

Heydar

RƏSMİ DÖVLƏT QƏZETİ

Nə qədər ki Azərbaycan var, Mən də varam.
Mən isə Azərbaycanda əbədi olacağam!

AZƏRBAYCAN

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN ORQANI

№ 95 (8974) BAZAR, 8 may 2022-ci il

Qəzetin əsası 1918-ci ildə qoyulmuşdur

www.azerbaijan-news.az

Tarixin, liderliyin və xilaskarlığın HEYDƏR ƏLİYEV zirvəsi

Görkəmli siyasi və dövlət xadimi, müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin banisi, xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı və dövlətçiliyi qarşısındakı misilsiz xidmətləri çoxəsrlik tariximizin ən parlaq səhifələridir. Heydər Əliyev hansı ictimai formasiya və siyasi quruluşda fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq, onun bütün fəaliyyətinin nüvəsini xalqımızın parlaq gələcəyinin, qüdrətli bir dövlət kimi Azərbaycanın milli müstəqilliyinin əbədiyyətinin təmin edilməsi təşkil etmişdir.

Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bütün dövrlərdə xalqımıza layəqətli xidmət etmiş, bütün güc və bacarığını Azərbaycan xalqının rifahına və milli dövlətçilik ideyalarının gerçəkləşdirilməsinə yönəlmişdir. O, özünün həyat amalı haqqında danışarkən demişdir: "İstər bir azərbaycanlı, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı, istərsə də onun rəhbəri, Prezident kimi mənim həyat amalım yalnız Siza - bütün varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafına xidmət olmuşdur. Bu yolda bütün gücümü və iradəmi yalnız müdrik və qədirbilən xalqımdan almışam. Ən çətin anlarda, ən mürəkkəb vəziyyətlərdə yalnız və yalnız xalqıma arxalanmışam. Bu da məna dözümlü, iradə verib və bütün uğurlarımı təmin edib".

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin iqtisadi əsasları 1969-1982-ci illərdə Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən yaradılıb

Ümummilli Liderin Azərbaycana ilk dəfə rəhbərlik etdiyi 1969-1982-ci illər genişmiqyaslı inkişaf və tərəqqinin əldə olunması, milli kimliyimizin dirçəldilməsi, milli-mənəvi dəyərlərin, adət-ənənələrin qorunması dövrü kimi xarakterizə olunur. Heydər Əliyev kimi parlaq zəkaya, dərin biliyə və misilsiz işgüzarlığa malik bir şəxsiyyətin respublikamıza rəhbər seçilməsi Azərbaycanın tarixində döndür nöqtəsi olmuşdur.

1969-cu ilin iyul plenumuna qədər Azərbaycan keçmiş sovet respublikaları arasında geridə qalmış, aqrar əyalət hesab olunurdusa, 1970-ci illərin sonunda artıq Heydər Əliyevin yüksək təşkilatçılıq qabiliyyəti və təşəbbüskarlığı, yorulmaz fəaliyyəti sayəsində güclü elmi-texniki potensiala malik, dinamik inkişaf edən sənaye regionuna çevrilmişdir. Çox qısa müddətdə respublikada çoxşaxəli iqtisadi inkişaf konsepsiyası hazırlanmış və icrasına başlanılmış, sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyata mənfi təsir göstərən meyillər aradan qaldırılmış, ənənəvi təsərrüfat sahələrinin səmərəli fəaliyyətinin bərpası ilə yanaşı, yeni istehsal sahələri yaradılmış, keçmiş SSRİ-nin bir sıra strateji əhəmiyyətli müəssisələri Azərbaycanda inşa olunmuş, sənayenin ayrı-ayrı bölmələri üzrə görülən tədbirlər nəticəsində böyük inkişaf dinamikası əldə olunmuş, o cümlədən neft-kimya, maşınqayırma, energetika, metallurgiya sahələri inkişaf etməyə başlamışdır.

→ 2-3

Müstəqillik yollarında: Heydər Əliyevdən İlham Əliyevə

Hər bir xalqın siyasi-tarixi taleyində dövlət müstəqilliyindən böyük hadisə yoxdur. Yalnız müstəqil dövlətə malik olmaqla, xalq özünü tam ifadə etmək imkanı qazanır. XX əsrin əvvəllərində fəaliyyət göstərmiş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin mühüm əhəmiyyəti olmuşdur. Buna baxmayaraq, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin cəmi 23 ay fəaliyyətini davam etdirməsi xalqın bütövlüklə özünü ifadə etməsi üçün lazımı imkan yaratmayıb.

18 oktyabr 1991-ci ildə yenidən bərpa olunmuş Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi tariximizin mühüm hadisəsidir. Uğurla öz fəaliyyətini davam etdirməkdə olan, dünya birliyində qəbul olunmuş, böyük sürətlə bütün yönələri ilə inkişaf edən müstəqil Azərbaycan dövləti xalqımızın çoxəsrlik tarixi əzizində həm ölkə daxilində və həm də beynəlxalq miqyasda milli varlığını təsdiq etməsi üçün geniş imkanlar yaratmışdır.

→ 6

Əbədiyaşarlıq rəmzi

Ümummilli Liderin böyük və mənalı ömrünün Naxçıvan-da keçən 3 ili ərzində görülən işlərə nəzər saldıqda aydın görünür ki, bu illər də 1969-cu ildən başlayan müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurulmasına yönəldilmiş strategiyamızın tərkib hissəsidir. Heydər Əliyev 1990-1993-cü illərdə Azərbaycan və Naxçıvan parlamentlərinin deputatı, Naxçıvan Muxtar Respublikasının rəhbəri kimi məhz bu məqsədə xidmət etmişdir.

→ 4

Heydər Əliyev ideologiyası milli-mənəvi dəyərlər və milli özünüdərk müstəvisində

Əsl azərbaycanlı dünyagörüşünə malik olan Ulu Öndər istər ailədə, istər hansısa dar çəvrədə, istərsə də dövlət idarəçiliyində və cəmiyyətdə daim milli-mənəvi, xalqı dəyərlərə sadıq qalmasını şəxsi nümunələrini göstərmişdir.

→ 5

Ədalətin zəfərini təmin edən sosial siyasət

Heydər Əliyev iki bir-birinə zidd ictimai-iqtisadi formasiyada - sosializm və bazar iqtisadiyyatı zamanında, iki bir-birinə antaqonist məkanda - SSRİ kimi nəhəng imperiyanın tərkib hissəsi olan Sovet Azərbaycanında və müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycan Respublikasında rəhbər kimi uğurlar qazanmış, bütün daxili və xarici basqıları dəf edərək dünyanın qəbul etdiyi dövlət xadiminə və milli liderə çevrilmişdir.

→ 8

1923

Azərbaycanın özü qədər əbədi

2022

Tarixin, liderliyin və xilaskarlığın

"İstər bir azərbaycanlı, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı, istərsə də onun rəhbəri, Prezident kimi mənim həyat əməlim yalnız Sizə - bütün varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafına xidmət olmuşdur".

Ümummilli Lider Heydər ƏLİYEV

Əvvəli 1-ci sahə.

Azərbaycan cəmiyyətinin milli özünüdərkə dönüşü, xalqımızın tarixi yaddaşının özünə qaytarılması, milli ruhun oyanması mərhələsinin əsası da ötən əsrin 70-ci illərində Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Azərbaycan xalqının gerçək tarixinin öyrənilməsi, milli ədəbiyyat nümunələrinin, adət-ənənələrinin təbliğ olunması, Azərbaycan dilinin qorunması və geniş yayılması, kadrların milliləşdirilməsi, şöhrət və rəyonlarda sağlam ictimai mühitin yaradılması kimi cəsarətli addımların atılması Ulu Öndərin qətiyyətinin göstəricisi olmuşdur. Bu gün müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin ideoloji əsasını təşkil edən azərbaycanlı ideyasının bünövrəsinin qoyulması, onun müəmməl bir konsepsiya şəklində irəli sürülməsi və icra olunması da Ümummilli Lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Heydər Əliyev təhsil, elm məsələlərinə yüksək həssaslıqla yanaşmış, ali təhsil müəssisələrində tədris və tərbiyə işinin təşkili, maddi-texniki bazanın təkmilləşdirilməsi böyük irəliləyişlərə səbəb olmuşdur. Həmin dövrdə azərbaycanlı gənclərin Moskvanın, eləcə də keçmiş SSRİ-nin digər şəhərlərinin aparıcı ali elm və təhsil ocaqlarına göndərilməsi Azərbaycanın gələcək inkişafı üçün güclü kadr potensialının formalaşdırılmasına xidmət etmiş, həmin dövrdə yaxşı təhsil almış ziyalılarla Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra ölkəmizdə quruculuq və inkişaf proseslərində aktiv iştirak etmişlər. Azərbaycanın yüksək peşəkarlığa malik hərbi kadrlarının hazırlanması istiqamətində addımlar da həmin dövrə təsadüf edir. Ulu Öndər Heydər Əliyev böyük cəsarət və uzadqövrənliklə 1971-ci ildə Bakıda Cənubi Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin açılmasına nail olmuş, bununla yanaşı gənc azərbaycanlı oğlanların ittifaq miqyasında tanınmış ali hərbi məktəblərə cəlb olunması işinə xüsusi diqqət yetirmişdir. Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1997-ci ildə keçmiş SSRİ-nin müxtəlif universitetlərində ali təhsil almış mütəximlərlə görüşündə demişdir: "Azərbaycanda kadr hazırlığı məsələsi ilə şəxsən, bilavasitə ciddi məşğul olarkən və o cümlədən sizləri respublikamızdan kənar ali məktəblərə göndərərək mütləq və mütləq Azərbaycanın gələcəyini, müstəqilliyini düşünürdüm. O vaxt mən inanırdım: vaxt gələcək ki, bu kadrlar müstəqil Azərbaycana lazım olacaqdır. Vaxt gələcəkdir ki, nəhayət, Azərbaycan müstəqil olacaqdır və bu kadrlar Azərbaycanın müstəqilliyini təmin edəcəklər".

Beləliklə, Ulu Öndərin yüksək idarəçilik və islahatları uğurla reallaşdırmaq məharəti sayəsində respublikanın potensialı əsaslı şəkildə artmış, sosial-iqtisadi tərəqqi baş vermiş, Azərbaycan keçmiş ittifaq miqyasında ilk yerlərə yüksəlmişdir. Əminliklə qeyd edə bilərik ki, əsrin sonlarında Azərbaycanın əldə etdiyi müstəqilliyin iqtisadi əsaslarını da möhz həmin dövrdə Ulu Öndər tərəfindən yaradılmış güclü baza təşkil etmişdir.

Heydər Əliyev hər zaman öz xalqının yanında olmuş, doğma Vətəninin inkişafını diqqət mərkəzində saxlamışdır

Heydər Əliyevin böyük sorişəsi, bacarıqlı idarəçilik və təşkilatçılıq qabiliyyəti, şəxsiyyəti, qısa müddətdə əldə etdiyi nəhəng nailiyyətlər hər kəsin diqqətini çəkmiş, Ulu Öndər ittifaq rəhbərliyinə qədər yüksəlmişdir. O, 1976-cı ilin mart ayında Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvlüyünə namizəd, 1982-ci ilin noyabrında isə Siyasi Büro üzvü seçilmiş, SSRİ Nazirlər Soveti Sədri birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Heydər Əliyev harada olmasından, hansı vəzifədə çalışmasından asılı olmayaraq, doğma Vətəninin inkişafını daim diqqət mərkəzində saxlamışdır. O, SSRİ Nazirlər Soveti Sədri birinci müavini kimi 60-dan çox nazirlik, komitə və müxtəlif mərkəzi idarələrin fəaliyyətinə rəhbərlik edərkən də respublikamızın sosial-iqtisadi inkişafına yönələn tədbirlərin həyata keçirilməsinə böyük dəstək vermişdir.

Lakin 1987-ci ilin oktyabrında Sov. İKP MK-nin Siyasi Bürosunun və şəxsən baş katib M.S.Qorbaçovun yeritdiyi yanlış xəttə, onun anti-Azərbaycan siyasətinə etiraz əlaməti olaraq tutduğu vəzifədən istefa vermişdir.

Bundan sonra xalqımız üçün problemlər, çətinliklər başlamış, respublikamıza qarşı o vaxta qədər Heydər Əliyev şəxsiyyətinin böyüklüyünün, güclü Heydər Əliyev amilinin qarşısına sədd çəkdiyi təxribat planları, məkrli iddialar baş qaldırmışdır. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı təhdidlər, separatçı meyillər geniş vüsət almışdır. 1990-cı ilin 20 yanvar tarixində isə Azərbaycan xalqına qarşı qanlı qırğın törədilmişdir.

Heydər Əliyev respublikamızda baş verən hadisələri daim diqqətlə izləmiş, bütün məhrumiyyətlərə və təzyiqlərə baxmayaraq, böyük lider kimi hər zaman canından çox sevdiyi xalqının yanında olmuşdur. 20 Yanvar faciəsinə, xalqımıza qarşı törədilən cinayətə ilk etiraz səsinə ucaldandan da möhz Heydər Əliyev olmuşdur. O, hadisənin ertəsi günü - yanvarın 21-də Moskvada Azərbaycandan daimi nümayəndəliyinə gələrək bu vəhşiliyi qətiyyətlə pisləmiş, onun törədilməsi səbəblərini, təşkilatçılarının, günahkarlarının adını açıq mətnlə bəyan etmiş, Azərbaycan xalqı ilə həmrəyliyini ifadə etmişdir. Heydər Əliyev kimi böyük bir şəxsiyyətin bəyanatı dünya ictimai rəyini xalqımıza qarşı törədilən bu qanlı qırğına yönəlmiş, beynəlxalq ictimaiyyət məlumatlandırılmışdır. Ümummilli Lider bu qanlı cinayətə etiraz kimi daha bir cəsarətli addım ataraq Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etmişdir.

Ulu Öndər Naxçıvan Muxtar Respublikasını qurumağa nail olmuşdur

Ulu Öndər 1990-cı il iyulun 20-də Bakıya dönsə də, respublikanın ovahtkı rəhbərliyi bu böyük liderin Bakıda yaşamasına imkan verməmiş və iyulun 22-də Heydər Əliyev doğulduğu Naxçıvan Muxtar Respublikasına getmişdir. Əslində,

onun Naxçıvana qayıdışı da taleyin hökmü, Ulu Öndərin xilaskarlıq missiyasının növbəti mərhələsi idi. Çünki o vaxt çox ağır şərtlər altında olan Naxçıvanın işğal edilməsi erməni separatçıların və onların havadarlarının Azərbaycana qarşı məkrli planlarında ilk sıralarda dayanırdı. Möhz Heydər Əliyev Naxçıvana qarşı işğal planlarını alt-üst edərək muxtar respublikanı qurmağa nail olmuşdur.

Bu dövrdə muxtar respublikada dövlət quruculuğu, hakimiyyət və idarəetmənin təkmilləşdirilməsi sahəsində mühüm işlər görülmüş, siyasi böhran aradan qaldırılmış, iqtisadi islahatlar həyata keçirilmişdir. Hərbi quruculuq məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilmiş, keçmiş sovet ordusunun bu ərazidəki bütün silahları və texnikası əyni qorunmuş Azərbaycan Ali Soveti tərəfindən də qəbul olunması üçün vasitə qaldırılmışdır. Ulu Öndər 31 dekabrın Dünən Azərbaycanlıların Həmrəylik Günü kimi təsis olunması haqqında qərar qəbul etmişdir. 1992-ci il noyabr ayının 21-də Heydər Əliyevin sədrliyi ilə Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılması isə Azərbaycanın siyasi sistemində yeni nəfəs, yeni demokratik ənənələr gətirmişdir.

Heydər Əliyev Vətənin axır günündə müqəddəs xilaskarlıq missiyasını öz üzərinə götürdü

Mələmdür ki, ötən əsrin sonlarında doğru dünyada və regionda baş verən proseslər keçmiş ittifaqın süqutu və yeni milli dövlətlərin həyata vəsiqə alması ilə nəticələnmiş, Azərbaycan xalqı da əsrin əvvəllərində əldən alman müstəqilliyinə qovuşmuşdur. Lakin 1991-ci ilin 18 oktyabr tarixində Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Aktu qəbul

olunsa da, bu müstəqilliyi qoruyub saxlamaq üçün heç bir praktiki addım atılmamış, əksinə, ölkədəki vəziyyət gündən-günə daha da gərginləşmişdir.

Müstəqilliyin ilk illərində iqtisadiyyat böhrana uğramış, vətəndaşların güzəranı kəskin pisləmiş, siyasi sistem iflic olmuşdur. Hakimiyyətə yaxın qanunsuz silahlı dəstələr arasında mübarizə daha da kəskinləşmiş, Azərbaycan vətəndaş müharibəsi təhlükəsi ilə üz-üzə qalmışdır. Digər tərəfdən, Ermənistan ölkəmizdə mövcud olan siyasi və hakimiyyət böhranından, idarəsizlik və qarmaqarıqlıqdan istifadə edərək, Azərbaycan torpaqlarının işğalını genişləndirmiş, bir milyondan çox soydaşımız qaçqın və köçkün vəziyyətinə salınmışdır. Beləliklə, həyatı vəzifəsi isə bu şərtlərlə ilə hərəkət edən qrupların, həm də siyasi hakimiyyəti qeyri-qanuni, antidemokratik yolla ələ keçirən AXC- Mütəvətər İqtidarının zamanında Azərbaycan dövləti tənəzzüllə uğramış, müstəqil Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyinin bərpasını ikinci ilində faktiki olaraq əsrin əvvəllərində Xalq Cümhuriyyətinin yaşadığı taleyi yaşamaq təhlükəsi ilə qarşılaşmışdır.

Əlbəttə, müstəqillik, öz taleyinin sahibi olmaq hər bir xalq üçün ən böyük sərvətdir. Hər bir xalqın əmində, həyatı vəzifəsi isə bu müstəqilliyi qorumaq, əbədi yaşatmaqdır. Bu zaman xalqın daxili enerjisi, milli keyfiyyətləri, yaradıcılıq gücü ilə yanaşı, onun müstəqillik amalları ətrafında sarsılmaz birliyinə təmin edən, öz dövlətə naminə səfərbər etməyi bacaran, yüksək soriştəli, təşkilatçı, xarizmatik, tarixi missiya daşıya biləcək imkan və qüdrətinə malik olan liderin rolu həyatı əhəmiyyətə malikdir. Heydər Əliyev də ən mürəkkəb zamanlarda və taleylikli məqamlarda misilsiz liderlik keyfiyyətlərini nümayiş etdirərək öz dövlətini və xalqını zamanın sınaqlarından uğurla çıxarmış, Azərbaycanın tərəqqisini, müstəqilliyinin dönməzliyini təmin etmişdir.

Prezident İlham Əliyev Ulu Öndərin həlledici anlarda böyük liderlik göstərərək xalqımızı xilas etməsi haqqında danışıqdan demişdir: "Heydər Əliyev dahi şəxsiyyət, uzadqövrən lider, cəsarətli insan idi. O, öz həyatını doğma xalqına həsr etmişdir. Bütün dövrlərdə xalqa layiqli, sadəqənlə xidmət etmişdir. Cəmiyyətin ictimai-siyasi quruluşundan asılı olmayaraq, Heydər Əliyev bütün dövrlərdə xalqın dəstəyini hiss edərək Azərbaycanı inamla irəliyə aparırdı. Sovet dönəmində və müstəqillik dövründə Azərbaycan üçün, xalqımız üçün ən həlledici anlarda Heydər Əliyevin liderlik keyfiyyətləri, onun müdrikliyi, düşünülmiş siyasəti və cəsarətli addımları xalqımızı böyük bəlalardan xilas etmişdir. Xalq ona inanırdı, onu sevirdi və bütün dövrlərdə ona arxa-dayaq olmuşdur".

1993-cü ildə Azərbaycan dövlətçiliyi ən ağır sınaqlarla qarşı-qarşıya qalanda yenə də xilaskarlıq missiyası Heydər Əliyevin üzünə düşmüşdür. Heydər Əliyev kimi bütün mənəli ömrünü öz xalqına həsr edən nəhəng dövlət xadimi Azərbaycan xalqının çağırışına və təkidli tələbinə, ölkəmizin üzlaşdığı ağır vəziyyətə laqeyd qala bilməzdi. O, Vətənin ağır günündə yenə də məsulyyəti öz üzünə götürmüş, müqəddəs xilaskarlıq missiyasını böyük məharətlə yerinə yetirmişdir. 15 İyunun Azərbaycan dövlətçilik tarixində Qurtuluş günü kimi öz yerini alması möhz bu gerçəkliklərdən irəliləyir. Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqını xilas etmiş, dövlətinli xaos, anarxiya, böhrandan inkişaf rellərləri üzünə çıxarmışdır. O, Ali Sovetin iclasındakı çıxışında qeyd etmişdir: "Ali Sovetin sədri kimi, Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyəti olan Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini qorumağı, möhkəmləndirməyi, inkişaf etdirməyi özüm üçün ən əsas vəzifələrdən biri hesab edirəm".

Prezident İlham Əliyev 10 may 2019-cu ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə və Heydər Əli-

yev Fondunun yaradılmasının 15 ildəyinə həsr olunmuş tənənəli mərasimdə çıxışı zamanı Heydər Əliyevin xilaskarlıq missiyası haqqında söyləmişdir: "Tam qətiyyətlə deyə bilərik ki, 1993-cü ildə qədər bizim dövlət müstəqilliyimiz şərti xarakter daşıyırdı. Atributlar var idi, ancaq ölkə müstəqil siyasət apara bilmirdi. 1993-cü il dönüş nöqtəsi oldu. Möhz Heydər Əliyevə xalq tərəfindən göstərilən inam, etimad imkan verdi ki, ölkə bu ağır vəziyyətdə, vətəndaş müharibəsinin fəsadlarından ləyaqətlə çıxsa bilsin".

Ali qanunverici orqanın fəaliyyətində böyük dönüş

1993-cü il iyun ayının 15-də Heydər Əliyevin Azərbaycan Ali Sovetinə Sədr seçilməsi parlamentarizm tariximizin ən mühüm səhifələrindən birini təşkil edir. Xatırlamaq yerinə düşər ki, hələ keçmiş ittifaq dövründə respublikamıza rəhbərlik etdiyi illərdə Ulu Öndər ali qanunvericilik orqanının fəaliyyətinin effektiv təşkili məsələlərinə böyük diqqət ayırmış, onun işini xalqın iqtisadi və sosial-mədəni tərəqqisinə, milli dirçəliş siyasətinin reallaşmasına yönəltdirmişdir. Heydər Əliyev ali qanunvericilik orqanının imkanlarından böyük məharətlə istifadə edərək milli oyanışın və gələcək müstəqilliyin möhkəm təməlini yaratmış, respublikanın iqtisadi, mədəni və elmi inkişafı üçün hüquqi baza formalaşdırılmış, bu sahələr üzrə onlarca qanun və qərarlar qəbul edilmişdir.

Ulu Öndər 1993-cü ildə parlamentə rəhbərlik etməyə başlayan sonra ali qanunverici orqanın fəaliyyətində böyük dönüş baş vermiş, o vaxta qədər ucuz populizm və çəkişmələrin, siyasi intriqaqların mökanına çevrilmiş parlamentimiz Heydər Əliyevin yüksək idarəetmə bacarığı və soriştəli liderliyi sayəsində müstəqil dövlət quruculuğu prosesinin bayraqdarına çevrilmişdir. Ümummilli Liderin sədrliyi dövründə qanunverici orqan ölkəmizin problemlərinin həlli ilə bağlı demokratik müzakirələrin keçirildiyi və siyasi mədəniyyətin hökm sürdüüyü bir tribunaya çevrilmiş, parlamentin ictimai nüfuzu yüksəlmiş və effektiv qanunvericilik fəaliyyəti həyata keçirilmiş, mühüm qanunlar qəbul olunmuşdur. Azərbaycan parlamentinə rəhbərlik etdiyi dövrdə Ulu Öndər ictimai sabitliyin bərpası, siyasi sistemin inkişafı, Azərbaycanın beynəlxalq təcridinə aradan qaldırılması istiqamətində yorulmadan fəaliyyət göstərmiş, mədəniyyətin, elmin, təhsilin inkişafına, gənc nəslin fəallığının artırılmasına böyük diqqət göstərmişdir. 1993-cü il oktyabrın 3-də isə ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir.

Ulu Öndər ölkəmizdə sabitliyin sarsılmaz əsaslarını yaratmışdır

Hər bir inkişafın təməlinə sabitlik amili dayanır. Azərbaycan dövlətinin müstəqilliyinin ilk illərində yaşadığımız faciəvi hadisələr sabitlik və əmin-amanlığın milli inkişaf proseslərində nə qədər böyük əhəmiyyətə malik olduğunu sübuta yetirmişdir.

Böyük lider Heydər Əliyevin fəaliyyətinin vektorunu ilk növbədə ölkəmizdə sabitliyin təmin olunması təşkil etmiş və Ulu Öndər qısa zamanda buna nail olmuşdur. Əlbəttə, bu sabitliyin mənbəyi Azərbaycan xalqı və onun öz liderinə sonsuz etimad və dəstəyi olmuşdur. Ulu Öndər möhz bu dəstəyə arxalanaraq taleylikli məsələləri çox böyük ustahla həll etmişdir. Bəzi daxili və xarici qüvvələr

tərəfindən hazırlanmış 1994-cü il oktyabr və 1995-ci il mart dövlət çevriliş planlarının, terror cəhdlərinin qarşısı alınmış, silahlı yolla hakimiyyətə gəlmək iddialarına son qoyulmuş, Azərbaycan dövlətçiliyinin iflasi prosesi dayandırılmışdır. Tezliklə nizami ordu quruculuğuna başlanılmış, erməni silahlı qüvvələrinin işğal genişləndirmək planlarının qarşısı alınmış, Azərbaycan qoşunları Füzuli rayonu istiqamətində uğurlu əməliyyat keçirərək Horadiz qəsəbəsini və ətraf kəndləri işğalçılardan azad etmiş, bununla da müharibənin gedişində ciddi dönüş nail olunmuş və 1994-cü ilin may ayında atəşkəs elan edilmişdir.

Heydər Əliyev iqtisadi sistemə keçidin müəllifidir

Ümummilli Liderin modern dövlət quruculuğu siyasətinin mühüm bir istiqamətini güclü iqtisadiyyat qurmaq təşkil etmişdir. O, güclü iqtisadiyyata malik olan dövlətin hər şeyə qadir olduğunu bəyan edərək, ölkəmizin sosial-iqtisadi, elmi-texniki potensialını hərəkətə gətirmiş, həyata keçirilən yeni islahatlarla bazar iqtisadiyyatı normalarına və çoxmüliyyətciliyə əsaslanan müasir iqtisadi sistemə keçidin əsasını qoymuşdur.

Müstəqilliyin ilk illərində mövcud olan və ölkə iqtisadiyyatının əsaslarını sarsıdan hiperinflasiya Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə atılan məqsədyönlü addımlar nəticəsində aradan qaldırılmış, iqtisadiyyatın liberallaşdırılması tədbirləri uğurla həyata keçirilmiş, yeni şəraitə uyğun effektiv pul-maliyyə siyasəti, büdcə, vergi, gömrük islahatları reallaşdırılmış, makroiqtisadi sabitlik təmin edilmişdir.

1994-cü ilin sentyabrında "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı, bugünkü və gələcək nəsillər qarşısında tarixi xidmətlərindən biridir. Ulu Öndərin dəmir iradəsi, qətiyyəti və dönməzliyi sayəsində əldə olunan bu tarixi nailiyyət ölkəmizə xarici sermayələrin cəlb olunmasına, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə böyük sermayə qoyuluşuna imkan vermiş, tarixdə ilk dəfə xarici şirkətlər Xəzər dənizində neft-qaz yataqlarının işlənilməsinə iştirak etməyə başlamışlar. Bu tarixi sonədin hazırlanması və imzalanması üzrə danışıqlarda birbaşa iştirak edən cənab İlham Əliyevin təbircə desək, təsəvvür etmək çətindir ki, əgər "Əsrin kontraktı" imzalanmasaydı, Azərbaycan o vaxt nəyin hesabına öz iqtisadi inkişafını təmin edə bilərdi. Ona görə də bu gün ölkəmizin müstəqil dövlət kimi inkişafından qürurla danışırıqsa, nailiyyətlərini qeyd edirikse, Ulu Öndər Heydər Əliyevin neft strategiyasının tərkib hissəsi olan "Əsrin müqaviləsi"nin əhəmiyyətini xüsusi vurğulamalıyıq.

Bu müqavilənin imzalanmasından bir qədər sonra isə Xəzərin digər karbohidrogen yataqlarının işlənilməsi ilə əlaqədar 30-dan çox saziş imzalanmış, Bakı-Novorossiysk boru kəməri bərpa olunmuş, Bakı-Supsa boru kəməri inşa edilmiş, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməli qoyulmuşdur. Enerji resurslarının ixracından əldə olunan gəlirlər əhalinin rifah halının yaxşılaşmasına, məcburi köçkünlərin problemlərini həllinə, infrastruktur layihələrinin icrasına yönəldilmişdir.

Heydər Əliyev Azərbaycanın coğrafi mövqeyi və geniş neqliyyat imkanlarından səmərəli istifadə etməklə global neqliyyat dəhlizinin yaradılması istiqamətində də ardıcıl fəaliyyət göstərmişdir.

1923

Azərbaycanın özü qədər əbədi

2022

HEYDƏR ƏLİYEV zirvəsi

Məhz Ümummilli Liderin təşəbbüsü ilə 1998-ci ildə Bakıda tarixi İpək yolunun bərpasına həsr olunmuş beynəlxalq konfrans keçirilmiş, Avropa İttifaqının TRASEKA Proqramı əsasında "Avropa-Qafqaz-Asiya dəhlizinin inkişafı üzrə beynəlxalq nəqliyyat haqqında Əsas Çoxtərəfli Saziş" imzalanmışdır. Bu, enerji sahəsindən sonra nəqliyyat sferasının da şaxələndirilməsinə təmin etmişdir.

Təbii ki, Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi sayəsində Azərbaycan sənəyə qoyulduğu artıqca, ölkənin maliyyə imkanları genişləndikcə, iqtisadiyyatın inkişafı üçün daha mübit şərait yaranmışdır. Bununla da iqtisadiyyatın müxtəlif sektorları, o cümlədən müasir sənaye quruculuğu istiqamətində effektiv tədbirlər həyata keçirilmiş, müstəqilliyin ilk illərində iflasa uğramış sənaye müəssisələrinin işi bərpa olunmuş, yeni müəssisələr fəaliyyətə başlamışdır. Ulu Öndərin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə MDB məkanında ilk dəfə olaraq ölkəmizdə geniş torpaq islahatı aparılmış, Azərbaycan vətəndaşları heç bir əvəz ödəmədən torpaq mülkiyyətçilərinə çevrilmişdir.

Ümummilli Lider Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyi və nüfuzunu gücləndirmişdir

Heydər Əliyev hər zaman problemlərin həllinə kompleks yanaşmışdır. Onun rəhbərliyi ilə ölkə iqtisadiyyatının dirçəldilməsi istiqamətində həyata keçirilən genişmiqyaslı tədbirlər paralel olaraq, demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu sahəsində də ardıcıl siyasət yeridilmişdir. Ulu Öndər Heydər Əliyev 1994-cü il iyunun 21-də respublika iqtisadiyyatının və ölkə həyatının digər sahələrinin cari məsələlərinə həsr olunmuş müşavirədə nitqində demişdir: "Biz respublikamızda hüquqi-demokratik dövlət qurmaq yolu ilə gedirik. Bu, dövlət quruculuğunda, siyasi sahədə strateji yolumuzdur. Bununla çox sız əlaqədə iqtisadiyyatın demokratik yollarla idarə edilməsidir, yeni iqtisadiyyatda demokratik islahatlar aparılması, bazar iqtisadiyyatı yolumuzdur. Bütün bunlar kompleks şəkildə respublikamızı gələcəyə aparacaq yollar, istiqamətlərdir".

1995-ci ilin noyabrında Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə demokratik dəyərləri özündə əks etdirən müstəqil Azərbaycan Respublikasının ilk Konstitusiyasının qəbul edilməsi milli dövlət quruculuğu istiqamətində növbəti tarixi nailiyyət olmuşdur. Ana qanunun qəbulundan sonra ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin gücləndirilməsi, demokratik inkişafın sürətləndirilməsi istiqamətində köklü islahatlar aparılmış, söz və mətbuat azadlığı təmin olunmuş, senzura aradan götürülmüş, 1995-ci və 2000-ci illərdə çoxpartiyalılıq əsasında parlament seçkilərinin keçirilməsi, Konstitusiyaya Məhkəməsinin təşkil, ölüm cəzasının ləğvi, yerli özünüidarəetmə orqanlarının yaradılması kimi çox mühüm tədbirlər uğurla reallaşdırılmışdır.

Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın xarici siyasət istiqamətlərini müəyyənləşdirərək ölkəmizdə, regionda və dünyada mövcud olan yeni şəraitə uyğun, milli maraqlarımızın qotiyətlə müdafiə olunmasına xidmət edən pragmatik beynəlxalq siyasətə üstünlük vermiş, həmin dövr üçün ən düzgün qərar verərək balanslaşdırılmış xarici siyasət həyata keçirmiş, Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələrinin yaradılması və inkişafı, ölkə haqiqətlərinin tanınması, Ermənistanın Azərbaycanı qarşı işğalçılıq siyasəti və onun nəticələri ilə bağlı ölkəmizin ədalətli, tarixi haqiqətlə-

rə və beynəlxalq hüquqa söykənən mövqeyinin dünya ictimaiyyətinə təqdim olunması və dəstəklənməsinə nail olunması istiqamətində yorulmadan və qotiyətlə fəaliyyət göstərmiş, aktiv diplomatik səyləri nəticəsində dünyanın böyük dövlətlərinin və aparıcı beynəlxalq təşkilatlarının Azərbaycana, onun zorla cəlb olunduğu silahlı münaqişəyə münasibətini əsaslı surətdə dəyişdirmiş, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün dəstəklənməsi ilə bağlı bir çox beynəlxalq sənədlərin qəbul edilməsinə nail olmuşdur. Ümummilli Liderin gərgin və yorulmaz fəaliyyəti, böyük məharətlə ölkənin əlverişli geosiyasi vəziyyətindən istifadə etməsi Azərbaycanın regionda lider dövlətə çevrilməsinə və qabaqcıl dünya dövlətləri arasında mövqeyinin möhkəmləndirilməsinə səbəb olmuş, ölkəmizin beynəlxalq təşkilatlarda uğurlu fəaliyyəti təmin edilmişdir.

Bu dövrdə milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və təbliği, Azərbaycan dilinin geniş tətbiqi, Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi Azərbaycanın qədim ideologiyasının zənginləşməsinə xidmət etmişdir. 2001-ci ildə Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Bakıda dünya azərbaycanlılarının ilk qurultayının keçirilməsi dünya azərbaycanlılarının ana vətənlə bağlarının daha da möhkəmlənməsinə, diaspor hərəkatının genişlənməsinə əsaslı töhfələr vermişdir.

Ümummilli Liderin dövlətçilik baxımından qısa müddət hesab olunan dövrdə xalqımıza və milli dövlətçiliyimizə qazandırdığı, bəxş etdiyi nailiyyətlər yalnız Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafını sürətləndirmək və inkişaf yollarına çıxarmaqla məhdudlaşmış. Yeni əsrin və yeni minilliyin başlanğıcında Ulu Öndərin liderliyi ilə artıq ölkəmizin qarşısında duran bir çox məsələlər uğurlu həllini tapmış, gələcəyin güclü, qüdrətli Azərbaycanın sarsılmaz bünövrəsi qoyulmuşdur.

Azərbaycan Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi yolla uğurla inkişaf edir

2003-cü ildə ali kürsüdə fəaliyyətə başlayarkən "Azərbaycanı qüdrətli dövlətə çevirmək üçün ən başcası ölkədə Heydər Əliyevin siyasəti davam etdirilməlidir" deyərkən, ölkəmizin gələcək inkişaf yolunu aydın ifadə edən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Heydər Əliyevin yaratdığı möhkəm təməllər üzərində, Ulu Öndərin müəyyənləşdirdiyi yolla uğurla inkişaf edir. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan rəhbərlik etməyə başladığı 2003-cü ildən ötən dövr ərzində ölkəmizdə əsaslı Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş milli birlik formulası uğurla davam etdirilmiş, inkişafın möhkəm təməlini təşkil edən vətəndaş həmrəyliyi və ictimai-siyasi sabitlik qorunmuş və Azərbaycanın öndərinə özünəməxsusluq əlavə edilmişdir.

Bu illər ərzində milli gücü ifadə edən mühüm parametrlərdən biri olan ölkənin iqtisadi qüdrətinin artırılması istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər uğurla davam etdirilmişdir. Həyata keçirilən genişmiqyaslı islahatlar nəticəsində ölkə iqtisadiyyatında əsaslı keyfiyyət dəyişiklikləri baş vermiş, yeni - modern iqtisadi sistemə transformasiya gerçəkləşmişdir. Makroiqtisadi sabitlik qorunub saxlanılmış, iqtisadiyyatın neft-qaz amilindən asılılığını azaltmaq üçün mühüm addımlar atılmış, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi istiqamətində növbəti proqramlar həyata keçirilmiş,

qeyri-neft sektorunun iqtisadiyyatda payı əsaslı şəkildə yüksəlmiş, azad sahibkarlığın inkişafına əlverişli şərait yaradılmış, ümumi daxili məhsul istehsalında özəl bölmənin payı 80 faizi ötmüşdür.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən müasir sənaye quruculuğu siyasətinə uyğun olaraq, yüzlərlə yeni müəssisə fəaliyyətə başlamış, istehsal sahələri və ixrac imkanları genişlənməmişdir. Bank-maliyyə sistemində ciddi institusional islahatlar həyata keçirilmiş, ölkənin maliyyə və valyuta ehtiyatları artırılmışdır. Regionların sosial-iqtisadi inkişafını sürətləndirmək məqsədilə qəbul olunan qısa müddətli proqramları uğurla icra olunmuşdur. Aqrar sektorda həyata keçirilən islahatlar, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına edilən güzəşt və yardımlar bu sahənin ardıcıl inkişafına zəmin yaratmış, əhalinin etibarlı şəkildə ərzaq təhlükəsizliyi təmin olunmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin yeni islahatlar strategiyası bir çox ölkə üçün nümunədir

Heydər Əliyevin idarəçilik ənənələrini yeni dövrdə təbliğ etmək üçün daha da zənginləşdirərək davam etdirən möhtərəm Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanda həyata keçirilən və bütün sahələrdə əhatə edən modern islahatlar beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən də yüksək qiymətləndirilmiş və ölkəmizin beynəlxalq reyting agentliklərinin hesabatlarda mövqeyi ciddi şəkildə yüksəlmişdir.

Dünyanın ən böyük beyin mərkəzlərindən olan İrs Fondu tərəfindən hazırlanan "İqtisadi Azadlıq İndeksi 2021" hesabatında Azərbaycan 178 ölkə arasında 38-ci, regional reytingdə - Avropa regionu üzrə 23-cü yerdə yüksəlmiş, Dünya İqtisadi Forumu tərəfindən 2019-cu ildə nəşr edilən "Qlobal Rəqabətlik İndeksi"ndə Azərbaycan 141 ölkə arasında 58-ci mövqədə qərarlaşmış, hesabatın son nəşrinə əsasən,

ölkəmiz 12 indiktorlardan 8-i üzrə irəliləyərək MDB ölkələri arasında lider mövqələr sırasında yerləşmiş, o cümlədən Cənubi Qafqaz regionunda birinci olmuşdur. Azərbaycanın Dünya Bankının nüfuzlu "Doing Business 2020" hesabatında ən islahatçı 20 ölkə sırasına daxil edilməsi də şübhəsiz ki, ölkəmizdə həyata keçirilən islahatların səmərəliliyini və uğurlu nəticələrə müsbət təsirinə təsdiqləyən daha bir mühüm beynəlxalq qiymətdir.

Azərbaycanın uğurlu inkişaf strategiyası sosial sahədə həyata keçirilən və ölkə vətəndaşlarının mənafeyinə xidmət edən geniş sosial tədbirlərə zəngindir. Prezident İlham Əliyevin "İqtisadi sahədə aparılan islahatlar hər bir vətəndaşın həyatında öz əksini tapmalıdır" tapşırığına uyğun olaraq, ölkəmizin iqtisadi imkanları artıqca vətəndaşların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə yönəlmiş tədbirlərin miqyası daha da genişlənməmişdir. Möhtərəm Prezidentin səmərəli idarəetmə sistemi xalqın mənafeyinə cavab verir, həyata keçirilən siyasətin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşları dayanır. Bu illər ərzində əməkhaqqının, pensiyaların və digər sosial müavinətin və ödəmələrin 10 dəfədən çox artması, geniş və modern infrastruktur quruculuğu həyata keçirilməsi, işsizlik və yoxsulluq səviyyəsinin aşağı endirilməsi, həssas qruplara dövlət dəstəyinin ardıcıl olaraq artırılması Azərbaycanda reallaşdırılan sosial siyasətin mahiyyətini aydın ifadə edir.

1993-cü ildə Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycan müstəqil dövlət quruculuğunu həyata keçirərək iqtisadi sahədə aparılan islahatların modern siyasət islahatları tamamlanmasına böyük diqqət yetirmiş, bu istiqamətdə ən düzgün uzlaşmanı təmin etmişdir. Prezident İlham Əliyevin yeni islahatlar strategiyası da bu mənada bir çox ölkə üçün müttərəqqi nümunə təşkil edir. Bu dövr Azərbaycanda demokratik təsisatların möhkəmləndirilməsi, siyasi plüralizmin və çoxpartiyalı demokratik siyasət sistemin inkişaf

etdirilməsi, siyasi sistemin subyektləri arasında dialoq mühitinin gücləndirilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının fəaliyyətinin geniş imkanların yaradılması, dövlət və özəl qurumların fəaliyyətində şəffaflığın və hesabətliyin təmin olunması istiqamətində, ictimai və sosial xidmətlər sahəsində inqilabi nəticələrə müsbət təsirinə əsaslanan islahatlar həyata keçirilmişdir.

Heydər Əliyev Fondu Ümummilli Liderin əbədiyaşar ideyalarının həyata keçməsinə misilsiz dəstək verir

Azərbaycanda qabaqcıl institusional islahatlar sırasında Birinci vitse-prezidentlik institutunun təsis edilməsi müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Bu təsisatın yaradılması və Mehriban xanım Əliyevanın Birinci vitse-prezident təyini edilməsi vətəndaşlara dövlət diqqəti və qayğıkeşliyinin gücləndirilməsində, cəmiyyətin bütün təbəqələrini əhatə edən uğurlu sosial siyasətin davam etdirilməsində mühüm amil olmuşdur. Mehriban xanımın yüksək amallara söykənən fəaliyyəti ölkəmizdə idarəetmənin yeni fəlsəfəsi, vitse-prezidentlik institutunun funksionallığı baxımından yeni və uğurlu bir mərhələ yaratmış, vətəndaşların dövlətə və idarəetmə institutlarına inam və etimadının daha da artırılmasına səbəb olmuşdur.

Mehriban xanım Əliyeva bütün sahələrdə imzası olan, Azərbaycanın beynəlxalq miqyasda uğurla təmsil edən, dünyada nüfuz və hörmətə malik olan ictimai-siyasi xadim kimi uzun illərdir ki, ölkəmizin ictimai-siyasi, mədəni həyatında mühüm və fəal rol oynayır, prioritet məsələlərə bağlı ardıcıl və çoxşaxəli fəaliyyət göstərir. Ümummilli Liderin qurub-yaratdığı müstəqil Azərbaycanın daha da çiçəklənməsində yaxından iştirak etmiş, insanlara daim kömək olmağa, xeyirxah işlər görmək

Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyətinin əsas qayəsini təşkil edir. Onun beynəlxalq humanitar fəaliyyətinin coğrafiyası çox geniş olmaqla bu istiqamətdə gördüyü misilsiz işlər ölkəmizdə böyük nüfuz və rəğbət qazandırır. Prezident İlham Əliyev Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyəti haqqında yüksək fikirlər söyləyərək demişdir: "Mehriban Əliyeva çox peşəkar, bilikli, təcürbəli, prinsipial, çox xeyirxah bir insandır. Təsəffü deyil ki, Azərbaycan xalqı ona böyük rəğbət və sevgi ilə yanaşır".

Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi və Ulu Öndərin adını daşıyan fond Ümummilli Liderin əbədiyaşar ideyalarının həyata keçməsinə, onun əvəzsiz irsinin öyrənilməsinə, təbliğinə mühüm dəstək verir. Fond 18 illik fəaliyyəti dövründə ölkəmizdə elm, təhsil, mədəniyyət, səhiyyə, idman, ekoloji sahələrə aid geniş proqramlar həyata keçirmiş, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanlara yüksək qayğı və kömək göstərmiş, Azərbaycan mədəniyyətinin geniş təbliği, mədəni dəyərlərimizin qorunması istiqamətində mühüm layihələr reallaşdırmış, ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun artırılması, Azərbaycan haqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə böyük töhfələr vermişdir. Heydər Əliyev Fondu milli musiqimizin, xalqçılıq sənətinin, muğam sənətinin və digər mədəniyyət incilərimizin dünyaya təqdim olunması istiqamətində də çox böyük işlər görmüşdür. Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın bilavasitə rəhbərliyi ilə Heydər Əliyev Fondu şəhid ailələrinin sosial-məişət problemlərinin həllinə mühüm dəstək göstərir, ictimai yerli və xarici mütəxəssisləri cəlb etməklə cəhəddə yarananmış əsərlərimizin müalicəsinə və reabilitasiyasını təşkil edir.

Böli, ötən 18 ildə Heydər Əliyev Fondu insanlara üçün ümid işığı, dövlətimizin sosial, humanitar sahədə fəaliyyətinin ən böyük dəstəkçisi olmuşdur. Mehriban xanımın rəhbərliyi ilə fond çoxşaxəli fəaliyyəti ilə növbəti Azərbaycanın, bütün regionun ən böyük və nüfuzlu ictimai təşkilatına çevrilmişdir. Mehriban xanım Əliyeva fondun uğurlu fəaliyyəti, qarşısında duran vəzifələri bu sözlərlə ifadə etmişdir: "İnsanlarla ünsiyyətdə olmaq, onları dinləmək və eşitmək, köməyə ehtiyacı olana kömək etmək, mənəvi dəstək etmək Heydər Əliyev Fondunun hər bir əməkdaşının birbaşa vəzifəsidir. Hesab edirəm ki, bu, dövlət qurumlarında çalışan bütün insanların əsas borcu və vəzifəsidir. Gündəlik fəaliyyətimizdə insansevərlik, mərhəmət, qarşılıqlı hörmət, mehribançılıq unudulmamalıdır".

Azərbaycanın xarici siyasəti prinsipliliyi ilə seçilir

2003-cü ildən ötən dövr ərzində Azərbaycan xarici siyasətində də Heydər Əliyev ideyalarına sadıq qalmışdır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın xarici siyasəti prinsipliliyi və müstəqilliyi ilə seçilir, dinamik, intensiv və çevik xarakter daşıyır. Bu dövr ərzində ölkəmizin beynəlxalq münasibətlər sistemində yerinin və rolunun möhkəmləndirilməsi istiqamətində uğurlu siyasət yürüdülmüş, bir çox ölkələrlə bərabər, konstruktiv münasibətlər qurmağa nail olunmuşdur. Azərbaycan 155 ölkənin dəstəyini qazanaraq BMT Təhlükəsizlik Şurasının 2012-2013-cü illərdə qeyri-daimi üzvü seçilmişdir. BMT-dən sonra dünyanın ən böyük ikinci təşkilatı olan Qoşulmama Hərəkatına da Azərbaycan sədrlik edir.

Prezident İlham Əliyevin məqsədyönlü xarici siyasəti nəticəsində Azərbaycan regional və global əhəmiyyətli layihələrin mərkəzinə çevrilmiş, beynəlxalq əməkdaşlıq formatlarının təşəbbüskarı olmuşdur. Bu illər ərzində növbəti transmilli energetika və nəqliyyat layihələri həyata keçirilmiş, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft ixrac, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərləri, "Cənub-qaz dəhlizi" kimi enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayan növbəti layihələr Avropanın enerji xəritəsini dəyişmişdir. Həmçinin global əhəmiyyət daşıyan trans-nəqliyyat, kommunikasiya layihələri reallaşdırılmış, Avropanı Asiya ilə birləşdirən "Şərqi-Qərbi" və "Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılması təmin edilmiş, açıq dənizə çıxışı olmayan Azərbaycan nəqliyyat mərkəzinə çevrilmişdir. Prezident İlham Əliyevin "qara qızıl insan kapitalına çevrilməsi" təzisinə uyğun olaraq, genişmiqyaslı tədbirlər reallaşdırılmış, Azərbaycanda informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqinin genişləndirilməsinə, bu sahənin inkişafına ciddi dövlət dəstəyi göstərilmişdir. Azərbaycan dünyada sayı məhdud olan kosmik ölkələr sırasına qoşulmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin məqsədyönlü xarici siyasəti nəticəsində Azərbaycan regional və global əhəmiyyətli layihələrin mərkəzinə çevrilmiş, beynəlxalq əməkdaşlıq formatlarının təşəbbüskarı olmuşdur. Bu illər ərzində növbəti transmilli energetika və nəqliyyat layihələri həyata keçirilmiş, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft ixrac, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərləri, "Cənub-qaz dəhlizi" kimi enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayan növbəti layihələr Avropanın enerji xəritəsini dəyişmişdir. Həmçinin global əhəmiyyət daşıyan trans-nəqliyyat, kommunikasiya layihələri reallaşdırılmış, Avropanı Asiya ilə birləşdirən "Şərqi-Qərbi" və "Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılması təmin edilmiş, açıq dənizə çıxışı olmayan Azərbaycan nəqliyyat mərkəzinə çevrilmişdir. Prezident İlham Əliyevin "qara qızıl insan kapitalına çevrilməsi" təzisinə uyğun olaraq, genişmiqyaslı tədbirlər reallaşdırılmış, Azərbaycanda informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqinin genişləndirilməsinə, bu sahənin inkişafına ciddi dövlət dəstəyi göstərilmişdir. Azərbaycan dünyada sayı məhdud olan kosmik ölkələr sırasına qoşulmuşdur.

Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Ulu Öndərin arzuladığı zirvələri fəth edir

2020-ci ildə Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığı Zəfər dövlətçilik tariximizdə ən böyük qələbələrdən biri və birincisidir. Bu qələbə sayəsində Azərbaycan 30 ilə yaxın işğal altında olan əzəli torpaqlarını azad edərək ərazi bütövlüyünü bərpa etmiş, ölkəmizin qarşısında dayanan əsas problemi öz gücü, qüdrəti hesabına həll etmişdir. Həm döyüş meydanında, həm də diplomatiya cəhəzində düşmənlər üzərində qazandığımız zəfərlər qürur mənbəyi, tariximizin şanlı səhifəsidir.

2020-ci il noyabrın 8-də dövlət başçısı, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev Azərbaycan xalqına müraciətində Şuşa şəhərinin işğaldan azad olunmasının müjdisini verərək böyük qürurla demişdir: "Mən bu gün eyni zamanda Ulu Öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürayımda dedim, xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Qələbədir! Şəhidlərimizin, Ulu Öndərin ruhu şaddır bu gün!".

Böli, Ulu Öndərin müqəddəs ruhu bu gün ona görə şaddır ki, Azərbaycan onun arzuladığı zirvələri fəth edir, taleyüklü məsələləri, planları, işləri Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirir. Azərbaycan azad Qarabağda, azad Şuşada dünya azərbaycanlılarını qarşılayır, Zəfər qurultayını keçirir. Azərbaycan qalib ölkə, xalqımız müzəffər xalq kimi yaşayır, azad olunmuş torpaqlarımızı qurub-yaradır. Bu zəfərlərin memarı Heydər Əliyev siyasəti və bu siyasəti uğurla həyata keçirən Prezident İlham Əliyevdir. Ölkəmiz Heydər Əliyev yolu ilə qotiyətlə irəliləyir və Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müasir inkişaf tariximizin yeni salnaməsini yazır!

Sahibə QAFAROVA,
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri

1923

Azərbaycanın özü qədər əbədi

2022

99 il əvvəl - 1923-cü il may ayının 10-da Naxçıvanda dünyaya göz açmış Ulu Öndərimizin həyatının mənası Azərbaycan idi. Özüün şah əsəri olan müstəqil Azərbaycan dövlətini quran dünyəşüurlu siyasi xadim özü bu barədə deyirdi: "Mən balaca bir evdə, zahmətkeş ailəsində, bir yaz günü dünyaya göz açmışam. Anadan olanda, yəqin ki, beş-on, uzağı otuz-qırx nəfər sevinib. İndi, bəlkə də, bir o qədər qeyri-təvazökar səsləndi, amma deməliyəm ki, anam məni bütvüvlükdə Azərbaycanıma üçün dünyaya götürüb. Doğma, canım-varlığım qədər sevdiyim Azərbaycanım mənim qibləgahımdır. Bütün şəiurlu ömrümü onun inkişafına, tərəqqisinə həsr etmişəm".

Heydər Əliyev tarixin ən çətin, məsuliyyətli anlarında Azərbaycan xalqını sevərək hifz edən, milli mövqəduğunu qoruyaraq xilaskarlıq missiyasını yerinə yetirən görkəmli şəxsiyyət və qüdrətli dövlət xadimi olmuşdur. Taleyin hökmü ilə iki dəfə bu çətin və şəfərlı vəzifəni öz üzərində götürən Ümummilli Lider hər dəfə Azərbaycanın müqəddəratının həll olunduğu müəkkəb məqamlarda xalqın köməyinə çatmış, respublikamızı böyük bələdlərdən xilas etmişdir. Heydər Əliyevin Azərbaycanı birinci dəfə rəhbərlik etdiyi dövrdə zəngin iqtisadi potensialın, təbii sərvətlərinin, habelə zəhmətkeş insanların olmasına baxmayaraq, Azərbaycan sovet respublikaları arasında bütün göstəricilərə görə axırıncı yerlərdən birini tuturdu. Azərbaycan SSR-i kimi nəhəng bir ölkəni ən qiymətli təbii sərvət olan və strateji məhsul sayılan neftlə təmin etdiyi halda, əhalinin yaşayış səviyyəsinə görə heç bir iqtisadi resursu olmayan digər respublikalardan xeyli geridə qalırdı. Heydər Əliyevin ilk dəfə Azərbaycan rəhbərlik etdiyi 13 il ərzində ilk gündən başlayaraq aparıcı hərətlərə və əhatəli işlər, onun özünə və ətrafındakı rəhbər işçilərə qarşı olan tələbkarlığı, yüksək işgüzarlığı və idarəetmə bacarığı sayəsində respublikanın iqtisadiyyatı möhkəmləndi, neft-maşınqayırma və kimya sənayesi, kənd təsərrüfatı və bir sıra digər sahələrdə ittifaqda öncül sıraya çıxdı, istehsal etdiyi rəqabət qabiliyyətli məhsulları 65 xarici ölkəyə ixrac olunmağa başladı. Bu dövrdə respublikamızda "Bakı kondisioner", "Bakielektroterm", "Yeni Bakı neftayırma" və digər nəhəng zavodlar tikilib istifadəyə verildi. Əməl sənayesinin inkişafı, xüsusilə kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı məhsullarının tikilməsi geniş vüsət aldı. Regionlarda şərab, meyvə və tərəvəz emalı zavodlarının, çay və tütün emalı fabriklərinin, habelə ot kombinatları və süd, yun emalı zavodlarının, qışquluq fabriklərinin və heyvandarlıq komplekslərinin tikilib istifadəyə verilməsi

kənd təsərrüfatının sənaye əsasında inkişafı ilə yanaşı, respublikamızda yüngül və yeyinti sənayesinin inkişafına güclü tökən verdi.

Təbii ki, müstəqil dövlətin yaradılması üçün müstəqil iqtisadiyyatın qurulması kifayət deyildi. Bunun üçün milli süuru oymatmaq lazım idi. Ötən əsrin 70-ci illərindən başlayan milli-mədəni dirçəliş, özünüdərk, milli ruhun yüksəlişi xalqımızın illərdən bəri qəlbində yaşadıqı dövlətçilik ideyasının milli azadlıq mübarizəsində əsas hərəkətverici qüvvəyə çevrilməsinə zəmin yaratdı. Məhz Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasətinin nəticəsi idi ki, iqtisadiyyatın və milli-mədəni həyatımızın yüksək inkişafını göləcəkdə də davam etdirmək, müasir çağırışlara uyğun idarəetmə qabiliyyəti və savadı olan gənc kadrların yetişdirilməsi ön plana çəkildi. Bu məqsədlə hər il yüzlərlə azərbaycanlı gənc keçmiş SSRİ-nin ən nüfuzlu universitet və ali məktəblərində təhsil almaq imkanına qazandı.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1969-1982-ci illərdə Azərbaycanda həyata keçirdiyi taleyüklü tədbirlərin mahiyyətini belə xarakterizə edirdi: "Bəli, mən istəyirdim ki, Azərbaycan müstəqil olsun. Şəydən əvvəl, iqtisadi cəhətdən. Çünki istənilən müstəqilliyin əsasında iqtisadiyyat durur. Məsələn, mən burada çoxlu elektrik stansiyaları tikdirdim. Məndən soruşurdular ki, bunlar sənə nəyə lazımdır? Mən onlara bunu nə üçün etdiyimi demirdim... Amma mən istəyirdim ki, mənim ölkəm, mənim xalqım istənilən şəraitdə müstəqil yaşaya bilsin". Həyata keçirilən bu geniş və əhatəli tədbirlər onu deməyə əsas verir ki, artıq keçən əsrin 80-ci illərinin əvvəlində Azərbaycan müstəqil dövlət kimi yaşamaq üçün bütün potensiala malik idi. Bu məsələlər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı "Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin 85 illik yubileyi haqqında" sərəncamında da özünün əhatəli öksini tapmışdır: "1969-1982-ci illərdə

həyatımızın bütün sahələrində baş vermiş köklü dəyişikliklər öz miqyasına görə Azərbaycanın quruculuq salnaməsində ən dolğun şərhifləri təşkil edir. Ölkəmizin müstəqilliyinin və dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya proseslərinin hazırkı möhkəm təməli Heydər Əliyev tərəfindən həmin illərdə yaradılmış potensiala əsaslanır". Hesab edirik ki, bu, Heydər Əliyevin Azərbaycana birinci dəfə rəhbərlik etdiyi dövrdə həyata keçirdiyi nəhəng işlərə və əldə edilən nəticələrə verilən ən yüksək və real qiymətdir.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikasında həyata keçirdiyi möhtəşəm quruculuq işləri, yüksək idarəçilik qabiliyyəti, dövlətçiliyi inkişaf etdirmək bacarığı və rəhbər işçi kimi böyük potensiala malik olması ittifaq rəhbərliyinin diqqətini əbəs yerə cəlb etməmişdi. Məhz buna görə Heydər Əliyev 1982-ci ildə SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə irəli çəkildi. Heydər Əliyev bu vəzifədə işlədiyi qısa müddət ərzində ittifaqdakı mövcdən o problemlə sahələrin inkişafını, o cümlədən dünyanın ən böyük magistratı olan BAM-ın (Baykal-Amur Magistralı) tikintisini təmin edirdi. Məhz buna görə BAM-ın istifadəyə verilməsinin 30 illiyi münasibətilə Rusiya Federasiyasının rəhbərliyi tərəfindən bu magistratın tikintisində Heydər Əliyevin əzmkarlığı və böyük əməyi xüsusi olaraq vurğulandı.

Heydər Əliyevin liderlik məhərəti, ittifaqda və beynəlxalq aləmdə böyük nüfuzu, məhsuldar işləmə qabiliyyəti xoşniyyətli insanları sevincindir, bədaxlaldə isə ona qarşı paxıllıq hissi yaradırdı. Bu paxıllığın nəticəsi idi ki, 1987-ci ildə Heydər Əliyevə qarşı SSRİ rəhbərliyində xüsusilə M.Qorbaçov tərəfindən aparılan təqiblərə cavab olaraq o, vəzifəsindən istefa verdi. Cəmi 15 gün sonra ermənilər SSRİ-nin fərsiz rəhbərliyini ələ alaraq çoxdan arzu etdikləri öz məkrli niyyətlerini - Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılması məsələsinin gündəliyə çıxararaq fəallaşdılar. Bu məqsədlə onlar Qərbi Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə apararaq soydaşlarımızı silah gücünə dodo-baba yurdlarından qovur, öldürür və özlərinin separatçılıq hərəketlərini gətirdikdə daha sort formada genişləndirirdilər.

Ermənilərin Azərbaycana və azərbaycanlılara qarşı bu məkrli niyyətinin davamı olaraq 1990-cı il yanvarın 20-də M.Qorbaçovun əmri ilə

sovet qoşunları Bakıda qırğın törətdi. Bakıda da bu ağlasığmaz faciəyə qarşı ən sort etiraz edən də məhz Ümummilli Lider oldu. Həmin vaxt o, həyatını təhlükə qarşısında qoyaraq böyük cəsarət nümayiş etdirib Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyinin binasında təşkil olunan mətbuat konfransında SSRİ-nin rəhbərliyini və faciənin digər təşkilatçıları Azərbaycana qarşı yürüdülmə haqsızlığa və qeyri-insani hərəketlərə görə açıq formada kəskin tənqid və ittiham etdi. Xalqımızın böyük oğlu bu kəskin bəyanatdan sonra SSRİ adlı imperiyanın məhv olacağına tam əmin olduğundan Azərbaycanda - doğma diyarı olan Naxçıvanda yaşamağa üstünlük verdi və 1990-cı il iyulun 20-də Bakıya, iki gün sonra isə doğma diyarı olan Naxçıvana gəldi.

Həmin vaxtlar blokada şəraitində olan Naxçıvan həm ermənilərlə müharibə edir, həm də yaranmış iqtisadi çətinlikləri aradan qaldırmağa çalışırdı. Belə bir ağır vəziyyətdə tanınmış siyasi xadim, həmişə vətəni və xalqı üçün çalışmış Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyi yolunda əsl mücahidləyə qalxdı. Xalq əmin idi ki, yalnız Heydər Əliyev bu vəziyyətdən çıxış yolu tapa, Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyub saxlaya və inkişaf etdirə bilər.

Həmişə olduğu kimi, bu dəfə də xalqın çağırışına biganə qalmayan Heydər Əliyev 1993-cü il iyulun 15-də ölkənin ali qanunverici orqanının sədri, bir neçə ay sonra isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. Qısa zaman kəsiyində baş vermiş tarixi hadisələr parlamentin müzakirəsinə çıxarıldı, onlara hüquqi-siyasi qiymət verildi. Separatçı ermənilər tərəfindən başlanmış Ermənistan-Azərbaycan-Dağlıq Qarabağ münaqişəsində 1994-cü il mayın 12-də atəşkəsə nail olunması Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində mümkün oldu. Bundan sonra ölkədə siyasi və iqtisadi sabitlik yarandı, siyasi sistemin təkmilləşdirilməsi istiqamətində möhkəm addımlar atıldı və müstəqil Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiyası qəbul edildi.

Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən dönüşümlü tədbirlər nəticəsində əvvəlki iqtidarlardan dövründən başlayan sosial-iqtisadi tənəzzülün qarşısı alındı.

Heydər Əliyev müstəqil və suveren Azərbaycanın daxili məsələlərinin ustahqla həll etməklə yanaşı, xarici siyasətini də formalaşdırmağa başladı. Əvvəlki hakimiyyətlərdən dövründə populist açıqlamalar, qeyri-real yanaşmalar nəticəsində qonşu ölkələrlə pozulmuş münasibətlər qaydasına salındı. Ümummilli Liderin çoxsaylı xarici səfərləri ilə Azərbaycanın öndə gedən dövlətlərlə xoşniyyətli əlaqələri yaradılaraq möhkəmləndi və respublikamıza uğur gətirən və bu gün də davam etdirilən xarici siyasət xəttinin təbii nəticəsi oldu. Azərbaycan həm Rusiya və həm də ABŞ və Avropa ölkələri ilə yaxın qonşuluq, dostluq və strateji tərəfdaşlıq münasibətləri yaratmağa nail oldu. Türkiyə ilə "bir millət-iki dövlət" prinsipi əsasında əlaqələr daha da möhkəmləndi.

Siyasi sabitlik əldə edildikdən və tərəfdaş ölkələrlə əlverişli əlaqələr qurulduqdan sonra ölkə iqtisadiyyatının inkişafı ilə bağlı çox ciddi işlahatlar başlamaq qərarı alındı. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın gələcəyini müəyyənləşdirən neft strategiyası işlənilib hazırlanaraq həyata keçirilməyə başlandı. Ciddi təzyiqlərə, bəzi böyük dövlətlərin sort etirazlarına baxmayaraq, Xəzərin Azərbaycan sektorundakı neft yataqlarının işlənməsi ilə bağlı "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Azərbaycan enerji resurslarını dünya bazarına çıxarmaq üçün Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft və qaz kəmərlərinin tikintisinə başlandı. Bütün bunlar, Ümummilli Liderin özünün dediyi kimi, Azərbaycanın müstəqilliyinin dönməz və əbədi olması təmin edən mühüm addımlar idi.

olunanlar isə xalqı səfərbər edib bunun qarşısını ala biləcək tədbirlər görmək gücündə deyildi. Nəticədə erməni quldurlar bütün beynəlxalq hüquq normalarını kobudcasına pozaraq 1992-ci ilin fevralında insanlığa sığmayan Xocalı soyqırımını törətdilər. Həmin ilin may ayında isə Azərbaycanın musiqi beşiyi olan Şuşa şəhəri erməni separatçıları tərəfindən işğal olundu.

Özünü xalqın "aparıcı qüvvəsi" hesab edən müsəvat - xalq cəbhəsi cütlüyü bundan öz xeyrinə yararlanaraq çoxdan arzu etdikləri hakimiyyəti zor təbii etməklə ələ aldılar. Ancaq bu hakimiyyətdə təmsil olunanların dövlətçilik və idarəetmə təcrübəsi yox idi, onlar hadisələri düzgün qiymətləndirə, cəbhədə və dövlət quruculuğunda təsirli tədbirlər görə bilmədiklərindən ölkədə hərə-mərlək və xaos yarandı.

Bunu görən Azərbaycan xalqı böyük dövlətçilik təcrübəsi olan, tanınmış siyasi xadim Heydər Əliyevi təkidlə müstəqil Azərbaycan Respublikasının rəhbərliyinə dövt etdi. Xalq əmin idi ki, yalnız Heydər Əliyev bu vəziyyətdən çıxış yolu tapa, Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyub saxlaya və inkişaf etdirə bilər.

Həmişə olduğu kimi, bu dəfə də xalqın çağırışına biganə qalmayan Heydər Əliyev 1993-cü il iyulun 15-də ölkənin ali qanunverici orqanının sədri, bir neçə ay sonra isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. Qısa zaman kəsiyində baş vermiş tarixi hadisələr parlamentin müzakirəsinə çıxarıldı, onlara hüquqi-siyasi qiymət verildi. Separatçı ermənilər tərəfindən başlanmış Ermənistan-Azərbaycan-Dağlıq Qarabağ münaqişəsində 1994-cü il mayın 12-də atəşkəsə nail olunması Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində mümkün oldu. Bundan sonra ölkədə siyasi və iqtisadi sabitlik yarandı, siyasi sistemin təkmilləşdirilməsi istiqamətində möhkəm addımlar atıldı və müstəqil Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiyası qəbul edildi.

Heydər Əliyev müstəqil və suveren Azərbaycanın daxili məsələlərinin ustahqla həll etməklə yanaşı, xarici siyasətini də formalaşdırmağa başladı. Əvvəlki hakimiyyətlərdən dövründə populist açıqlamalar, qeyri-real yanaşmalar nəticəsində qonşu ölkələrlə pozulmuş münasibətlər qaydasına salındı. Ümummilli Liderin çoxsaylı xarici səfərləri ilə Azərbaycanın öndə gedən dövlətlərlə xoşniyyətli əlaqələri yaradılaraq möhkəmləndi və respublikamıza uğur gətirən və bu gün də davam etdirilən xarici siyasət xəttinin təbii nəticəsi oldu. Azərbaycan həm Rusiya və həm də ABŞ və Avropa ölkələri ilə yaxın qonşuluq, dostluq və strateji tərəfdaşlıq münasibətləri yaratmağa nail oldu. Türkiyə ilə "bir millət-iki dövlət" prinsipi əsasında əlaqələr daha da möhkəmləndi.

Siyasi sabitlik əldə edildikdən və tərəfdaş ölkələrlə əlverişli əlaqələr qurulduqdan sonra ölkə iqtisadiyyatının inkişafı ilə bağlı çox ciddi işlahatlar başlamaq qərarı alındı. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın gələcəyini müəyyənləşdirən neft strategiyası işlənilib hazırlanaraq həyata keçirilməyə başlandı. Ciddi təzyiqlərə, bəzi böyük dövlətlərin sort etirazlarına baxmayaraq, Xəzərin Azərbaycan sektorundakı neft yataqlarının işlənməsi ilə bağlı "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Azərbaycan enerji resurslarını dünya bazarına çıxarmaq üçün Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft və qaz kəmərlərinin tikintisinə başlandı. Bütün bunlar, Ümummilli Liderin özünün dediyi kimi, Azərbaycanın müstəqilliyinin dönməz və əbədi olması təmin edən mühüm addımlar idi.

Ulu Öndər ölkəmizi zamanın ən çətin sınaqlarından məhərətlə çıxaraq müasir və müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu olduğunu sübut etdi. Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanı nənki qoruyub saxladı, həm də ölkənin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi tərəqqisinə nail olmaqla onu dünyanın qabaqcıl ölkələri sırasına çıxardı.

Ümummilli Liderin xalqın təkidli tələbi ilə ölkə rəhbərliyinə qayıdışı iqtisadi, siyasi və mənəvi sahələrdə uğurlu nəticələr əldə etməyə imkan vermişdir. Bunun sayəsində ölkəmizdə iqtisadiyyatın yeni sahələrinin - müdafiə və kosmos sənayesinin formalaşması, iri neft və qaz kəmərlərinin istifadəyə verilməsi, innovasiyaların tətbiqinə əsaslanan sənaye və aqrar parkların yaradılması və onları yeni texnologiyalardan istifadə etməklə daxili bazarın tələbatını ödəyən və ixrac potensialını genişləndirən müxtəlif adda və çeşiddə rəqabətqabiliyyətli məhsullar istehsalına başlanması Azərbaycanın uzunmüddətli dayanıqlı və davamlı inkişafına zəmin yaratmışdır.

Prezidentin formalaşdırdığı və həyata keçirdiyi iqtisadi siyasətin əsasını isə iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, neft-qaz sektoru ilə yanaşı, qeyri-neft sektorunun da elmi-texnoloji əsaslarla innovativ inkişafı təşkil edir. Bu məqsədlə dövlət başçısı qeyri-neft sektorunun prioritet sahələri olan turizm və aqrar sahənin inkişafına daim xüsusi diqqət yetirir və bu sahələrdə uğurlu nəticələr əldə etmək üçün möhkəm maddi-texniki baza və infrastrukturun yaradılması istiqamətində təsirli tədbirlər görür. Bunun nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan həm də turist ölkəsi kimi tanınır. Aqrar sahədə həyata keçirilən bu və digər tədbirlər nəticəsində isə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı 2 dəfədən çox artmışdır.

Amma 19 ildə əldə etdiyimiz möhtəşəm uğurların zirvəsində müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusunun Ermənistan silahlı qüvvələrini darmadağın edərək qazandıqı parlaq zəfər dayanır. Bu qələbə ilə İlham Əliyevin ölkəmizdəki bütövlüyüni təmin etməyə və onu dünyanın ən gözəl diyarına çevirməyə qadirdir. Bu qələbə həm də Azərbaycan xalqının yenilməz qürurunu özünə qaytardı, başımızı dik tutaraq başqa xalqlar arasında fəxrli dayanmağımıza şərait yaratdı.

Hazırda ölkəmizin qarşısında duran ən mühüm missiya erməni işğalından azad etdiyimiz Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları ərazilərini gündən-günə sürətlə qloballaşan dünyanın ən müasir çağırışlarına uyğun yenidən qurmaq, bu ərazilərdə Böyük Qayıdışı qısa müddət ərzində təmin etməkdir. Ötən il Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət paytaxtı elan edilmiş Şuşada Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayının uğurla başa çatması qarşıya qoyulan vəzifələrin təzliklə yerinə yetirilməsindən soraq verir.

Şübhə etmirik ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında xalqımız bu şəfərlı vəzifənin də öhdəsindən gələcək və Azərbaycan Respublikası biünvrəsi Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan inkişaf yoluna bundan sonra da uğurla davam edəcək.

Eldar İBRAHİMOV,
Yeni Azərbaycan Partiyası İdarə Heyətinin üzvi,
Milli Məclisin İntizam komissiyasının sədri,
İqtisad üzrə elmlər doktoru, professor

nun nəticəsində məaşlar təxminən 7, pensiyalar 10 dəfə artmış, yoxsulluq 6 faizə düşmüş, 2 milyona yaxın yeni iş yerləri açılmaqla işsizliyin səviyyəsi 6 faizə enmişdir. Ölkə üzrə qazlaşdırma 95, fəsiləşmiş içməli su ilə təminat 67 faizə çatmışdır.

İlham Əliyevin ölkəyə rəhbərliyə başladığı ilk vaxtlardan başlayaraq elmi-texnoloji inkişafa xüsusi diqqət verməsi bu sahədə uğurlu nəticələr əldə etməyə imkan vermişdir. Bunun sayəsində ölkəmizdə iqtisadiyyatın yeni sahələrinin - müdafiə və kosmos sənayesinin formalaşması, iri neft və qaz kəmərlərinin istifadəyə verilməsi, innovasiyaların tətbiqinə əsaslanan sənaye və aqrar parkların yaradılması və onları yeni texnologiyalardan istifadə etməklə daxili bazarın tələbatını ödəyən və ixrac potensialını genişləndirən müxtəlif adda və çeşiddə rəqabətqabiliyyətli məhsullar istehsalına başlanması Azərbaycanın uzunmüddətli dayanıqlı və davamlı inkişafına zəmin yaratmışdır.

Prezidentin formalaşdırdığı və həyata keçirdiyi iqtisadi siyasətin əsasını isə iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, neft-qaz sektoru ilə yanaşı, qeyri-neft sektorunun da elmi-texnoloji əsaslarla innovativ inkişafı təşkil edir. Bu məqsədlə dövlət başçısı qeyri-neft sektorunun prioritet sahələri olan turizm və aqrar sahənin inkişafına daim xüsusi diqqət yetirir və bu sahələrdə uğurlu nəticələr əldə etmək üçün möhkəm maddi-texniki baza və infrastrukturun yaradılması istiqamətində təsirli tədbirlər görür. Bunun nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan həm də turist ölkəsi kimi tanınır. Aqrar sahədə həyata keçirilən bu və digər tədbirlər nəticəsində isə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı 2 dəfədən çox artmışdır.

Amma 19 ildə əldə etdiyimiz möhtəşəm uğurların zirvəsində müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusunun Ermənistan silahlı qüvvələrini darmadağın edərək qazandıqı parlaq zəfər dayanır. Bu qələbə ilə İlham Əliyevin ölkəmizdəki bütövlüyüni təmin etməyə və onu dünyanın ən gözəl diyarına çevirməyə qadirdir. Bu qələbə həm də Azərbaycan xalqının yenilməz qürurunu özünə qaytardı, başımızı dik tutaraq başqa xalqlar arasında fəxrli dayanmağımıza şərait yaratdı.

Hazırda ölkəmizin qarşısında duran ən mühüm missiya erməni işğalından azad etdiyimiz Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları ərazilərini gündən-günə sürətlə qloballaşan dünyanın ən müasir çağırışlarına uyğun yenidən qurmaq, bu ərazilərdə Böyük Qayıdışı qısa müddət ərzində təmin etməkdir. Ötən il Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət paytaxtı elan edilmiş Şuşada Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayının uğurla başa çatması qarşıya qoyulan vəzifələrin təzliklə yerinə yetirilməsindən soraq verir.

Şübhə etmirik ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında xalqımız bu şəfərlı vəzifənin də öhdəsindən gələcək və Azərbaycan Respublikası biünvrəsi Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan inkişaf yoluna bundan sonra da uğurla davam edəcək.

Eldar İBRAHİMOV,
Yeni Azərbaycan Partiyası İdarə Heyətinin üzvi,
Milli Məclisin İntizam komissiyasının sədri,
İqtisad üzrə elmlər doktoru, professor

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Heydər Əliyev ideologiyası milli-mənəvi dəyərlər və milli özünüdərk müstəvisində

Ölkə ictimaiyyəti Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri, böyük dövlət xadimi Heydər Əliyevin anadan olmasının növbəti ildönümünü böyük qürur hissi ilə qeyd etməyə hazırlaşır. 44 günlük Vətən müharibəsində əldə edilmiş Zəfərin işığında və yeni reallıqların baxış bucağından bu dəhə şəxsiyyətin həyat və fəaliyyətinə nəzər salarkən onun böyük ömür salnamasının məzmunu və mahiyyəti daha aydın görünür.

Bu zirvədən müasir Azərbaycan dövlətinin memarı olan Heydər Əliyevin milli-mənəvi dəyərlər sistemini qoruyan, inkişaf etdirən və onu milli özünüdərk helledici amilinə çevirən fenomenal şəxsiyyət olduğu bir daha təsdiqlənir.

Ona görə də ötən əsrin ikinci yarısından başlayaraq Azərbaycan xalqının keçdiyi milli özünüdərk prosesində Ulu Öndərin müstəsna tarixi roluna nəzər yetirmək, bu sahədəki əvəzolunmaz fəaliyyətini araşdırmaq həm siyasi, həm də elmi-tarixi, nəzəri və praktik baxımdan aktual və faydalıdır.

Ənənə və müasirlik

Ötən əsrin əvvəllərində 1917-ci ilin Oktyabr inqilabı nəticəsində çar Rusiyasının süqutu ilə imperiyanın tərkibində olan bir sıra milli ərazi vahidlərinin dövlət kimi müstəqillik əldə etmələri üçün yaranmış tarixi imkanlardan yararlanan qurucu babalarımızın səyi nəticəsində 1918-ci il mayın 28-də müsəlman Şərqi Azərbaycanın ilk demokratik dövlət - Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti təşəkkül tapdı. Cəmi 23 ay yaşamış respublikada bir çox istiqamətdə həyata keçirilən müvafiq addımlarla yanaşı, milli özünüdərk və Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin də öz layiqli yerini tutması üçün müəyyən səylər göstərildi. Lakin 1920-ci ilin aprel ayında baş vermiş bolşevik istilasından sonra SSRİ adı yeni imperiya yarandı və üstün mövqeyə çıxmış kommunist təfəkkürlü yeni siyasi baxışlar fonunda tamamilə fərqli yanaşmalara yön verildi, digər müttəfiq respublikalarda olduğu kimi, Azərbaycanda da milli oyanışın yenidən kəşfəməyə başlanan ocağının üstünə su ələndi.

XX əsrin 60-cı illərində olduğu kimi, SSRİ sovet dövlət quruculuğu adı altında müstəqil dövlətçilik atributlarının zəifləməsi, Azərbaycanın mərkəzə daha çox bağlanması, milli ədəbiyyatın, milli ruhluların təqib və repressiyalara məruz qalması ilə yadda qaldı. Tarixdən məlum olduğu kimi, o illərdə SSRİ-yə rəhbərlik etmiş İosif Stalinin siyasi baxışlarına uyğun olaraq, demək olar ki, idarəetmə ilə bağlı bütün məsələlər "kadrlar hər şeyi həll edir" məntiqi əsasında reallaşdı. Bu, o anlama gəlir ki, Sovetlər İttifaqına daxil olan müttəfiq respublikaların inkişaf səviyyəsi onların rəhbərlik edən rəhbərlərin şəxsi keyfiyyətlərindən bilavasitə asılı olmuşdur.

Dahi Heydər Əliyev ədalət naminə həmin dövrün müsbət meyillərindən faydalanmaq imkanlarının da olduğu da diqqət çəkirdi. 1994-cü il noyabrın 1-də Türkiyədə yaşayan azərbaycanlılarla görüşündə Ulu Öndər bunlara bağlı maraqlı düşüncələrini bölüşmüşdür: "Ötən 70 ildə Azərbaycanın elmi potensialı yaranıb, respublikanın böyük iqtisadi potensialı yaranıb. Azərbaycan qurulub, yaşayıb, yeni Azərbaycan xalqı bu rejimi qəlbən qəbul etməyə başlayıb, bu rejimin içində öz işini görür, irəliləyir, inkişaf edir". Bununda da Heydər Əliyev istənilən şərətdə hər bir rəhbərin öz imkanlarının ilk növbədə xalqın rifahının yüksəlməsi və milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması naminə səfərbər etmək bacarığını milli məniyyətin formalaşmasına təsir göstərən ciddi amil kimi dəyərləndirmişdir.

Bu məntiqi realığı bütün fəaliyyəti boyu öz müdrik addımları və əməlləri ilə sübut edən Heydər Əliyev azərbaycanlıların milli-mənəvi dəyərlər sistemini ideoloji əsasların formalaşmasına əvəzsiz töhfə vermişdir, xalqı müstəqil Azərbaycan dövləti kimi özəmətlə realığı qovuşdurmuşdur. Sağlığında Ümummilli Lider zirvəsinə ucalmış bu müdrik şəxsiyyət böyük fədakarlıqlar hesabına məhz bu amallar üzərindən qurub-yaratdığı dövlətin sarsılmazlığını, demokratik yüksəlişini, Azərbaycanın müstəqilliyinin əbədiyyətini, dönməzliyini təmin etmişdir.

Mərkəzin iradəsinə kor-korana tabe olan sələflərindən fərqli olaraq, Heydər Əliyev Azərbaycanı inkişaf etdirmək, hansısa mərhələdə milli müstəqilliyə qovuşdurmaq üçün ilk növbədə xalqın zəngin milli-mənəvi irsini, tarixini, mədəniyyətini, dilini, bir sözlə, özünə-məxsusluğunu sərtləndirən dəyərlərini qorumağa çalışmışdır. Çünki o, böyük strateq idi və bildirdi ki, hər bir millətin tarixi inkişafı, qarşıya qoyduğu hədəflərə yetişmək əzmi ilk növbədə onun malik olduğu milli-mənəvi potensialdan qaynaqlanır. Zəngin milli-əxlaqi keyfiyyətlərinin, milli məniyyətin qorunması bacaran xalq gələcək yaşama fəlsəfəsini düzgün müəyyənləşdirir, dünya miqyasında layiqli yerini, vəziyyətini təmin edə bilər. Bu baxımdan düşünürəm ki, Heydər Əliyevin rəhbərliyinin ilk dönəmində Azərbaycanın sosial-iqtisadi,

mədəni yüksəlişi üçün həyata keçirilən tədbirlər, milli şüurun oyanışı istiqamətində istər açıq, istərsə də gizli şərətdə görülən böyük işlər olmasaydı, biz bu gün Azərbaycanın suveren dövlət kimi mövcudluğundan danışa bilməzdik. Bunu tarixin özü artıq sübut edib.

Ulu Öndər xalqda milli heysiyyəti gücləndirmək, onu şanlı keçmişinə, soy-kökünə bağlamaq, habelə zəngin mədəni irsini yaşatmaq üçün böyük işlər görmüşdür. 1969-cu il iyulun 14-də Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə seçildikdən sonra respublikaya birinci rəhbərliyi dövründə (1969-1982) Heydər Əliyev hər cür ideoloji-siyasi baryerlərə sinə gərəkər böyük siyasi ustalıqla xalqın milli özünüdərk üçün bütün zəruri tədbirləri həyata keçirmiş, ictimai şüurdakı xofu aradan qaldırmış, cəmiyyəti bütün sahələrdə zənginləşdirmiş, rəhbərlik etdiyi dövlətlərə bəsit və laqeyd baxışlar təcridən aradan qaldırmış, milli-mənəvi dəyərləri bəsit və laqeyd baxışlar təcridən aradan qaldırmış, milli-mənəvi dəyərləri bəsit və laqeyd baxışlar təcridən aradan qaldırmış, milli-mənəvi dəyərləri bəsit və laqeyd baxışlar təcridən aradan qaldırmış, milli-mənəvi dəyərləri bəsit və laqeyd baxışlar təcridən aradan qaldırmış.

Milli irsə böyük ehtiram

Xalqın milli dirçəlişi, milli qürur hissini oyanışı məramına yetişmək üçün Heydər Əliyev sovetlər dövründə yasaq sayılan milli məfkurənin rejimin ideoloji repressiya maşını ilə böğulməsinə imkan verməmişdir. 70-ci illərdə Azərbaycan xalqını təhdidlərdən qoruyan Ulu Öndər eyni zamanda klassik yazıçı və şairlərin xatirəsinə əbədiləşdirmək, onların əsərlərini təkrar nəşrinə təmin etməklə milli ədəbi düşüncənin inkişafına da əsaslı tökən vermişdir. Həmin dövrdə milli məfkurə sahibi olan görkəmli şəxsiyyətlərimizin, vətənpərvər ziyalılarımızın imperiyanın xüsusi xidmət orqanlarının təqiblərindən qurtulması, milli dövlətçilik hissini gücləndirməsinə xidmət edən sanballı əsərlərin işıq üzünə gəlməsi də Heydər Əliyevin xalqına necə bağlı şəxsiyyət olduğunu təsdiqləyir.

Vaxtilə millətçilikdə günahlandırılan, təqiblərə məruz qalan yazarımlar və elm xadimlərimiz, o cümlədən Bəxtiyar Vahabzadə, Xəlil Rza Ulutürk, Anar, Ziya Bünyadov kimi şəxsiyyətləri ən çətin məqamlarda himayə edən Heydər Əliyev milli kökə bağlı şəxsiyyət olduğunu bir daha sübuta yetirmişdir. Repressiyaya məruz qalaraq 1937-ci ildə Sibiro sürgün olunduğu görkəmli ziyalı və dramaturq Hüseyn Cavidin nəşini 1981-ci ildə uzadıq Sibirədən Azərbaycan gətirmək üçün apardığı mübarizə də Ulu Öndərin milli irsə ehtiramla yanaşı, bu yolda heç bir siyasi riskdən çəkinməyən şəxsiyyət olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Azərbaycan xalqının adət-ənənələrinin, ümumən milli kimliyimizin mühüm komponentlərinin daha çox əksini tapdığı qədim yazılı abidə olan "Kitabi-Dədə Qorqud"un xilasını, hətta bu eposun təbliği məqsədilə bədii film çəkilişi, Nizami, Xaqani, Nəsimi, Füzuli, Vaqif, Üzeyir Hacıbəyov və bir çox söz və musiqi sənəti bəhəddarlarının dahiyənə əsərlərinin, aşıq poeziyasının təkrarsız nümunələrinin bütün sovetlər məkanında təbliği Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği istiqamətində atılan addımlardır. 1972-ci ildə Azərbaycan aşıq sənətinin görkəmli nümayəndələrindən olan Aşıq Ələsgərin 150 illik yubileyinin həm Bakıda, həm də Moskvada ən yüksək səviyyədə keçirilməsi bunu bir daha təsdiqləyir. Belə bir möhtəşəm tədbirin həm də aşığın doğulduğu Göyçə mahalında keçirilməsində əsas məqsədlərdən biri isə o sonatkarın xalqa qaytarmaqla yanaşı, həm də tarixən Azərbaycanın real sərhədlərinin hansı coğrafiyanı əhatə etdiyini, ulu babalarımızın Ermənistan adlanan ərazidə əzəldən yaşadığı fikrini sovet cəmiyyətinə çatdırmaq idi.

Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycan xalqı qarşısında əvəzsiz xidmətlərindən biri də məhz milli soy-kökə bağlılığın əsas atributlarından biri olan ana dilinə həssas münasibət olmuşdur. Xalqın milli-mənəvi dəyərlərinin yaşadılması və inkişaf etdirilməsində ana dilinin müstəsna rol oynadığını derindən dərk edən, onu bilməyənləri şikəst sayan müdrik rəhbərin bu məsələyə münasibəti birmənalı olmuşdur. Totalitar sovet rejiminin təbiiq etdiyi bütün baryerləri aşaraq əksər tənənəli təd-

birlərdə səlis Azərbaycan dilində çıxış etməklə Heydər Əliyev cəmiyyətə doğma dilin digər dillər üzərində dominantlığını qabartmaq Azərbaycan dilinə bağlı olmağın və tarixi irsi yaşatmağın nümunəsini ortaya qoymuşdur.

1974-cü ildə Azərbaycan dilinin tədqiqinə görə bir qrup dilçi alimin Dövlət mükafatlarına layiq görülməsi, o cümlədən 3 cildlik "Müasir Azərbaycan dili" dərsliyinin çapı, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Diliçilik İnstitutunun yaradılması və nəhayət, Azərbaycan SSR-in 1978-ci il Konstitusiyasında Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi təsbit olunması da Ulu Öndərin ana dilinin xalqı milli özünüdərkə daşıyan ən ciddi amillərdən biri kimi dəyərləndirilməsinin daha bir təsdiqidir.

Bir sözlə, sovet rejiminin sət qanunlarına baxmayaraq, respublikamızda böyük iqtisadi, elmi və ədəbi-mədəni potensialı yaratmış və uzaqgörən siyasətin nəticəsi olmuş, xalqın azadlıq ideallarını, XX əsrin əvvəllərindəki dövlətçilik dəyərləri Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövründə ictimai şüurdə geniş meydan tapmışdır. Milli-mənəvi şüura qayıdış çağdaş milli varlığını təsdiq kimi reallaşmış, zəruri tarixi-mənəvi prosese çevrilmişdir.

Şəxsiyyətin gücü

Etnik-mental baxımdan əsl azərbaycanlı dünyagörüşünə malik olan Ulu Öndər istər ailədə, istər hansısa dar çevrədə, istərsə də dövlət idarəçiliyində və cəmiyyətdə daim milli-mənəvi, əxlaqi dəyərlərə sadıq qalmışın şəxsi nümunələrinə göstərmişdir. Böyük dövlət xadimi Heydər Əliyev siyasətdə də mədəni dəyərləri - əxlaq, sadəlik, dürüstlük, vicdan, ləyaqət, məğrurluq, mərdlik, qorxmazlıq kimi normaları daim uca tutmuş, irəli çəkdiyi, etimad göstərdiyi kadrları da bu keyfiyyətlərə malik olmasında ciddi fikir vermişdir. Bu mənada həmin illərdə hüququn əliliyi və cəmiyyətin mədəni saflığı uğrunda mübarizə respublika rəhbərliyinin qarşıya qoyduğu ən uca vəzifələrdən biri olmuşdur. Təsəffüf deyil ki, Heydər Əliyev hakimiyyətə gəldikdən dərhal sonra o dövr respublikada təyün edən rüsvətçürlüklə əmanət mübarizəyə start vermiş, bütün sovetlərdə hüquq-mühafizə orqanlarının şəxsi heyəti milli sərəvətin elementi olan yüksək savadlı malik sağlamlı düşüncəli milli kadrlarla formalaşmağa başlamışdır.

Ötən əsrin 80-ci illərin sonunda Azərbaycan xalqının milli məniyyətinə qorumaq üçün ayağa qalxıb ermənilərin ərazi iddialarına sort reaksiya verməsi, respublikada milli-azadlıq hərəkatının genişlənməsi bir çox siyasi texnologun rəyində görülməz Heydər Əliyevin o dövrdə formalaşdırıldığı möhkəm ideoloji-siyasi təmələ əsaslanmışdır. Ulu Öndər Sovetlər Birliyinin ali rəhbər strukturlarında çalışdığı illərdə də ideologiyamızın inkişafına sanballı töhfələr vermişdir. O, Moskvada çalışdığı 1982-1987-ci illərdə Azərbaycanın diqqətini əsirgəmir, xalqın milli dirçəlişi, milli qürur hissini oyanması üçün əhəmiyyətli addımlar atırdı. Ulu Öndər Azərbaycanda zaman-zaman baş qaldıran separatizm meyilləri qarşısında aşılmaz siperə çevrilmişdir. Təsəffüf ki, erməni mafiyasının əlində oynaçdığı çevrilmiş Mixail Qorbaçovun Heydər Əliyev şəxsiyyətinə bəslədiyi qısqanc münasibətə son Ulu Öndərin böyük işi-şərəfinə gətirməsi və siyasi proseslərdən təcrid olunması ilə nəticələnir.

Lakin özünün və ailəsinin real təhlükə ilə üz-üzə qalmasına baxmayaraq, 1990-cı il qanlı 20 Yanvar faciəsinə ilk olaraq kəskin etirazını bildirən və ən cəsarətli, deqiq və obyektiv siyasi qiymət verən də Heydər Əliyev oldu. Onun boyanatından ruhlanan Azərbaycan xalqının milli azadlıq hərəkatı daha da vüsət aldı.

Müstəqilliyin bərpasına gedən yol isə çox keşməkeşli olub, sürətlə bir-birini əvəzləyən siyasi hadisələr fonunda Azərbaycan xalqının məniyyəti sarsıntılarla üzləşməyə məcbur oldu. Dövr-də hakimiyyət uğrunda mübarizə, separatizm meyilləri, qanunsuz silahlı dəstələrin lokal şəkildə hadisələrə idarə etməsi xalqın heysiyyəti ilə oynayan antimilli güvvələrin apardığı siyasətin bəhrəsi idi. Bir tərəfdən də bu vəziyyəti firsət bilən və Heydər Əliyev faktorunun təsirdən qurtulmuş Ermənistan öz havadarlarının köməyi ilə rahat şəkildə Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın nəzarətindən çıxmasını və bir neçə ətraf rayonun işğalına nail ola bil-

di. Bu hadisələrin fonunda AXC-Müsavat cütliyi meydan hərəkatı dalğası üzərində 1992-ci ilin mayında Prezident Mütəllibovu vəzirərək hakimiyyəti ələ keçirdi. Beləliklə, ölkəyə sərəstosiz idarəçiliyi ilə rəhbərlik etdiyi cəmi bir il ərzində bu tandem Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi mövcudluğunu real təhlükə altına saldı.

Azərbaycan xalqı tarixin bu sət sınaqları üzərindən ötən əsrin 90-cı illərindəki ideologiya əsasında təməli qoyulan dövlətçilik əsaslarının formalaşdırılmasına, milli mənafe-lər ətrafında birləşməkdən uzaq düşmüşdü. Yenidən dövlət müstəqilliyini bərpa etmiş cəmiyyətin parçalanma təhlükəsi, milli birlik və həmrəylik ideyalarını özünə yer tapmaması ciddi problemə, dövlətin inkişafını əngəlləyən amilə çevrilmişdi.

Tarixi zərurətin diktəsi, xalqın təkidli istəyi ilə 1993-cü ilin iyununda - təleyüklü bir zamanda məsuliyyətli bir missiyanı çinirlənə götürməkdən çəkinməyən, Naxçıvandan Bakıya gələrək xalqın harayına yetişən Heydər Əliyev çəvik siyasi gedişlərdə qısa zamanda dövlətçiliyin xilasına, ictimai-siyasi sabitliyin, qanunçuluğun, hüquq qaydalarının bərpasına yönəlmiş tədbirlər həyata keçirməyə başladı. O, iqtisadi tənəzzülün qarşısını almaqla yanaşı, həm də milli-mənəvi, əxlaqi dəyərlərin deqradasiyası təhlükəsini aradan qaldırmağa nail oldu.

Azərbaycançılıq - milli ideya və milli varlıq

Azərbaycana birinci rəhbərliyi dövründə formalaşdırıldığı müvəqqəti əməlləri müstəqillik illərində inamla davam etdirən Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi yeni statusda fəaliyyəti milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, adət-ənənələrimizin yaşadılması, klassiklərimizin yüzillər sınağından günümüzdə gəlib çatmış mədəni irsinin gələcək nəsillərə itkisiz çatdırılması üçün lazım olan bütün zəruri addımların atılması ilə səciyyələnir.

Bu gün Azərbaycançılıq həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayın azərbaycanlılar üçün əsas ideologiyaya çevrilmişdir. Təsəffüf deyil ki, ümumxalq partiyasına və dövlətimizin inkişaf strategiyasının ideoloji sütununa çevrilmiş YAP-ın fəaliyyət proqramının əsas prinsiplərindən birini məhz Azərbaycançılıq təşkil edir. Bu ideologiyamızın tələbləri sırasında dövlətçiliyin, milli mənafeinin müdafiə edilməsi, milliyyətdən, dini baxışlardan asılı olmayaraq hər bir vətəndaşın hüquqlarının ümumbəşəri tələblər səviyyəsində qorunması, milli azlıqların və etnik qrupların dilinin, mədəniyyətinin, adət-ənənələrinin inkişafına şərait yaradılması, dövlət idarəçiliyi orqanlarında onların düzgün təmsil olunması və s. amillər mühüm yer tutur.

Azərbaycanın bir çox fərqli sivilizasiyaların və mədəniyyətlərin qovşağında yerləşməsi, Asiya ilə Avropa arasında körpü rolunu oynaması burada mədəniyyətlərin müxtəlifliyinin yaranmasına səbəb olub. Bu gün Azərbaycanda tolerantlığın alternativini yoxdur. Milli-mənəvi, islami-əxlaqi, dünyəvi-humanitar dəyərləri, Şərq və Qərbdə mədəniyyətlərin dia-loquunu əhəngdar şəkildə ehtiva edən tolerantlıq və multikulturalizm Azərbaycanda əslərdən bəri formalaşan dəyərlər toplusu kimi mövcuddur ki, bunun da məzmunu və mahiyyəti Heydər Əliyev milli məfkurəsi ilə tam şəkildə uzlaşır. Azərbaycan tarixən müxtəlif xalqların və dinlərin nümayəndələrinin sülh və dostluq şəraitində yaşadığı məkan olub. Ona görə də bu gün sürətlə inkişaf edən, Şərq-Ləzqə dəyərlərini uğurlu sintezini nümayiş etdirməklə yeni nəsillə dünyəvi sərəvətinə bənzərsiz tolerantlıq və multikulturalizm örnəyini ortaya qoyan Azərbaycan dünyəvi humanizmin prinsiplərinə sadıq ölkə kimi tanınır. Hətta əsrlər boyu tarixi ərazilərimizə göz dikən, 30 il əzəli Qarabağ torpaqlarını işğal altında saxlayan monoetnik Ermənistan 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra çoxmillətli Azərbaycanın sülh əlini uzatması buna əbərız nümunədir.

Keçid dövründə Ulu Öndər Azərbaycan ailəsinin həyatını əhatə edən çoxsaylı məsələlərin tənzimlənməsində dövlət səviyyəsində həyata keçirilməsini təmin etmək və qadın hərəkatının fəallaşmasına şərait yaratmaqla yanaşı, həm də ictimaiyyətin diqqətini qadınların yeni nəsillə milli ruhda tərbi-

yöndəki roluna yönəldilməsinin vacibliyini öne çəkmişdir. 1998-ci ildə Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü və müvafiq sərəncamı ilə Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin (indiki Ailo, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi) təsis olunması da məhz bu zərurətdən irəli gəlmişdir. Heydər Əliyev Azərbaycan qadınlarının I qurultayında çıxışında yüksək milli, mədəni-əxlaqi keyfiyyətlərə malik qadınlarımızın cəmiyyətdəki yerini və rolunu yüksək qiymətləndirmişdir: "Azərbaycan qadını tarix boyu öz ağı, zəkası, namusu, qeyrəti, isməti ilə, fədakarlığı, çalışqanlığı, mərdliyi, vətənpərvərliyi ilə, millətə, torpağına olan hədsiz məhəbbəti ilə və gözəlliyi, Azərbaycan xalqının xüsusiyyətləri ilə tanınmışdır. Ancaq bununla bərabər, əsrlər boyu Azərbaycan qadınının üzərinə böyük zəhmətlər düşmüşdür. O zəhməti də qadın həmişə mərdliklə, cəsarətlə çəkmişdir və heç vaxt bu zəhmətdən inciməmişdir".

Milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və təbliği istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərdə Heydər Əliyev Fondunun da müstəsna payı var. Yarandığı ilk gündən fonda uğurla rəhbərlik edən Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən çoxşaxəli layihələr də ilk növbədə məhz milli gələcəkdən, milli-mənəvi irsin qorunmasından irəliləyir. Ölkənin birinci xanımı Azərbaycan mədəniyyətinin dünyada təbliği olunması işinə misilsiz töhfələr verməklə milli dəyərlərimizin himayədarı kimi şöhrət qazanmışdır. Mehriban xanım xeyirxahlığı, nəciyyəli çoxşaxəli ictimai-siyasi fəaliyyəti, ölkəmizi beynəlxalq miqyasda ləyaqətlə təmsilçiliyi ilə Azərbaycan xalqının sevimlisinə və qadınların ömüyünə çevrilmişdir.

Heydər Əliyev cəmiyyətin bütövləşməsi ideyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsinin və xalqın birliyinə siyasi və nəzəri əsaslarını irəli sürmüşdür. O, müstəqil Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə də tarixi əmələ və təməl üzərində milli ideologiyamızın formalaşmasına və inkişafına namənsilsiz xidmətlər göstərmiş, milli düşüncənin düzgün məcrada inkişafına nail olmuş, xalqa məxsus əmələ və dəyərlər sistemini qloballaşmanın sət təsirlərindən qorumağı bacarmışdır. "Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etməmə, bu gün də fəxr edirik ki, mən azərbaycanlıyam" deyən Heydər Əliyev azərbaycançılığı milli ideologiyaya çevirməklə cəmiyyətin həmrəylik və bütövlüyünə, mədəni birliyinə nail olmuşdur.

Dünya azərbaycanlıları hərəkatının geniş formada təşəkkül tapması və təşkilatlanması da məhz Ümummilli Liderin adı ilə sıx bağlıdır. Heydər Əliyev Azərbaycanın hüduqlarından kənarında yaşayın soydaşlarımızın vəhid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu

güclü potensialın milli problemlərin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən böyük işlər görmüşdür. Onun təşəbbüsü ilə 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün təsis edilməsi, Xaricdə Yaşayın Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (indiki Diaspora İş Üzrə Dövlət Komitəsi) yaradılması və bu qismətdən olan digər strateji addımlar bütün dünyada yaşayın soydaşlarımızın vəhid ideya ətrafında birləşməsinə, harada olmasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlının özünün milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamasını, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnməsinə hədəfləyir.

2001-ci ilin 9-10 noyabrında keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında Heydər Əliyev demişdir: "Bizim hamımızı birləşdirən, hamıya edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır. Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayın azərbaycanlıları üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşməliyik. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir".

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə, Azərbaycanın möhtəşəm qələbəsi ilə nəticələnmiş 44 günlük Vətən müharibəsi həm də milli birliyi və həmrəyliyi, milli-mənəvi dəyərlərə və milli özünüdərkə söykənən Heydər Əliyev ideologiyasının alternativinin olmadığını bir daha ortaya qoydu. Bu tarixi hadisə sübut etdi ki, xalqımızın və dövlətimizin çətin günlərində Azərbaycanın özünün doğma vətəni sayan müxtəlif xalqların və millətlərin nümayəndələri bu torpaq üçün canlarından keçməyə hazırdılar, 50 milyonluq dünya azərbaycanlılarının ürəyi isə hər zaman doğma Azərbaycanın nəbzini döyür.

Bu yaxınlarda, "Şuşa ili"ndə və məhz Ulu Öndərin anadan olmasının növbəti - 99-cu ildönümü ətrafında Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayının mədəniyyət paytaxtı olan azad Şuşada keçiriləcəkdir. "Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etməmə, bu gün də fəxr edirik ki, mən azərbaycanlıyam" deyən Heydər Əliyev azərbaycançılığı milli ideologiyaya çevirməklə cəmiyyətin həmrəylik və bütövlüyünə, mədəni birliyinə nail olmuşdur.

Dünya azərbaycanlıları hərəkatının geniş formada təşəkkül tapması və təşkilatlanması da məhz Ümummilli Liderin adı ilə sıx bağlıdır. Heydər Əliyev Azərbaycanın hüduqlarından kənarında yaşayın soydaşlarımızın vəhid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu

Bahar MURADOVA,
Ailo, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, siyasi elmlər üzrə fəlsəfi doktoru

1923

Azərbaycanın özü qədar əbədi

2022

Müasir Azərbaycan dövlətinin banisi və qurucusu Ümummilli Lider Heydər Əliyevin vətənimiz və xalqımız qarşısında tarixi rolu və xidmətləri misilsizdir, təkrarolunmazdır. Ulu Öndər bütün ömrünü canından əziz sevdiyi Azərbaycanın inkişafına, tərəqqisinə, zəngin və qüdrətli ölkəyə çevrilməsinə, doğma xalqının xoşbəxtliyi və firavanlığı uğrunda mübarizəyə həsr etmişdir.

Heydər Əliyev iki bir-birinə zidd ictimai-iqtisadi formasiyada - sosializm və bazar iqtisadiyyatı zamanında, iki bir-birinə antaqonist məkanda - SSRİ kimi nəhəng imperiyanın tərkib hissəsi olan Sovet Azərbaycanında və müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycan Respublikasında rəhbər kimi uğurlar qazanmış, bütün daxili və xarici başlıqları dəf edərək dünyanın qəbul etdiyi dövlət xadiminə və milli liderə çevrilmişdir.

Azərbaycan xalqı isə öz liderinə həmişə dəstək vermiş, hər zaman öz lideri ilə birlikdə olmuşdur. Çünki xalq əmin-amanlıq və ədalət istəyirdi, Heydər Əliyevin də bir rəhbər kimi əsas fəaliyyət istiqaməti bu idi. Xalq yaxşı yaşamaq üçün imkan, yaxşı işləmək üçün şərait axtarırdı. Heydər Əliyev də öz xalqının xoşbəxtliyi üçün çalışırdı. Xalq gerilikdən, otalotdan, bürokratiyadan, rüşvətxorluqdan canını qurtarmaq istəyirdi. Heydər Əliyev də ədalətin tonosunu, millətin və ölkənin yüksəlməsi naminə çalışırdı. "Qoy ədalət zəfər çalsın!" şüarı məhz Heydər Əliyev tərəfindən irəli sürülmüş və xalq tərəfindən birnəməli olaraq dəstəklənmişdir.

1969-cu ildə Azərbaycana rəhbər seçilən və 1982-ci ilə kimi -13 il bu vəzifədə çalışan Heydər Əliyev respublikanı SSRİ məkanında 1920-ci ildən bu yana nail olmadığı ən yüksək mərtəbəyə qaldırdı. SSRİ-nin ağır xammal bazası olan, kasıb, modernizmi və elmi tənəzzül edən, bütün göstəricilərinə görə geridə qalan Azərbaycanın inkişaf etmiş sənaye mərkəzinə, müasir texnologiyaları tətbiq edərək yüksək göstəricilərə əldə edilən aqrosənaye kompleksinə malik kənd təsərrüfatı respublikasına, yüksək modernizmi və biliyi ilə seçilən tanınmış ziyalıları olan xalqın yaşadığı diyara çevirdi.

Dövlət xalq üçündür

SSRİ-nin sonuncu rəhbəri Mixail Qorbaçovun xəyanətərk hesab və qısqançlığı səbəbindən Heydər Əliyev ittifaq rəhbərliyindəki vəzifələrindən istefa verməli oldu. Bu istefanın marağında yatan erməni separatizmi Qarabağda baş qaldırdı. Ermənistan SSR-də öz ata-babalarının torpaqlarında yaşayan azərbaycanlılara qarşı milli zəmində düşmənçilik və etnik təmizləmə siyasəti başlandı.

Paralel olaraq Heydər Əliyevin böyük fəxrliyi sayılacaq SSRİ-nin qabaqcıl respublikasına çevrilən Azərbaycan 1988-1993-cü illərdə keçmiş ölkə rəhbərliyinin düşmənçiliyi, respublikanın başında duranların sərşəstəsiz və dağdıcı fəaliyyəti nəticəsində dərin siyasi, iqtisadi və sosial böhran, işğal və dağılma təhlükəsi ilə üz-üzə qaldı. Azərbaycanda siyasi böhran, iqtisadi geriləmə, sosial gərginlik getdikcə dərinləşdi, müstəqilliyini yenidən əldə etmiş ölkəmiz dağılmaq və məhv olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qaldı.

Bələ bir dövrə xalqın çağırışı ilə ölkə rəhbərliyinə qayıdan Heydər Əliyev yenidən vətənimizə xoşbəxtliyi, azadlığı və qüdrətlənmişliyi uğrunda mübarizəyə başladı. Bu mübarizə Vətən yolunda, haqq uğrunda mübarizə, ədalət, milli birlik, müstəqil dövlətçilik və xoşbəxt gələcək uğrunda müqəddəs mübarizə idi. Bütün siyasi fəaliyyəti və mübarizəsi boyu Heydər Əliyev öz doğma xalqına arxalanmış, öz xalqından dəstək almış, etmişdisə də, xalqı və vətəni Azərbaycan üçün etmişdir. 90-cı illərin əvvəllərindəki böhranlı günlərdə də, xalq öz müdrik rəhbərinin səfərbəredici fəaliyyətini dəstəklədi, onun ətrafında birləşdi, ucaldı, ucalığını dərk etdi, potensial gücünü ümummilli enerjiyə çevirib bildi. "Heydər-Xalq", "Xalq-Heydər" birliyi o vaxtlar yarandı, zamanın sınaqlarından keçdi, bərkidi, möhkəmləndi, əbədiyyət qazandı. Nəticədə 1995-ci ildən başlayaraq ölkədə iqtisadi tənəzzül dayandı və bu, sosial sahədə siyasətin konkret istiqamətlərini müəyyənləşdirməsinə, islahatlar aparılmasına və sosial siyasətin geniş hüquqi bazasına yaranmasına tökən verdi.

Heydər Əliyevin müasir dövlətçilik siyasətinin başlıca prinsipi "dövlət xalq üçündür" ideyasıdır. Ümummilli Liderin müəllifi olduğu Konstitusiyamızda bu ideyanın sosial mahiyyəti bariz şəkildə öz təsdiqini tapmışdır. Heydər Əliyevin qurduğu müasir Azərbaycan dövlətinin daxili siyasətində sosial ədalət, sosial rifah, sosial müdafiə xətti həmişə prioritet istiqamət kimi müəyyən olunur. Heç təsadüfi deyildir ki, bizim dövlət büdcəmizdə sosial xərclərin payının 30 faizdən yuxarı olması artıq ənənə halını almışdır.

Müstəqil Azərbaycanın dövlət quruculuğu və inkişafı strategiyasını müəyyən edərək Heydər Əliyev sosial siyasəti prioritet istiqamətlərdən biri olaraq müəyyən etmiş, milli sərəfələrin xalqı bütün təbəqələrinə mənsub olmasına, sosial ədalət prinsipinin qorunmasına, əhalinin aztəminatlı hissəsinə dövlət dəstəyini artırılmasına məsələlərini həmişə diqqət mərkəzində saxlamışdır.

Sosial siyasətin təminatlı və əhatəli olması üçün möhkəm iqtisadi təməl və hüquqi bazanın olması mühüm şərtdir. Məhz buna görə də müstəqil Azərbaycanın sosial siyasət strategiyasını müəyyənləşdirən zaman Ümummilli Lider bir tərəfdən sosial siyasətin ölkənin real iqtisadi imkanlarına uyğunlaşdırılmasına, digər tərəfdən isə müvafiq normativ-hüquqi bazanın yaradılmasına ciddi önəm verirdi. Heydər Əliyev dövlətin sosial sahədə vəzifəsini bunda görürdü: "Bir dövlət olaraq, hökumət olaraq biz xalqımızın, millətimizin, vətəndaşlarımızın sosial tələblərini təmin etməliyik".

Sosial ədalət və sosial rifah

Modern dövlət quruculuğu yoluna qədəm qoymuş müstəqil Azərbaycanın sosial siyasətinin təməlinə iki klassik prinsip dayanır: sosial ədalət və sosial rifah. "Biz XXI əsrə daha da qüdrətli müstəqil Azərbaycan dövləti qatdırmaq istəyirik. Gələcək nəsillərə daha xoşbəxt həyat yaratmaq istəyirik. Azərbaycan imkanlarından səmərəli istifadə edib, iqtisadiyyatı inkişaf etdirib, Azərbaycan xalqının rifah halını yüksəltmək üçün çalışırıq" söyləyən Heydər Əliyev ölkənin sosial inkişaf perspektivlərini ardıcıl aşağıdakı istiqamətlərdə aparılacaq islahatlarda görürdü və zaman Ulu Öndərin uzaggörənliyini təsdiq etmiş oldu.

- *Regionların harmonik inkişafı və yoxsulluqla mübarizəyə dair dövlət proqramlarının qəbul edilməsi;*
- *Əmək və əmək münasibətləri sahəsində müasir bazar münasibətlərinə əsaslanan siyasətin formalaşdırılması (amayın ödənilməsi, sosial sigorta, amayın mühafizəsi, məşğulluq);*
- *"Azərbaycan Respublikasında Pensiya İslahatı Konsepsiyası"nın təsdiq edilməsi, sosial sigorta prinsiplərinə əsaslanan pensiya təminatı sistemində keçilməsi və sigorta-pensiya sistemi ilə sosial müavinət və yardım sistemlərinin bir-birindən ayrılması;*
- *Sosial dəstək və aztəminatlı təbəqənin (aillər, pensiyaçılar, qaçqın və məcburi köçkünlər, şəhid ailələri və s.) sosial müdafiəsi, pensiya təminatı, sosial müavinətlər, yardımlar, sosial xidmət);*
- *Sosial infrastruktur siyasəti (mənzil, nəqliyyat, yol, rabitə, ticarət və məişət xidməti);*
- *"Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində İslahat Proqramı"nın təsdiq olunması və respublikamızda ümumi təhsildə 11 illik icbari ümumi orta təhsilə və ölkəmizin ümumtəhsil məktəbləri şagirdlərinin dərslərdən pulsuz istifadəsinə keçilməsi;*
- *Səhiyyə sahəsində Milli Sağlamlıq Proqramının işlənilməsi və qəbul edilməsi, özəl, təsərrüfat hesabı ilə işləyən tibb müəssisələrinin yaradılması yolu ilə özəl tibbi xidmətin əsaslarının formalaşdırılması, icbari tibbi sigorta sistemində keçidin bazasının yaradılması;*
- *Əhalinin pul gəlirləri siyasəti (həyat səviyyəsi, istehlak səbəti, rifah halı, insan kapitalının inkişafı və rəqabətqabiliyyəti kadrların hazırlanması).*

2003-cü ilin oktyabrında keçirilən Prezident seçkilərində xalqın birmənalı dəstəyini qazanan cənab İlham Əliyev Prezident kimi and içən zaman Heydər Əliyev siyasi kursunu davam etdirəcəyini, Heydər Əliyevin şah əsəri olan Azərbaycanı daha da zəngin, qüdrətli ölkəyə çevirəcəyini, hər bir azərbaycanlının Prezidenti olacağına xalqa bəyan etdi.

Ən ədalətli hakim olan zaman göstərdi ki, İlham Əliyev nöinki uzaggörən və pragmatik siyasətçidir, eyni zamanda müdrik və realist bir dövlət xadimidir. Cənab İlham Əliyev "600 min yeni iş yeri açacağıq" söyləyəndə həmdə 600 min əhalinin həyat səviyyəsinin yüksələcəyini düşünürdü. 5 il ərzində ölkədə vətəndaşın 600 min iş yeri əvəzinə 900 min yeni iş yeri açıldı ki, bunun da 700 min daimi iş yerləri idi. Əhalinin məşğulluğunun təminatı sonrakı illərdə də dövlət başçısının diqqət mərkəzində oldu və bu illər ərzində ölkədə 2 milyondan artıq yeni iş yeri

ri açıldı, işsizlik 10 dəfə aşağı düşdü. 2003-cü ildən bu yana ölkədə minimum əməkhaqqı 13 dəfədən çox artdı, 2022-ci ildən isə minimum əməkhaqqı 300 manat olmaqla yaşayış minimumunu (210 manat) 30 faiz üstələdi.

Uğurla aparılan sistemli islahatlar nəticəsində 2009-cu ildə ölkəmizdə iqtisadi sahədə keçid dövrü başa çatdı, 2013-cü ildə isə cənab Prezident Azərbaycanın sosial dövlət olduğunu ölkə vətəndaşlarına və dünya ictimaiyyətinə bəyan etdi. Ardınca 2018-ci ildə növbəti dəfə xalqın böyük etimadını qazanaraq Prezident seçilən cənab İlham Əliyev ölkəmizdə dərin sosial islahatları başlandı. Həmin ildən sonrakı dövrdə dövlət başçısının imzaladığı 40-dan çox fərman və sərəncamla ölkə əhalisinin əksəriyyətini əhatə edən 3 sosial islahat zərfi icra olundu və bu paketlərin illik maliyyə dəyəri 6,5 milyard manata çatdı.

Bu islahatların nəticəsində son 4 ildə:
- *minimum əməkhaqqı 2,3 dəfə;*
- *orta aylıq əməkhaqqı 40 faizə yaxın;*
- *median əməkhaqqı 74 faiz artmışdır;*
- *minimum pensiyada 2,2 dəfə;*
- *orta pensiyada 65 faiz;*
- *müavinət və taqətdərlə orta hesabla 2,5-3 dəfə artım baş vermişdir.*

Postmüharibə dövründə sosial dəstək

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin məqsədyönlü, inamı, səfərbəredici fəaliyyəti sayəsində qəhrəman Milli Ordumuz tərəfindən torpaqlarımız işğaldan azad edildi, Azərbaycan ərazi bütövlüyü təmin edildi.

Vətən müharibəsində şəhidlik zirvəsinə ucalan qəhrəmanlarımızın ailə üzvləri, bu haqq savaşımda şanlı zəfər qazanan qüdrətli Azərbaycan Ordusunun hərbiçiləri, qazılarımız Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin daim xüsusi diqqət və qayğıləyi ilə əhatə olunmuşlar. Bu qəbilden olan vətəndaşlarımızın sosial müdafiəsini möhkəmləndirməsi, o cümlədən mənzil, fərdi ev və avtomobillərə təmin edilməsi istiqamətində həyata keçirilən kompleks tədbirlər bunun bariz nümunəsidir.

Postmüharibə dövründə dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına müli və hərbi kontingent olmaqla 40 000-dən çox şəxsə 48 000 psixoloji, tibbi, sosial və s. xarakterli xidmət göstərilmiş, 7500 müharibə əlili avtomobillə təmin olunmuşdur. Ümumiyyətlə, bu günə qədər dövlət siyasəti olaraq şəhid ailələri, müharibə əlillərinin sosial müdafiəsi istiqamətində çox böyük işlər görülmüşdür. Onu demək kifayətdir ki, həmin kateqoriyadan olan 12500 nəfər dövlət tərəfindən mənzillərə, fərdi evlərə təmin edilmişdir. 2025-ci ilədə isə bütün şəhid ailələri və qazilərin mənzil məsələsi həll edilib başa çatacaqdır.

Bunlardan əlavə, şəhid ailələrinin üzvləri və müharibə veteranlarının fəal məşğulluq tədbirləri çərçivəsində 52 min nəfər daimi işlə təmin olunmuş, 8 min 100 nəfər özünüməşğulluq proqramına, 56 min nəfər isə haqqı ödənilən ictimai işlərlə cəlb edilmişdir. Eyni zamanda 29 min 200 nəfər reabilitasiya vasitələri ilə təmin olunmuş, 2 min 600 nəfərə reabilitasiya xidmətləri göstərilmişdir. Bu qəbilden olan vətəndaşların orta aylıq əməkhaqqı 2018-2020-ci illərdə 30, orta aylıq pensiyası isə 60 faiz artmışdır.

Humanizmin ünvanı - Heydər Əliyev Fondu

Azərbaycanda sosial siyasətin və geniş spektrli sosial dəstək proqramlarının həyata keçirilməsində Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun böyük rolu və əhəmiyyəti vardır. 2004-cü ildə müasir Azərbaycan dövlətinin banisi və qurucusu, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasi irsinin öyrənilməsi və təbliğ edilməsi, onun azərbaycançılıq ideyasının və dövlətçilik baxışlarının yeni nəsillərə çatdırılması məqsədilə yaradılan fond Mehriban xanımın

yüksək təşkilatçılıq istedadı və yorulmaz fəaliyyəti sayəsində müasir Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatının mühüm atributuna çevrilmişdir.

Mehriban xanımın çoxşaxəli ictimai-siyasi fəaliyyətinin əsas qayəsi humanizm, əsas istiqamətləri isə milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, inkişafı və dünyada təbliği, sosial müdafiyyə ehtiyacı olan şəxslərə, xüsusilə şəhid ailələrinə, qazilərə, valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqlara qayğıkeçliyi, səhiyyənin, təhsilin, modernizmi, idmanın inkişafına dəstək verilməsi, keçmiş Qarabağ probleminin, o cümlədən Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, bölgədə və dünyada ədalət, sülh, tolerantlıq, əməkdaşlıq və s. kimi aktual məsələlərdir. Bu sırada Heydər Əliyev Fondunun 100-dən çox sosial, humanitar layihələr, o cümlədən ailə quran şəxslərin nikah öncəsi icbari tibbi müayinəsini həyata keçirməsi, ana və uşaqların mühafizəsi, talassemiya və hemofiliya xəstələrinə dəstək haqqında, habelə valideyn himayəsindən məhrum olmuş, eləcə də I və II qrup əlil uşaqların təhsil haqlarının ödənilməsinin dövlət büdcəsi tərəfindən həyata keçirilməsini təmin edən qanunvericilik aktlarının qəbul edilməsi sosial sahədə islahatların növbəti addımı kimi olduca əhəmiyyətlidir.

Heydər Əliyev Fondunun sədri Mehriban Əliyeva fondun fəaliyyətini çox dəqiq ifadə edərək demişdir: "Rəhbərlik etdiyim Heydər Əliyev Fondu artıq 13 ildir ki, öz fəaliyyətini humanizm prinsipləri əsasında qurub. Biz bu illər ərzində bir çox irimiqyaslı layihələr icra etmişik. Biz Azərbaycanın icimai və siyasi həyatında fəal iştirak edirik. Biz infrastruktur layihələri icra edirik. Eyni zamanda biz 13 il ərzində ayrı-ayrı insanların problemlərinə heç zaman biganə qalmamışıq. İnsanlarla ünsiyyətdə olmaq, onları dinləmək və eşitmək, köməyə ehtiyacı olana kömək etmək, mənsəvi dəstək vermək Heydər Əliyev Fondunun hər bir əməkdaşının birbaşa vəzifəsidir. Hesab edirəm ki, bu, dövlət qurumlarında çalışan bütün insanların əsas borcu və vəzifəsidir. Gündəlik fəaliyyətimizdə insansevərlik, mərhəmət, qarşılıqlı hörmət, mehribançılıq unudulmamalıdır. Əksinə, məhz bu mənəvi dəyərləri uca tutaraq ən yüksək qələbələr əldə etmək, ən böyük zirvələrə qalmaq olar".

Heydər Əliyev Fondunun sədri Mehriban Əliyeva fondun fəaliyyətini çox dəqiq ifadə edərək demişdir: "Rəhbərlik etdiyim Heydər Əliyev Fondu artıq 13 ildir ki, öz fəaliyyətini humanizm prinsipləri əsasında qurub. Biz bu illər ərzində bir çox irimiqyaslı layihələr icra etmişik. Biz Azərbaycanın icimai və siyasi həyatında fəal iştirak edirik. Biz infrastruktur layihələri icra edirik. Eyni zamanda biz 13 il ərzində ayrı-ayrı insanların problemlərinə heç zaman biganə qalmamışıq. İnsanlarla ünsiyyətdə olmaq, onları dinləmək və eşitmək, köməyə ehtiyacı olana kömək etmək, mənsəvi dəstək vermək Heydər Əliyev Fondunun hər bir əməkdaşının birbaşa vəzifəsidir. Hesab edirəm ki, bu, dövlət qurumlarında çalışan bütün insanların əsas borcu və vəzifəsidir. Gündəlik fəaliyyətimizdə insansevərlik, mərhəmət, qarşılıqlı hörmət, mehribançılıq unudulmamalıdır. Əksinə, məhz bu mənəvi dəyərləri uca tutaraq ən yüksək qələbələr əldə etmək, ən böyük zirvələrə qalmaq olar".

Davamlı inkişaf və dərin sosial islahatlar yolunda

Əlçatan və təhlükəsiz ərzaq təminatı, ekoloji salamatlıq, sosial rifah, səhiyyə və təhsil kimi yaxşı həyat keyfiyyəti üçün vacib olan şərtlər insan həyatının, ömür uzunluğunun müsbət inkişafına təsir edən amillərdir.

Prezidentin 2016-cı il 9 dekabr tarixli fərmanı ilə təsdiq olunmuş "Azərbaycan Respublikasının Milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji yol xəritəsi"yə görə, 2025-ci ildən sonrakı dövrdə yoxsulluq tam şəkildə aradan qaldırılacaq, qeyri-məşğul əhalinin sayı minimuma endiriləcək, ölkə üzrə yaşayış minimumundan aşağı olmayan səviyyədə pensiya (bu bənd artıq icra olunmuşdur - M.Q) verilibəcək, əməkhaqqı və sosial müavinətlər tam həyata keçiriləcək. Bu məqsədlə qəbul olunmuş pensiya islahatları konsepsiyası uğurla həyata keçirilir. Həmin islahatların nəticəsində əhalinin sosial müdafiəsi daha da güclənəcək, sosial ədalət, şəffaflıq və ünvanlılıq təmin olunacaqdır. Yeni və layiqli əməkhaqqı verəcək iş yerlərinin açılması, yeni texnologiyaların tətbiqi nəticəsində fiziki əməyin yüngülləşdirilməsi, iş saatlarının və iş günlərinin azaldılması nəticəsində vətəndaşların istirahət və ailədə daha çox vaxt keçirmək imkanları genişləndirəcək. Layiqli iş yerlərinin sayının çoxalması minimum əməkhaqqı məbləğində işləyən insanların sayının azaldılmasına, ölkə üzrə minimum

əməkhaqqının orta əməkhaqqı səviyyəsinin 60 faizə çatmasını təmin edəcəkdir.

Həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün vacib şərtlərdən biri də insanların mənzil təminatının yaxşılaşmasıdır. Hazırda sosial müdafiyyə daha çox ehtiyacı olan vətəndaşlarımız - qaçqın və məcburi köçkünlər, şəhid ailələri və Qarabağ əlilləri dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına tikilən mənzillərlə təmin olunurlar. Digər kateqoriyadan olan vətəndaşların mənzil təminatının həyata keçirilməsi üçün isə İpoteka Fondu fəaliyyət göstərir. Prezidentin fərmanı əsasında yaradılmış Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi artıq fəaliyyətə başlamışdır və ölkəmiz üçün yeni olan sosial mənzillər layihəsini uğurla həyata keçirir. MİDA tərəfindən indiyə qədər 5000-ə yaxın mənzil tikilmiş və uyğun şərtlərlə vətəndaşlarımızla satılmışdır. Bu proqramın daha da genişlənməsi, təkmilləşməsi, ölkəmizin daha çox bölgələrini əhatə etməsi istiqamətində fəal iş aparılır.

İnsan kapitalının inkişafında heç şübhəsiz ki, əsas yerlərdən birini səhiyyə sisteminin inkişafı, tibbi xidmətlərin keyfiyyəti və insanların bu xidmətlərə əlçatanlığı təşkil edir. Son illərdə səhiyyə sahəsində görülən işlər, əldə edilən uğurlar vətəndaşlarımızın sağlamlığının möhkəmlənməsi, rifahının yüksəlməsi və orta ömür uzunluğunun artmasına nail olmağa imkan vermişdir. Bu gün Azərbaycanda orta ömür uzunluğu 77 yaş təşkil edir ki, bu da dünya üzrə yaxşı göstərici sayılmaqdadır.

Səhiyyə sahəsində aparılan davamlı islahatların ən uğurlu nəticəsi kimi ölkə ərazisində icbari tibbi sigortanın tam tətbiq olunmasının təmin edilməsi qeyd edilib. İcbari Tibbi Sigorta sistemində keçid vətəndaşlarımızın səhiyyə xidmətlərinə əlçatanlığını artırmaq, səhiyyənin profilaktika istiqamətində gücləndirilməsi, tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, tibbi xərclərin optimallaşdırılması, sağlamlıq rəqabətini formalaşdırma təmin edəcək, bu sahədə korrupsiya, rüşvətxorluq və digər neqativ halların aradan qaldırılmasına şərait yaradacaqdır.

Məlum olduğu kimi, dünyanı çənginə almış koronavirus pandemiyası 2020-ci ilin əvvəllərindən başlayaraq bütün dövlətləri və xalqları sınağa çəkdi. Prezident İlham Əliyevin koronavirus pandemiyasının ölkə iqtisadiyyatına və vətəndaşların həyat səviyyəsinə mənfi təsirlərinin azaldılması ilə bağlı 19 mart 2020-ci il tarixli sərəncamının icrası olaraq Nazirlər Kabinetini tədbirlər planı hazırladı. Tədbirlər planında nəzərdə tutulan maliyyə-iqtisadi tənzimləmə tədbirləri ilə yanaşı, hökumət məşğulluq və sosial müdafiə tədbirlərinə ciddi önəm verdiyi bir daha bəyan etdi. Koronavirusla mübarizə çərçivəsində həyata keçirilən sosial müdafiə tədbirləri çoxşaxəli olmaqla, 4 istiqamətli, 10 tədbiri nəzərdə tutmuş və 5 milyona yaxın insanı əhatə etmiş, maliyyə tutumu 610 milyon manatə yaxın bir məbləğə çatmışdır. Bu tədbirlər sayəsində 300 min iş yeri iflasdan xilas olmuş, dövlət büdcəsindən mərsə alan 910 min, özəl sektorda çalışan 794 min işçinin orta aylıq əməkhaqqı saxlanılmışdır. Eyni zamanda işsiz və işaxtaran vətəndaşların, xüsusilə əmək müqaviləsi olmayan şəxslər, karantin dövründə isə işsiz qalan cəhəzlərin sosial müdafiəsini təmin etmək üçün aylıq əməkhaqqı 250 manat olmaqla 90 min sosial iş yeri açılmış, 600 min şəxsə isə yaşayış minimumu (190 manat) məbləğində müavinət verilmişdir.

Özünüməşğulluq proqramının genişlənməsi, 132 növ xidmət təklif edən DOST mərkəzlərinin yaranmasını, 21 sosial təminat növi üzrə elektron təyinat sistemlərinin istifadəyə verilməsi, ünvanlı sosial yardım və əlillik təyinatı sahəsində şəffaflığın təmin edilməsi, əhalinin həssas qruplarının sosial təminatının yaxşılaşdırılması sahəsində görülən işləri də sosial sahədə hökumətin uğurlu fəaliyyəti siyahısına əlavə etmək yerinə düşərdi. 2020-2025-ci illərdə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən 22 min şəxsin özünüməşğulluq proqramı

üzrə kiçik biznesə çıxışına dəstək verilməsi ilə bağlı Dünya Bankının nazirliklə əməkdaşlığı çərçivəsində "Azərbaycanda Məşğulluğa Dəstək" layihəsi təsdiq olunmuş və 25 iyun 2020-ci ildə layihə üzrə kredit sənədi imzalanmışdır. Dəyərli 100 milyon ABŞ dolları təşkil edən layihə üzrə 2020-ci il ərzində 2 min nəfərin özünüməşğulluğa cəlb edilməsi sahəsində tədbirlərin davam etdirilməsi, insan kapitalının inkişafı məqsədilə təhsil sahəsinə investisiyaların artırılması, gənc bərabərliyinə nail olmasına, icbari tibbi sigorta sistemində təminatın təmin olunması aktuallıq kəsb edən məsələlərdir.

Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, 2021-ci ildə ölkədə iqtisadi fəal əhalinin sayı 5390,1 min nəfər olmuşdur ki, onun da 451,6 min nəfərini işsiz əhali təşkil etmişdir. Ölkəmizdə aparılan sosial islahatların tərkib hissəsi olaraq, aktiv əmək bazarı proqramlarının əhatə dairəsinin genişləndirilməsi, aztəminatlı əhali kateqoriyasının gəlir mənbələrinin çıxışının daha da artırılması, yeni iş yerlərinin yaradılması və əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi sahəsində tədbirlərin davam etdirilməsi, insan kapitalının inkişafı məqsədilə təhsil sahəsinə investisiyaların artırılması, gənc bərabərliyinə nail olmasına, icbari tibbi sigorta sistemində təminatın təmin olunması aktuallıq kəsb edən məsələlərdir.

Yeni reallıqlar, yeni hədəflər

İndi Azərbaycan dövləti öz tarixinin ən qürurlu, qüdrətli və şərəfli tarixini yaşayır. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında rəşadətli ordumuz 44 günlük Vətən müharibəsində düşməni darmadağın etmiş, torpaqlarımızı işğaldan qurtarmışdır. Uzun illər bölgədə sülhü və əsaslı təhdid etmiş erməni fəzizmi məhv olmuşdur.

Müharibənin ilk günlərində Ali Baş Komandan xalqa müraciətində demişdir: "Nöyi nə zaman və necə etməyi mən bilirəm!" Bəli, zaman göstərdi ki, həmişə olduğu kimi, bu dəfə də Prezident İlham Əliyev xalqın və Vətənin naminə ən doğru olanı edib, edir və gələcəkdə də edəcəkdir.

İndi bölgədə yeni reallıqlar yaranmışdır və bu reallığı biz yaratmışıq, biz də idarə edirik. Postmüharibə dövründə Azərbaycan qarşıda duran bütün siyasi, diplomatik, sosial, humanitar vəzifələri uğurla həll etmişdir: sərhədlərin və ərazi bütövlüyünün qarşılıqlı tanınması, Zəngəzur dəhlizi də daxil olmaqla, bütün kommunikasiyaların açılması, qanunsuz erməni silahlılarının tör-töküntülərinin arazımızdan çıxarılması, 3+3 formatda bütün bölgə dövlətlərinin iqtisadi maraqlarının təmin olunması və əməkdaşlığın güclənməsi kimi məsələlər danışıqlar masasında Azərbaycanın təklifləri əsasında öz həllini tapmaqdadır.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının yaradılması bölgənin yeni sosial-iqtisadi mənzərəsinin müəyyən etməkdədir. Vətən müharibəsinin qurtarmasından keçən ilyarın ərzində işğaldan azad olmuş ərazilərimizdə böyük bərpa və quruculuq işləri başlamışdır. Qarabağda və Zəngəzurdə torpaqlarımız minalardan təmizlənir, yollar çəkilir, körpülər salınır, tunellər qurulur, elektrik, su, qaz təchizatı bərpa olunur, şəhər və kəndlərimizin baş planları, müasir layihələr hazırlanır. Zəngəzurdə Qarabağda müasir, "ağıllı kənd"lər, qəsəbələr salınır. Bu il məcburi köçkünlərin ilk dəstələri doğma yurdlarına qayıdacaqlar. Bir sözlə, Prezidentin söylədiyi "Qarabağ da, Zəngəzuru da nümunəvi bir bölgə kimi quracağıq. Azərbaycan vətəndaşları orada rahat, firavan yaşayacaqlar!" sözləri günbəgün həyatda öz əməli təsdiqini tapmaqdadır.

Bu günlər Şərqi Zəngəzurda Dünya Azərbaycanlılarının Zəfər qurultayında çıxış edərək Prezident İlham Əliyev söyləmişdir: "Biz bundan sonra ancaq və ancaq güclənəcəyik və postmüharibə dövrü bunu bir daha göstərdi. Həm ərazilərin bərpa, həm beynəlxalq müstəvadə addımlarımız bizim gücümüzü göstərdi. Çünki postmüharibə dövrü çox həssas bir dövrdür və artıq ilyarın keçəndən sonra tam əminliklə demək olar ki, biz bu çətin sınaqdan da şəroflə çıxdıq".

Mən Qarabağın yenidən qurulacağı, çiçəklənəcəyi, inkişaf edəcəyi, dünyanın turizm mərkəzlərindən birinə çevriləcəyi günlərin lap yaxında olduğunu hiss edirəm. Bakı-Naxçıvan-İshtanbul sürət qatarı ilə gedəcəyim gündün də uzaqda olmadığını inanıram. Türk coğrafiyasını yenidən birləşdirəcək bu müqəddəs yol həmdə qədim Zəngəzur torpağında keçir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2018-ci il 18 aprel tarixində Milli Məclisdə keçirilən andıçmə mərasimində söylədiyi "Hamımızın əməli ondan ibarətdir ki, ölkəmiz daha da güclənsin, daha da qüdrətli dövlətə çevrilsin, Azərbaycan vətəndaşları daha da yaxşı yaşasınlar!" sözləri bu gün həyatda öz əməli təsdiqini tapmışdır.

Bu gün Azərbaycan vətəndaşı sabahından arxayındır, bilir ki, onun qüdrətli dövləti var. Bu gün Azərbaycan vətəndaşı qürurludur və sabahına inanırdır, bilir ki, onu böyük qələbələrə aparacaq, təminatlı və firavan həyatını təmin edəcək cəsarətli və müdrik Lideri vardır!

Musa QULİYEV,
Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri,
YAP İdarə Heyətinin üzvü

1923

Azərbaycanın özü qədər əbədi

2022

Dövlətə və xalqa həsr olunan ömür

Dövlətlərin və xalqların tarixində siyasi liderlərin, böyük şəxsiyyətlərin əvəzolunmaz xidmətləri var. Məhz güclü liderlərin sayəsində hər bir xalq özünün düzgün inkişaf yolunu seçmiş, dövlətçiliyini qoruyub gücləndirmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyev XX əsrdə xalqımızın taleyində müstəsna rolunu oynayan belə tarixi şəxsiyyətdir. Anadan olmasının 99-cu ildönümünü arafəsində bir daha Ulu Öndəri ehtiramla anırıq. Aradan illər, onilliklər keçdikcə Heydər Əliyevin Azərbaycan dövləti və xalqı qarşısındakı tarixi xidmətlərinin nəticələrini daha yaxından görür, mahiyyətini daha dərindən anlarıq.

Heydər Əliyev həm sovet hakimiyyəti illərində, həm müstəqillik dövründə Azərbaycan dövləti qarşısında olduqca böyük və tarixi xidmətlər göstərmişdir. Ulu Öndərin respublikamıza ilk rəhbərliyi 1969-cu ildən başlayır. Həmin dövrü xatırlayanlar yaxşı bilir ki, Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyi gəlişi ilə cəmiyyət həyatının bütün sahələrində yeniliklər baş verdi. Onda mən genc idim, 1969-cu ildə yeniyetmə ali məktəbə daxil olmuşdum. Cəmiyyət həyatının bütün sahələrindəki dəyişikliklər mənim də gözələtim önündə baş verirdi. "Qoy ədalət zəfər çalsın!" deyənlər Ulu Öndər nəqəslərə, çatışmazlıqlara qarşı barışmaz idi.

Məlum olduğu kimi, həmin illərdə Azərbaycan ittifaqı miqyasında inkişafına görə çox geridə idi, müttəfiq respublikalar arasında sonuncu yerləri tuturdu. Lakin Ulu Öndərin təşəbbüsləri və tələbatı ilə həyata keçirilən islahatlar nəticəsində iqtisadiyyatda və sosial sahələrdə dəyişikliklər baş verdi. Maşınqayırma, kimya, neft-kimya, elektron sənayesi, övlən və qara metallurgiya, yüngül sənaye, yeyinti, emal müəssisələri inşa olundu. O cümlədən bir sıra strateji əhəmiyyətli müəssisələr yaradıldı. Məhz Heydər Əliyevin qətiyyəti, iradəsi və təşəbbüskarlığı ilə keçmiş SSRİ-nin bir sıra strateji əhəmiyyətli müəssisələri Azərbaycanca inşa olundu. Bununla həm də respublikamızın gələcək müstəqilliyini iqtisadi əsası da formalaşdırıldı. Belə ki, müstəqil Azərbaycanın sosial-iqtisadi bünövrəsi məhz ötən əsrin 70-80-ci illərində qoyuldu və ölkəmizin gələcəyi üçün mühüm təməl yaradıldı.

Milli kadrların yetişməsi istiqamətində də mühüm uğurlar oldu. Həmin illərdə respublikamızda ali təhsil müəssisələrinin inkişafı sahəsində mühüm qərarların qəbulu ilə yanaşı, Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə hər il 2500 nəfər azərbaycanlı gənc oxumaq üçün sovet ittifaqının ən nüfuzlu ali məktəblərinə göndərilirdilər. Bakıda C.Naxçıvan sk adına hərbi məktəbin yaradılması isə azərbaycanlı zabitlərin yetişməsi üçün atılan mühüm addım idi.

Azərbaycan ötən əsrin 70-80-ci illərində Heydər Əliyevə görə tanınmağa başladı. Keçmiş ittifaqda hara getseydiniz, hər kəs Heydər Əliyevin gördüyü işlərdən danışırdı. Heydər Əliyev xalqımızın nüfuzunu yüksəltdi, bizə yüksək ehtiramla yanaşırdılar. Onu da qeyd edim ki, Sov.İKP MK-nın Baş katibi L.Brejnev sovet respublikaları arasında yalnız Azərbaycanı dörd dəfə səfərdə olmuşdu. Bu, ilk növbədə Heydər Əliyevə olan münasibətin göstəricisi idi. O cümlədən Azərbaycan öz inkişafına görə 14 dəfə keçirici bayraq almışdı.

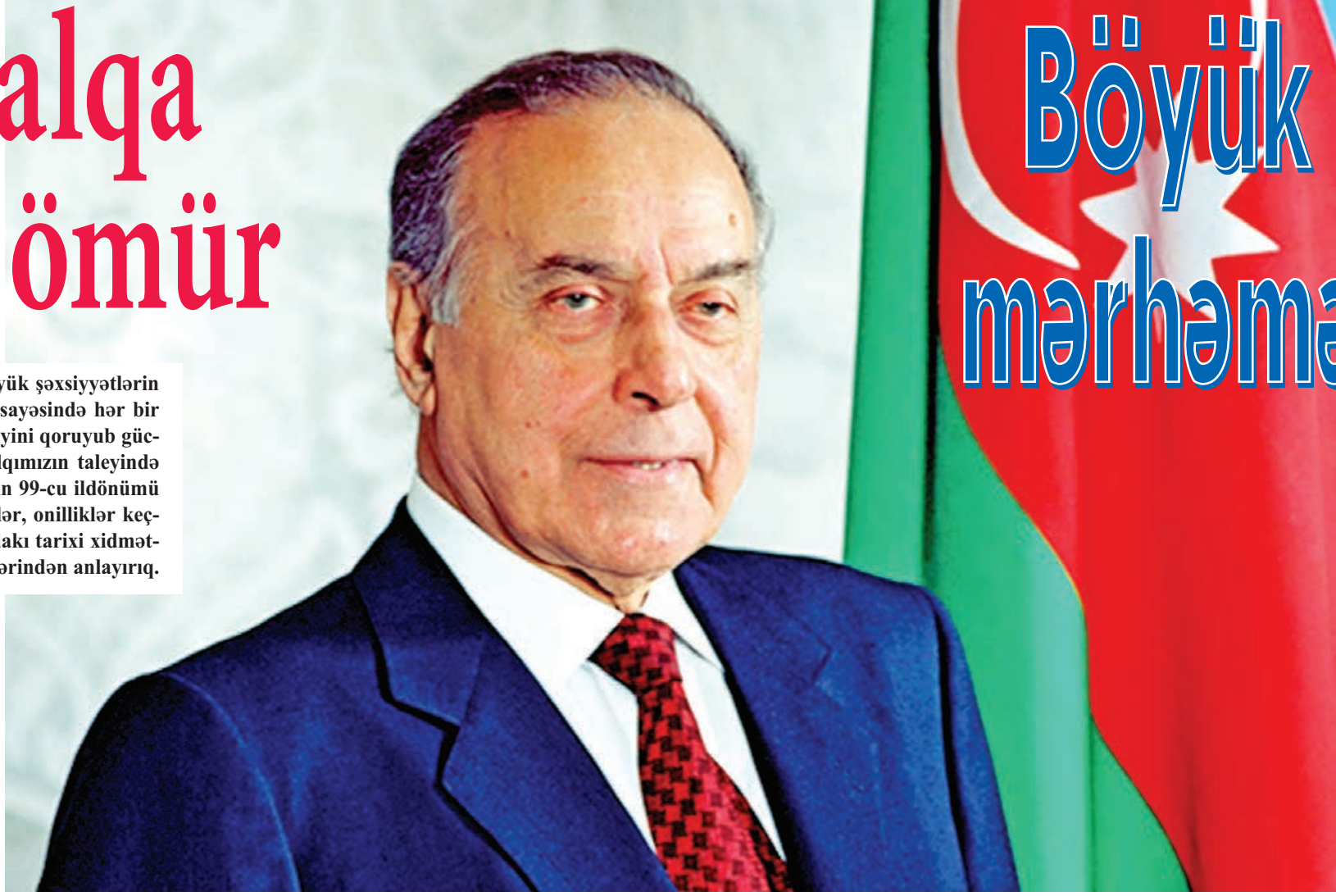
Tarixi hadisələrin sonrakı gedişi də sübut etdi ki, Heydər

Əliyevin 1969-1982-ci illərdə gördüyü işlər gələcəkdə milli dövlətçilik ideyalarının hərkətverici qüvvəyə çevrilməsi və cəmiyyətin bu ideya ətrafında səfərbər olması üçün şərait yaratdı. Həmin dövrdə respublikada bərqərar edilən əsl işgüzarlıq mühiti, sosial ədalətə əsaslanan sağlam mənəvi-psixoloji ab-hava iqtisadi tərəqqinin yüksək həddə çatmasına, Azərbaycanın keçmiş ittifaq miqyasında nüfuz qazanmasına, hətta beynəlxalq səviyyədə tanınmasına imkan verdi.

Heydər Əliyev 1982-ci ildə SSRİ Nazirlər Soveti Sədri kimi birinci müavini vəzifəsinə irəlilədi. Ulu Öndərin bu vəzifəyə təyin olunması Azərbaycanın böyük uğuru idi. Təsədüfi deyil ki, hələ o dövrdə Türkiyə qəzetləri öz səhifələrində Heydər Əliyevin SSRİ Nazirlər Soveti Sədri kimi birinci müavini vəzifəsinə təyin olunmasını ilə bağlı xəbəri "Türk oğlu Kremldə" başlığı ilə dərc etmişdilər.

Moskvada işlədiyi dövrdə Heydər Əliyev dövlətin olduqca vacib sahələrinə məsul idi. Heydər Əliyev olan yerdə inkişaf və yüksəliş verdi. Rəhbərlik etdiyi bütün sahələrdə irəliləyiş doğru dönmüş yarırdı. Ona görə Heydər Əliyev bütün keçmiş ittifaq miqyasında adı ehtiramla çəkilən dövlət xadimi idi. Əlbəttə, Heydər Əliyevə olan yüksək ehtiram həm də Azərbaycanın nüfuzunun yüksəlməsi demək idi. Təsədüfi deyil ki, Moskvada bizim azərbaycanlı olduğumuz biləndə deyirdilər ki, siz Heydər Əliyevin yerlisiniz. Heydər Əliyev SSRİ rəhbərliyində təmsil olunarkən həm də Azərbaycanı dünyada tanıtdı.

Əlbəttə, Heydər Əliyev nəhəng şəxsiyyət idi, xalq onu sevirdi. Sov.İKP MK-nın baş katibi olan M.Qorbaçov isə Heydər Əliyevin böyüklüyünün qarşısında özünün cılızlığını, zoofiliyini görürdü. Heydər Əliyev həm də ermənilərin Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının qarşısını qətiyyətlə alırdı. Nə qədər ki, Heydər Əliyev vəzifədə idi, Qorbaçov da Azərbaycanca qarşı məkrli planlarını həyata keçirə bilmirdi. Ulu Öndər bu vəzifədə vacib və çətin sahələrə nəzarət etmiş, respublikamıza diqqət və qayğısını əsirgəməmişdi. Yalnız Ulu Öndər 1987-ci ildə Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvlüyündən və SSRİ Nazirlər Soveti Sədri kimi birinci müavini vəzifəsindən istefa verdikdən sonra xalqımıza qarşı ərazi iddiaları baş qaldırdı. Təsədüfi ki, o dövrdə Azərbaycan rəhbərliyi bu məsələdə qətiyyətsizlik nümayiş etdirdi, erməni iddialarının, Dağlıq Qarabağdakı separatizmin qarşısını alınması üçün cəsarətli mövqə ortaya qoya bilmədi. Bu da Ermənistanın Azərbaycan qarşı ərazi iddialarının güclənməsinə gətirib çıxardı, daha sonra 20 Yanvar faciəsi baş verdi. Həmin ağır günlərdə də Heydər Əliyev heç nə

dən qorxmada, böyük cəsarətlə haqq səsini ucaltdı. Cənab İlham Əliyevlə birlikdə Moskvada Azərbaycanın müstəqil dövlətçiliyimizin yaşadılması Heydər Əliyevin dövlətçiliyimiz və xalqımız qarşısında ən böyük tarixi xidmətidir. Ona görə müasir tariximizdə Heydər Əliyevin adı çox düzgün olaraq müasir və müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı kimi həkk olunub.

Bütün bu çətinliklərə baxmayaraq Heydər Əliyev Azərbaycanın inkişafı üçün tarixi uğurlara nail oldu, "Əsrin müqaviləsi" imzalandı, bütün MDB məkanında ən müərəqə torpaq islahatları Azərbaycanla həyata keçirildi. Heydər Əliyev hüquqi dövlət quruculuğunu da uğurla təmin etdi. Fəxrət hissi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, Heydər Əliyev ikinci dəfə ölkəmizə rəhbərliyə öndərildikdən sonra məndə Ulu Öndərlə görüşmək qismət olub. Məlum olduğu kimi, 1994-cü ildə respublikanın yeni təchizatında çətinliklər yaranmışdı. Həmin vaxtlar bu məsələlərlə bağlı Heydər Əliyevin yanında keçirilən toplantılarda mən bir daha Ulu Öndərin Vətən və xalq sevgisinin şahidi oldum. Üstəlik həmin toplantılarda gecə saatlarına təsadüf etməsi Heydər Əliyevin enerjisinin, yorulmazlığını göstərirdi. Mənim üçün olduğu qürurvericidir ki, həmin vaxt Ulu Öndərdən aldığımız tapşırıqları qısa müddətdə yerinə yetirdik və unla toçhizatda olan çətinliklər tam aradan qaldırıldı.

1995-ci ildə isə Ulu Öndər Heydər Əliyevin Fransaya səfəri zamanı mən də nümayəndə heyətinin tərkibində idim. Bu səfər zamanı Fransanın ovaxtkı Prezidenti Fransua Mitteranla keçirilən görüşdə Heydər Əliyevin Azərbaycanın milli maraqlarını nə qədər qətiyyətlə müdafiə etməsinin şahidi oldum.

Ulu Öndərin müstəqil Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 10 ildə xalqımızın intizarında olduğu arzular, niyyətlər, məramlar gerçəyə çevrildi. Bu zaman kəsiyi Azərbaycanda müstəqilliyin əbədi, daimi və dönməz xarakter alması, sabit dövlət quruluşunun yaranması, xalqımızın təbii və konstitusion haqlarına sahib çıxması, milli-mənəvi və sosial-iqtisadi yüksəlişə nail olması kimi misilsiz tarixi prosesi əhatələyir. Bu dövrdə Azərbaycan dünyada tanındı, beynəlxalq birliyin fəal üzvü kimi yerini möhkəmləndirdi, məklə müstəqilliyimizin əbədi olmasını təmin etdi, müasir Azərbaycan dövlətinin banisi nə çevrildi. Ümummilli lider

qıncı davam etdirilir. Ötən 19 ildə Azərbaycan dövlətinin qazandığı bütün uğurları təməlinə Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi siyasi kursun uğurla həyata keçirilməsi dayanır. Prezident İlham Əliyev bu siyasəti inamla davam etdirərək Azərbaycanı Cənubi Qafqaz regionunun ən sürətlə inkişaf edən və qüdrətli dövlətinə çevirib. 2003-cü ildən başlayaraq görülməyən işlər miqyası, Azərbaycanın dinamik və hərtərəfli tərəqqisi naminə qəbul edilən və uğurla həyata keçirilən qlobal dövlət proqramları, onların real nəticələri, ölkəmizin dünya birliyində öz mövqelərini möhkəmləndirməsi bu həqiqətləri təsdiq edir. Ötən 19 ildə iqtisadiyyatımız 3 dəfə artıb, vətəndaşların sosial rifahı yüksəlib. Bu illərdə inşaat başa çatdırılan Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti, "Cənub qaz dəhlizi" Azərbaycanın dünyada nüfuzunu artıran möhtəşəm infrastruktur qurğuları olaraq ölkəmizin inkişafına, xalqın sosial rifahının yüksəlməsinə xidmət etdi.

Heydər Əliyevin ən böyük arzusu torpaqlarımızın işğaldan azad olunması idi. Bu həm də Ulu Öndərin möhtərəm İlham Əliyevə ata vəsiyyəti idi. Prezident İlham Əliyev bu vəsiyyəti layiqincə, əsl Azərbaycan oğluna möxuss şükldə yerinə yetirdi. İndi Ulu Öndər Heydər Əliyevin ruhu şadır. Çünki bu qələbə ilə Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyev Ulu Öndərin vəsiyyətini, xalqımızın arzusunu yerinə yetirdi.

44 günlük Vətən müharibəsi günlərində xalqımız Prezident İlham Əliyevin necə bir qətiyyətlə, cəsarətlə lider olduğunu gördü. Dövlət başçısının müdrikliyi, nüfuzu, xarizması nəticəsində beynəlxalq ictimaiyyət Azərbaycanın haqq işinə ehtiramla yanaşdı. Təsədüfi deyil ki, beynəlxalq ictimaiyyət İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticələrini tam qəbul edir. Eyni zamanda bütün dünya Azərbaycanı qüdrətli və həm də güclü lideri olan dövlət kimi tanıyır.

Möhtərəm İlham Əliyev rəhbərliyi ilə Azərbaycan bundan sonra da böyük uğurlara imza atacaq və Heydər Əliyev ideyalarını dövlətimizin yüksəlişinə xidmət edəcək. Əminlik ki, gələnlərdə Heydər Əliyev 100 illik yubileyini daha böyük nailiyyətlərlə qarşılayacağıq.

Bu gündə respublikamızın hər yerində xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyev anadan olmasının 99 illiyi təntənə ilə qeyd olunur. Vətəni, xalqını sevən hər bir vətəndaşımız üçün əziz olan bu tarix arafəsində Ulu Öndər Heydər Əliyev dövlətimizin və xalqımızın qarşısındakı tarixi xidmətlərinə nəzər salır, xatirəsinə ehtiramımızı ifadə edirik.

Zaman ötdükcə, illər dəyişdikcə Heydər Əliyev şəxsiyyətinin nəhəngliyi, onun xalqımız üçün gördüyü işlərin miqyasının möhtəşəmliyi daha aydın görünür. Bu gün möhtərəm İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın nail olduğu tarixi uğurları, inkişafımızın möhtəşəmliyi Ulu Öndərin ideya müəllifi olduğu strategiya dayanır. Azərbaycan xilas edən, inkişaf yoluna çıxaran Heydər Əliyev həm də əl bir zəngin dövlətçilik bünövrəsi yaradıb ki, heç bir qüvvə onu sarsıda bilməz.

"Ot kökü tilməz bitər" deyib atalarımız. Bəli, Heydər Əliyevin yaratdığı Azərbaycanı, məhz onun siyasəti davamçısı, ən layiqli yetirməsi olan İlham Əliyev kimi lider tarixinin ən qüdrətli mərhələsinə çatdırıb bildirdi. Bu baxımdan Heydər Əliyevin memarı olduğu, İlham Əliyevin isə daha da qüdrətləndirdiyi, Vətən müharibəsində qalib dövlətə çevirdiyi Azərbaycanımız hər birimizin qürur mənbəyidir.

Aradan onilliklər, qorinələr, əsrlər ötəcək, yeni gələnlər nəsillərimiz möhkəm təməllər üzərində qərar tutmuş Azərbaycanı daha yüksək lərə ucaldıcaqlar. Müasir Azərbaycan dövlətinin memarı, dövlətinin müstəqilliyi, inkişafı naminə əvəzədiməz işlər görmüş Heydər Əliyev isə hər zaman xalqımızın itfixar hissi ilə xatırlayacağı dahi şəxsiyyət olacaq. Azərbaycan yarıcaq Heydər Əliyev də yaşayacaq, ehtiramla yad ediləcək.

Heydər Əliyev böyük humanist, mərhəmətli rəhbər idi. Ona görə Ulu Öndərin dövlət quruculuğu təliminin əsasında həm də humanizmə və insanpərvərlik kimi mənəvi dəyərlər dayanırdı. Bu baxımdan Heydər Əliyevin əbədiyyəti xatirəsinə humanizmə prinsiplərinin cəmiyyətimizə verdiyi faydalar daha aydın görünür. Bütün dünyada qeyd olunan 8 May - Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı Günündə Azərbaycan Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətinin üzvləri Ümummilli Liderimizə fəaliyyətimizə verdiyi böyük töhfələri minnətdarlıqla anırlar.

AzQAC-ın da taleyi Azərbaycan dövlətinin taleyi ilə oxşardır. 1920-ci ildə Əliağa Şıxlinskiyin və Fətəli Xan Xoyskinin təşəbbüsü ilə təsis olunan cəmiyyət sovet dövründə 70 ilə yaxın Ümumittifaq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Birliyinin üzvü kimi humanitar fəaliyyətinin davam etdirib. Yalnız 1991-ci ildə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra AzQAC müstəqil fəaliyyətini elan edib.

Müstəqilliyimizin ilk illərində ölkədə mövcud olan çətinliklərin, Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində yaranmış problemlərin aradan qaldırılmasında əsas rol oynayan qeyri-hökumət təşkilatlarından biri məhz AzQAC olub. Lakin həmin dövrdə hüquqi bazasının olmaması, beynəlxalq aləmdə tanınmaması cəmiyyətin inkişafı üçün ciddi maneələr yaradırdı. Hətta müəyyən qüvvələr cəmiyyəti nüfuzdan salmağa çalışırdılar.

Yalnız Ümummilli Lider Heydər Əliyevin xalqın tökdili tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdırdından sonra AzQAC yeni inkişaf döv-

Böyük humanist, mərhəmətli rəhbər

rünə qədəm qoydu və qurumun fəaliyyətində yeni mərhələ başladı. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1994-cü ildə AzQAC milli qurum kimi dövlət tərəfindən tanındı. Bundan sonra Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi və Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Federasiyası AzQAC-ı öz sıralarına tam və bərabər-hüquqlu üzv qəbul etdilər.

Sonrakı dövrdə də Heydər Əliyev AzQAC-ın fəaliyyətinə diqqət və qayğısını əsirgəməmişdir. Heydər Əliyevin 12 mart 2003-cü il tarixdə AzQAC-ın iyirminci qurultayına ünvanladığı təbrik məktubu Ulu Öndərin cəmiyyətimizin fəaliyyətinə verdiyi böyük qiymətdir. "Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət kimi həyata keçirdiyi xarici siyasət beynəlxalq aləmdə Azərbaycan Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətinin də fəaliyyət dairəsini genişləndirir, onun inkişafı üçün yeni perspektivlər açır. Qurumun Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Federasiyasının İdarəetmə Şurasına daxil edilməsi, Fövqəladə Hallarda Hazırlıq və Yardım Komissiyasında təmsil olunması müstəqil Azərbaycanın nüfuzunun artmasının təzahürüdür", - deyən Ulu Öndər təbrikində yazırdı.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi xəttini layiqincə davam etdirən, Azərbaycanı böyük inkişaf yoluna çıxaran Prezident İlham Əliyev də AzQAC-ın fəaliyyətinə qayğı ilə yanaşır. Oluqca qürurvericidir ki, cənab İlham Əliyevin ilk dəfə prezident kimi fəaliyyətə başladığı aylarda verdiyi qərarlardan biri "Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyətinin dövlət qayğısının artırılması haqqında" 31 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamdır.

2007-ci ildə "Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyəti haqqında" qanunun qəbulu cəmiyyətimizin statusunun, hüquqlarının və fəaliyyət istiqamətlərinin, dövlət və yerli özünüidarəetmə orqanları ilə qarşılıqlı münasibətlərinin hüquqi əsaslarının müəyyən edilməsi baxımından mühüm addım oldu. Bu qanunun qəbulu da məhz Prezident İlham Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü nəticəsində mümkün oldu. Prezident İlham Əliyevin 7 aprel 2008-ci il tarixli sərəncamına əsasən isə hər il martın 10-u Azərbaycanda Qızıl Aypara Günü kimi qeyd olunur. Cəmiyyətin yubileylərinin dövlət səviyyəsində qeyd olunması, üzvlərimizin orden və "Tərəqqi" medali ilə təltif olunması fəaliyyətimizə verilən ali dəyər olmaqla bizləri humanizmə və xeyriyyəçiliyə kimi müqəddəs missiyamızı daha inamla həyata keçirməyimizə yüksək stimul verir.

Regionda, MDB məkanında nümunəvi bir quruma çevrilən AzQAC Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Federasiyasının demək olar ki, bütün strukturlarında təmsil olunur. Biz beynəlxalq arenada qəbul olunan qərarlara təsir etmiş gücünə maliklik, bizimlə məsləhətləşirlər. Bütün bunlar məhz Prezident İlham Əliyevin xüsusi diqqət və qayğısının sayəsində mümkün olub. Azərbaycan Prezidentinin təşkilatımızın fəxri üzvü olması bu qurumun dəyərinə, xüsusi çəkisinə artırır. Bu həm də fəaliyyətimizə diqqət və qayğının yüksək göstəricisi olmaqla bizi işimizdə daha məsuliyyətli olmağa, ölkəmizə layiqincə xidmət etməyə sövq edir.

Onu da qeyd etmək istərdim ki, biz heç vaxt 8 May - Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı Gününü qeyd etmirdik. Çünki 1992-ci ilin həmin tarixində Şuşa işğal olunmuşdu. Lakin indi Şuşa azaddır. Şuşa Prezident İlham Əliyevin qayğısı ilə bərpa olunub, dirçəlib, tarixi şöhrətini bərpa edir. Ona görə biz 8 May - Beynəlxalq Qızıl Xaç və Qızıl Aypara Hərəkatı Gününü artıq ürək-dolusu və həm də qələbə sevinci ilə qeyd edirik. Bu sevinci bizlərə yaşadan Ali Baş Komandan İlham Əliyevə minnətdarlığımız isə sonsuzdur.

Əlbəttə, Vətən müharibəsindəki zəfər Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyətinin də fəaliyyətinə böyük stimula verir, qarşısında dayanacaq vəzifələri daha yüksək əzmlə yerinə yetirməyə sövq edir. Bu mənada əminliklə bildirmək istəyirəm ki, beynəlxalq hərəkatın tərkib hissəsi olan AzQAC Azərbaycanın dövlət siyasətində yer tutan humanizmə dəyərlərinə və məramına uyğun olaraq bundan sonra özünün vəzifələrini layiqincə və şəərəflə yerinə yetirəcəkdir.

Novruzəli ASLANOV,
Milli Məclisin deputatı, Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyətinin prezidenti

Eldar QULİYEV,
Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının sədri, Milli Məclisin deputatı

Azərbaycanın özü qədər əbədi

bərə Azərbaycanı o illərdə üzleşmiş olduğu tənəzzüldən çıxarmaqdan ötrü mövcud imkanları qısa müddətdə səfərbərliyə almağa zəmin yaradırdı. Özünəməxsus qətiyyət və müdrikliklə nail olduğu kompleks inkişaf proqramları bəhrələrini verirdi.

Qısa bir zamanda ölkə iqtisadiyyatının bütün sahələrində inkişaf meyilləri nəzərə çarpmağa başlamışdı. Elmi-texniki tərəqqinin səviyyəsinə, modern texnologiyaların istehsal prosesində tətbiqinə görə Azərbaycan keçmiş itifaq respublikaları arasında ön sıraya çıxmışdı. Azərbaycan o zaman bütün SSRİ məkanında ən qabaqcıl kond təsərrüfatı respublikası kimi irəlidi idi. Mükəmməl infrastruktur sistemi qurulmuşdu. Hətta ən ucqar kəndlərimizə də yollar, elektrik, qaz, su, rabitə xətləri çəkilmişdi. Əhalinin gün-güzoranı getdikcə yaxşılaşdı, insanların sabaha inamı artırdı. Xüsusilə ziyalı təbəqəsində milli dövlətçilik düşüncəsi formalaşdı.

onun tərəfdarlarının Qarabağ məsələsinin ermənilərin keyrinə həll olunmasının qarşısında böyük bir maneə kimi durmuşdu. Mənim Siyasi Bürodada olmağın ermənilərdə böyük dəhşət yaratmışdı. Çünki rus imperatorluğunun və Sovet imperiyasının tarixində heç vaxt müsəlman-türk, azərbaycanlı Siyasi Bürodada olmamışdı. Tale mənə o yüksək vəzifəyə apardı və mən orada öz xalqımın, təkcə Azərbaycan xalqının deyil, müsəlman dövlətlərinin də mənafeini müdafiə etməyə çalışırdım".

Həmin dövr Heydər Əliyevə münasibətdə M.Qorbaçovun da məkrli məqsədləri var idi. Əvvəla, o, böyük şəxsiyyəti özünə qarşı bir nömrəli rəqib hesab edirdi. Ona görə də Qarabağ avantürası işə düşəndə Qorbaçov birinci Heydər Əliyevdən başladı, sonra isə Azərbaycan hödəfə aldı. Ulu Öndər vəzifədən kənarlaşdırıldıktan 25 gün sonra Qarabağ problemi meydana atıldı. Lakin bu dəfə də tarix belə siyasətçilərdən müdrik çıxdı. Heydər Əliyev öz həyatını, ömrünü yenə də xalqa xidmətə həsr etdi. Məkrli siyasətçilər işə xalqın yadından birdəfəlik silindi.

Xilaskar

Tarix keçmiş haqqında gümanlarla danışmaq əhəmiyyətsizdir. Lakin hər dəfə düşündəndə ki, əgər ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında Azərbaycana siyasətdə təsadüfi kəslər deyil, məhz Heydər Əliyev rəhbərlik etsəydi, ölkəmiz müstəqilliyin ilk illərində üzleşdiyi ağır təlatümləri əsla yaşamazdı və bu, Azərbaycana böyük qurbanlar bahasına başa gəlməzdi.

Əfsuslar olsun ki, bu təlatümlərə doğru ilk addım məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana düşmənlər olan qüvvələr tərəfindən aktiv siyasətdən uzaqlaşdırılmasından ibarət oldu. Azərbaycan torpaqlarının işğal planının işə düşdüyü, soydaşlarımızın öz doğma yurdlarından didərgin salındığı, min cür təxribatların hazırlandığı o çətin günlərdə Ümummilli Liderin rəhbərlik etməməsinin acıları özünü aydın şəkildə hiss etdirdi.

Ölkənin sosial-iqtisadi böhran mənzərəsində çırpındığı, ayrı-ayrı bölgələrdə separatçılıq meyillərinin baş qaldırdığı, qanunsuz silahlı birləşmələrin at oynatdığı, insanların bir parça çörək-lə sinəyə çəkildiyi son dərəcə ağır bir vaxtda Heydər Əliyev xalqın təkidi tələbi ilə dövlətə rəhbərlik missiyasını özünə götürdü. Ulu Öndər dövlət rəhbərliyinə qayıdışından sonra qısa müddət ərzində xaos, özbaşnalığa son qoyuldu. Qanunsuz silahlı birləşmələr ləğv edildi. Separatizm meyillərinin qarşısı alındı. Cəmiyyətdə milli birlik, vəhdət təmin olundu. Ordu quruculuğu sahəsində mühüm işlər görüldü. Cəbhədə atəşkəs elan olundu. Dövlət çevrilişi cəhdlərinin, terror aktlarının qarşısı alındı. Bununla da ölkəmiz və xalqımız müstəqil respublikamızın məhv olmasından və milli mənafeələrimizə zidd olan meyillərdən qurtuldu və yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu.

Hakimiyyətə qayıdırdan sonra Ulu Öndər xaricdəki azərbaycanlıların müstəqillik qüvvəyə çevrilməsinə, soydaşlarımızın doğma vətənlə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsinə daim prioritet məsələ kimi yanaşırdı. Hər kəsə də tələq edirdi ki, güclü Azərbaycan diasporu müstəqil dövlətimizin böyük dayacağıdır.

Dövlətçilik və vətənpərvərlik Heydər Əliyevin müdrikliklə irəli sürdüyü azərbaycanlıq ideologiyası mənəvi inkişafımız, Azərbaycanın əbədi müstəqilliyinin təminatçısına çevrildi. Ulu Öndər müəyyən etdiyi azərbaycanlıq iki təməl ideyanı özündə birləşdirmiş oldu: dövlətçilik və vətənpərvərlik. Azərbaycançılıq ölkəmizə qarşı bir çox istiqamətlərdən yönəli təhdidlərin, doğma yurdumuzu etnik bölgüçülük əsasında parçalamaq cəhdlərinin qarşısında güclü ideoloji və siyasi sərəfə çevrildi, onu zəiflədirən ideyalarından hifz etdi. Heydər Əliyevin irəli sürdüyü bu ideologiya inziyabətə qarşı quruluşuna görə unitar, siyasi quruluş və dövlət idarəçiliyinə görə hüquqi və demokratik dövlət kimi Azərbaycanın möhkəmlənməsinə və inkişafına yönəldilmişdir.

Azərbaycançılıq bizim keçmişimizdən gələn dəyər olaraq vahid Azərbaycan ideyasıdır. Ölkədə bütün konfessiyaya və etnoslara həmrəylik və anlaşma üçün birgə yaşayışın tarixi təcrübəsidir. Ulu Öndər çıxışlarında bir vaxt məqamı daim nəzərə çatdırırdı ki, Azərbaycanın çoxmillətli, tolerant ölkə olması bizim böyük sərvətimizdir və

biz bunu qoruyub saxlamalı, dünyaya ən yüksək səviyyədə təbliğ etməliyik.

Əlbəttə, hər bir ideologiyanın uğuru, ilk növbədə, onu irəli sürən dühə sahibinin özünün göstərdiyi nümunədən asılıdır. Bu, mənada Heydər Əliyev ən böyük azərbaycanlı idi. "Hər bir insan üçün milli mənsəbiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm və bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam" deyə Ulu Öndər yürütdüyü siyasətə bütün dünya azərbaycanlılarının liderinə çevrilmişdir. Yer üzündə yaşayan soydaşlarımızı vahid məqsəd ətrafında birləşdirmişdir. Heydər Əliyev xarici ölkələrdə Azərbaycan diasporunun formalaşdırılmasının vacibliyini, lobbiçilik fəaliyyətinin əsas istiqamətlərini və perspektivlərini bəyan etmişdir. Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün özünə düşən tarixi missiyayı uğurla yerinə yetirmiş, bu istiqamətdə mühüm addımlar atmışdır. Hər il 31 dekabrın Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi qeyd edilməsi barədə sərəncam imzalamışdır.

Dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində yaşayan yurdaşlarımızın doğma Vətənlə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, onların arasında mənəvi, siyasi birləşmə və həmrəylik təmin olunması, Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsinin zərurliyini nəzərə alaraq Ulu Öndər 2001-ci ilin 23 mayında xüsusi sərəncam imzalamışdır. Həmin sərəncama əsasən, 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçiriləcək Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı soydaşlarımızın azərbaycanlıq ideyası ətrafında sıx birləşməyə təşkilatlanması baxımından tarixi əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bununla da Azərbaycan diasporu hərəkətinin inkişafında yeni mərhələnin təməli qoyulmuşdur. Bu sahədə sistemli dövlət siyasətinin həyata keçirilməsinə təmin etmək məqsədilə 2002-ci ildə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır. Elə həmin ildə qəbul olunmuş "Xaricdə yaşayan soydaşlarımızı dövlət qayğısı haqqında" qanun isə xaricdəki azərbaycanlılara dövlət qayğısının hüquqi əsaslarını müəyyənləşdirmişdir.

Bizi güclü edən strateglər

Ümummilli Liderin strateji inkişaf kursunu əzmlə davam etdirərək dövlətimizin tarixinin ən qüdrətli mərhələsinə yetirmiş Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Ulu Öndərin azərbaycanlıq əməlinə sadıqdır. Ölkə rəhbəri globallaşma dövründə bu ideologiyayı müasir çağırışlara uyğun daha da zənginləşdirmiş, azərbaycanlıq konsepsiyasını bu gün cəmiyyətin təkamülünə ideya əsasına çevirmişdir. Prezident İlham Əliyev bu xüsusda demişdir: "Bizi ösrlər boyu bir millət, bir xalq kimi qoruyan, saxlayan dəyərlərimiz olmuşdur. Bu gün məsələyə çox böyük diqqət göstərilir. Bu gün globallaşan, çətinliklərlə üzleşən dünyada milli dəyərlərimiz bizim dövlətçiliyimizin təməlini təşkil edir. Bizim dövlətçiliyimizin çox möhkəm ideoloji əsasları vardır. Azərbaycançılıq məfkurəsi bizim əsas ideoloji dayaqımızdır".

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun rəhbəri Mehriban xanım Əliyevanın da azərbaycanlıq ideologiyasının möhkəmlənməsində böyük xidmətləri vardır. Mehriban xanımın təşəbbüsü ilə beynəlxalq səviyyədə həyata keçirilən layihələr, mədəniyyət incilərimizin, milli-mənəvi dəyərlərimizin ölkə sərhədlərindən kənarında geniş təbliği azərbaycanlı milli ruhunu daha da gücləndirir, ölkəmizi multikulturalizm, tolerantlik məkanına çevirir. Cəmiyyətimizdə milli birləşməni sarsılmaz edir. Tarixi zəfərimizlə başa çatmış Vətən müharibəsini də bu birləşmənin gücü ilə qazandıq. Eyni zamanda Vətən müharibəsində qədrli bir neçə ildə, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında, dünya erməniliyinin uydurduğu saxta məiflorun ifşasında, beynəlxalq ictimaiyyətin respublikamıza qarşı yol verilmiş haqsızlıqlar haqqında ətraflı məlumatlandırılmasında xarici ölkələrdəki soydaşlarımızın da mühüm rolu var. Bu baxımdan, dünya azərbaycanlılarının Şuşada keçirilmiş 5-ci qurultayı tarixə Zəfər qurultayı kimi düşərək bütün dünya azərbaycanlılarının milli birləşməsinə, Azərbaycan adına qazanılmış birgə qələbəsini təntənəsinə çevrildi.

Azərbaycançılıq düşüncəsi, eyni Vətənə, eyni dəyərlərə bağlılıq hissi bizi bundan sonra da hər zaman güclü edəcək, Ulu Öndərin bütün əməllərini bu işiqlə ideal da yolumuzna sürəcək.

İradə ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

"Ata vəsiyyətinin təntənəsi"

Nərimanov Rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümünə həsr olunmuş "Ata vəsiyyətinin təntənəsi" adlı xatirə tədbiri keçirilib.

Rayon rəhbərliyi, millət vəkili və ziyalıların iştirak etdiyi tədbirdə Ümummilli Liderin həyat və fəaliyyətini həsr olunan videoçarx nümayiş olunub. Dövlət Xor Kapellasının ifasında Azərbaycan himninin səsləndirilməsi tədbirə xüsusi rəng qatıb.

Tədbirdə Nərimanov Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Elçin Həbibullayev, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədr müavini Adil Əliyev və digər naatiqlər çıxış edərək bildirdilər ki, biz çox xoşbəxt xalq, xoşbəxt millətlik ki, Heydər Əliyev kimi Ulu Öndərimiz və Müzəffər Ali Baş Komandan kimi rəhbərimiz var. Onlar həmçinin qəlbi daim Vətən sevgisi ilə döyünən, xalqını zamanın sırt sınaqlarından yüksək məharətlə çıxaran müdrik lider Heydər Əliyevin Azərbaycan tarixində rolu və ölkəmizin qüdrətlənməsinə istiqamətində həyata keçirdiyi nəhəng işlər barədə ətraflı məlumat veriblər.

Tədbirdə o cümlədən Ümummilli Lider Heydər Əliyevə həsr olunan şeirlər səsləndirilib. Görüş simi xatirələr, maraqlı musiqi kompozisiyaları ilə yadda qalıb.

"Azərbaycan"

GDU-da elmi-praktik konfrans keçirilib

Gəncə Dövlət Universitetində Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümünə həsr olunmuş elmi-praktik konfrans keçirilmişdir.

Konfrans giriş sözü ilə universitetin rektoru, professor Yusif Yusibov açaraq diqqətə çatdırmışdır ki, tələyin yalnız qurmaq və yaratmaq missiyası yazılmış bu böyük insan xalqın təkidi ilə xilaskarlıq missiyasını öz üzünə götürərək müdrikliyi, uzaqgörənliyi, dəmir iradəsi sayəsində xalqımız bir çox bəlalardan xilas etmişdir: "90-cı illərin əvvəllərində ikinci dəfə hakimiyyətə gələn Heydər Əliyev ölkədə vətəndaş müharibəsinin qarşısını almış, ayrı-ayrı siyasi qüvvələrə və şəxslərə təbə olan silahlı bir-

leşmələri ləğv etmiş, vahid komandanlığa təbə olan ordu yaratmışdır. Ulu Öndər tərəfindən görülən böyük işlər, həyata keçirildiyi xilaskarlıq və missiyası yazılmış bu böyük insan xalqın təkidi ilə xilaskarlıq missiyasını öz üzünə götürərək müdrikliyi, uzaqgörənliyi, dəmir iradəsi sayəsində xalqımız bir çox bəlalardan xilas etmişdir: "90-cı illərin əvvəllərində ikinci dəfə hakimiyyətə gələn Heydər Əliyev ölkədə vətəndaş müharibəsinin qarşısını almış, ayrı-ayrı siyasi qüvvələrə və şəxslərə təbə olan silahlı bir-

Sabir ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

Ulu Öndərin anadan olmasının 99-cu ildönümünə həsr olunmuş silsilə tədbirlər davam edir

Naxçıvanda Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin dəstəyi və Gəncələrin Respublika Bədi Yaradıcılıq Evinin təşkilatçılığı ilə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümünə həsr olunmuş "Sən elə bir zirvəsən" adlı respublika ifa müsabiqəsinin qala konserti və mükafatlandırılma mərasimi olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, müsabiqədə Naxçıvan Dövlət Texniki Kollecinin tələbələri rəqəmsal nominasiya üzrə "Köçəri" yallısı ilə çıxış ediblər. Münsiflər heyətinin yekun qərarına əsasən kollecin komandası birinci yeri layiq görüldü. Yekun konsertdə qaliblərə təşkilatçıların fəxri fərmanları və hədiyyələr təqdim olunub.

Qeyd edək ki, fevralın 1-dən mayın 5-dək davam edən "Sən elə bir zirvəsən" adlı respublika ifa müsabiqəsində Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi sistemində fəaliyyət göstərən peşə və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələri iştirak ediblər.

Üç minə yaxın tələbənin qatıldığı müsabiqənin keçirilməsində məqsəd Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ölkəmizin müstəqilliyinin qorunub möhkəmləndirilməsində, demokratik hüquqi dövlətin qurulmasında misilsiz xidmətlərini gənclərə aşılamaq, onların asudə vaxtlarını səmərəli təşkil etmək, istedadlı gəncləri üzə çıxarmaqdan ibarətdir. Müsabiqə 4 nominasiya - şeir, bəstəkar mahnıları, təsnif və xalq mahnıları, milli rəqs orqanla 3 mərhələdə keçirilib. Naxçıvan Muxtar Respublikasının peşə və orta ixtisas təhsili müəssisələri üzrə aprelin 2-də keçirilən zona müsabiqəsində Naxçıvan Dövlət Texniki Kolleci birinci yeri layiq görürək Azərbaycan müsabiqəsində yarışmaq hüququ qazanıb və göstərdiyi nəticə ilə yarışın qalibi olub.

Qüdrətli şəxsiyyət

Tarixə indiyə qədər sayız-hesabsız təriflər verilib. Bu yanaşmalardan hansının daha düzgün olduğunu əsaslandırmaq niyyətində deyilik. Belə bir araşdırma daha çox müvafiq elm sahələrini, ayrı-ayrı cərəyanları təmsil edən mütəfəkkirlərin missiyasıdır. Bununla yanaşı, əgər indiyə qədər tarix haqqında irəli sürülmüş müddəalar arasından seçim etməli olsaydıq, yəqin ki, belə bir fikrə üstünlük verərdik: tarix şəxsiyyət yaradıcılığının nəticəsidir. Ona görə də xalqların taleyində şəxsiyyət amilinin rolu müstəsnaadır. Zamanın ən mühüm proseslərini irəli aparən, bu proseslərin mərkəzində dayanan məhz şəxsiyyətdir.

Xalqın adamı

İnsanların eyni bir məkanda, eyni milli xüsusiyyətlərini, dilin, adət-ənənələrini təmsilçiləri kimi dünyaya gəlmələri hələ xalqın formalaşması, milli dövlətin təşəkkülü və öz mövcudluğunu qoruması üçün kifayət deyil. Əlbəttə, bütün bunlar təməl prinsipləri kimi çox mühüm önəm daşıyır. Amma insanların birləşməsi istiqamət vermək, dövlətin ideoloji-siyasi əsaslarını yaratmaq, kütləni xalq kimi formalaşdırmaq üçün qətiyyətli bir ümummilli liderin ön çıxması mütləqdir. XX əsrin ən parlaq şəxsiyyətlərindən olan Heydər Əliyərə oğlu Əliyevin Azərbaycan tarixindəki rolu, ilk növbədə, bu missiyaya həyata keçirmiş lider kimi xidmətləri misilsizdir.

Xalqın ösrlər boyu formalaşan güclü, qətiyyətli, istiqamətverici milli lideri ideali məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin şəxsiyyətində həqiqətə çevrilmişdir. Böyük rəhbər müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin milli-mənəvi, siyasi, iqtisadi, ideoloji əsaslarını yaratmışdır. Azərbaycan xalqının müstəqil və güclü dövlətə sahib olmaq arzusunun praktik şəkildə gerçəkləşdirməsinə və çağdaş tariximizdə əbədiyaşarlığın təminatçısıdır.

Ümummilli Liderin Vətəni qarşısında ən mühüm xidmətlərindən biri də azərbaycanlıq düşüncəsini bütün həmvətənlərinin birləşdirən ideologiya halına gətirməsi, müstəqil dövlətin ideyasına çevirməsidir. Xalqımız tarix boyu qazandıqı dövlətçilik ənənələrini, milli dəyərlərini, nailiyyətlərini, ali mənəvi keyfiyyətlərini məhz Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyi dövründə təkmilləşdirərək dayanıqlı müstəqil dövlətinə qurmuşdur. Millət kimi mövcudluğunu, özünü idarə etmək bacarığını ən yüksək səviyyədə nümayiş etdirmişdir.

Adil rəhbər

Ulu Öndər həm sovet Azərbaycanına, həm də müstəqil Azərbaycan dövlətinə rəhbərliyi dövründə qarşıya qoyduğu ali məqsədlərə doğru irəliləyərək təkcə daxili inamına, iti fəhminə, yüksək intellektinə və parlaq zəkasına deyil, eyni zamanda ictimai etimada əsaslanaraq, ən böyük dəstəyi xalqdan alırdı. Heydər Əliyev dühasının böyüklüyü bir də onun daim xalq qarşısında yüksək mənəvi və siyasi məsuliyyət hissi daşması, ictimai inamı doğrultmaq üçün böyük sözlə, əzmlə, vicdanla çalışması idi.

Siyasətə ideyaların realizə vasitəsi kimi yanan bir böyük dühə sahibi bütün məsələlərdə daim ümumxalq mənafeindən çıxış etmişdir. Məhz bu keyfiyyətləri sayəsində heç zaman kəçik bir qrupun, toplunun lideri olmamış, bütöv bir millətə, xalqa rəhbərlik haqqını təmin etmişdir.

Azərbaycan xalqı sadə bir ailədə dünyaya göz açmış gərgin zəhmətli hesabına dünya siyasətinin ən ali mərhələsinə yüksəlmiş, böyük nüfuz, söz sahibi-

nə çevrilmiş Heydər Əliyevin qərar tutduğu bu məqamda öz ucalığını görürdü. Ulu Öndər xalqın milli ruhunu, kimliyini təbəssüm etdirirdi. Azərbaycan sərhədlərindən kənarında təmsil etdiyi ölkəni Heydər Əliyevin adı ilə nişan vermək hər bir həmvətənimiz üçün böyük qürur hissi idi. Çünki bu ad təmsil etdiyi dəyərlərə onu nişan verən hər kəsə ancaq şərəf gətirirdi. Heydər Əliyev hələ sovet dövründə Azərbaycana rəhbərlik edərkən azərbaycanlıq məfkurəsinin bütün soydaşlarımız arasında yayılmasına, bu ideyanın geniş ictimai dəyər qazanmasına çalışırdı. Bunu o dövrə yaradılmış Azərbaycan ədəbiyyatı, musiqisi, kinosu, təsviri sənəti və eləcə də xalqın ruhunu, tarixini, milli-mənəvi dəyərlərini təbliğ və tərənnüm edən digər çoxşaxəli əsərlərdə bu gün də müşahidə etmək olar. Həmin dövrə Ulu Öndər respublikamızdan kənarında yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlaşmasını, diasporumuzun təşəkkül tapmasını vacib sayırdı.

Heydər Əliyev həmin ağır, gərgin, müxtəlif qadağalarla dolu olan bir zamanədə Azərbaycanın ziyalılarına sovet rəhbərliyinin təzyiqlərindən qətiyyətli müdafiə edir, onların sıxışdırılmasının qarşısını almağa da müvəffəq olurdu. Bunun ən bariz göstəricisi ondan ibarət idi ki, 1969-cu ildən sonra Azərbaycanda bir nəfər də olsun dissident ziyalı kimi hədəfə alınmamışdı. Bir sözlə, o illərdə biz nədir milli mədəniyyətimizin bütün qatlarını özümüzlə üçün sanki təzədən açıq və yenidən qiyəmləndirirdik.

Bu, bir cəsarət nümunəsi idi... Dahi rəhbər bu nümunəni tarixin başqa anlarında da təkrar-təkrar nümayiş etdirirdi - milli ruhun daşıyıcısı olan ziyalılarımızı təzyiqlər və təqiblərdən qoruyurdu da, bu ruhu əks etdirən əsərlərə himayədarlıq edib onlara həyat qazandırırda da, keçmiş SSRİ-nin ali rəhbərlərindən biri kimi Kremldə çalışdığı illərdə Azərbaycan və ümumilikdə müsəlman ölkələri ilə bağlı göstərdiyi təvəssüflükdə, prinsipiallıqda da...

Bütün bunlar sovet Azərbaycanının tarixində çox əlamətdar bir dövrün əsasını qoyduğunu təsdiqləyir. Heydər Əliyevin elan etdiyi prinsip və ideyalar ötən əsrin 70-ci illərində respublikada tərəqqinin və intibahın başlıca istiqamətlərini müəyyənləşdirmişdi. Ulu Öndərin sovet siyasi arenasında rəhbərliyi gətirən bütün maneələrlə dəf edərək ilk növbədə müstəqil düşüncəyə yol açmışdır. Ümummilli Lider dövlətçiliklə bağlı çıxışlarında həmişə deyirdi: "Dövlətçilik hər bir şəxsin qəlbində olmalıdır... Hər bir vətəndaş gərəkdir ölkəsinin böyük siyasəti haqqında düşüncün..."

Dünya azərbaycanlıları üçün qurulan güclü dövlət

O, dünyanın hansı qütbündə yaşamasından asılı olmayaraq özünü doğma Vətəninə ruhən, qəlbinə bağlı sanan bütün yurdaşları üçün güclü bir dövlət qururdu. Sovet quruluşunun incəliklərinə dərin bələd olması böyük rəh-

1923

Azərbaycanın özü qədər əbədi

2022

Heydər Əliyev milli-mənəvi dəyərlərimizin qoruyucusu idi

Siyasi düşüncəmizə yeni əxlaq, mənəviyyat götürən Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə keçən əsrin 70-ci illərində mədəniyyət və incəsənət sahəsində də təkamül başladı. Heydər Əliyev hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına, təbliğinə xüsusi qayğı-keşliklə yanaşdı. Bu dəyərləri yüksək qiymətləndirən Ulu Öndər "Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə fəxr etməliyik. Bizim milli-mənəvi dəyərlərimiz əslər boyu xalqımızın həyatında, yaşayışında formalaşmışdır, xalqımızın fəaliyyətində formalaşmışdır. Milli-mənəvi dəyərləri olmayan millət həqiqi millət, həqiqi xalq ola bilməz" deyirdi.

Ümummilli Lider mədəniyyətimizin yaradıcılarına, ömrünü Azərbaycan incəsənətinə həsr etmiş insanlara həmişə qayğıkeşliklə yanaşmışdır. Hələ sovetlər dönməndə nə qədər sənətçimiz, mədəniyyət və incəsənət xadimlərimiz Ulu Öndərin bir-başka köməyi ilə SSRİ-nin yüksək fəxri adlarına, orden və medallarına layiq görülmüşdür. Sənət adamlarına, şair və yazıçılara Bakının ən görkəmli yerlərində abidələr qoyulmuşdur. Heydər Əliyev hakimiyyəti illərində yaradıcı ziyalılarımız xalqımızı ən yüksək kürsülərdə təmsil edirdilər. Ulu Öndər hakimiyyətə gəlməyə kimi gözəl Şuşada, qədim Qarabağda mədəniyyət abidələrimiz ermənilər tərəfindən məqsədlə şəkildə məhv edilirdi. Məsələn, milli musiqimizə, mədəniyyətimizə əvəzsiz tarixi simalar bəxş etmiş Şuşanın girovçısına qoyulmuş erməni qızının simvolik heykəlini, Şuşanın mərkəzində isə Nelson Stepanyanın abidəsini xatırlayanlar yaqın hələ də var. Heydər Əliyev hakimiyyətə gəlişincə Şuşada bir dəfə də olsun Azərbaycanı mədəniyyət xadimlərinə heykəl qoyulmamışdı. Ulu Öndərin Azərbaycan rəhbərliyi dövründə Şuşada Üzeyir bəy Hacıbəylinin heykəli qoyuldu, ev-muzeyi açıldı. Natəvanın, Bülbülün heykəlləri, Vaqifin möhtəşəm məqbərəsi ucaldıldı. Bütün bunlar Şuşanın simasını Azərbaycan şəhəri kimi dəyişdi.

Ulu Öndərin hakimiyyəti illərində respublikada muzey və kitabxana işi, rəssamlıq, heykəltəraşlıq və memarlıq sənəti sürətlə inkişaf etmişdir. Bakıda Avropa və Şərq memarlıq ənənələrinin ən gözəl nümunələrini özündə birləşdirən binalar inşa olunmuşdur. Tarixi abidələr, "İçərişəhər Dövlət Qoruğu"nda, "Qız qalası"nda bərpa-təmir işləri aparılmışdır.

Kökə bağlılıq ruhdan, canda olur. Ulu Öndərin mədəniyyətimizə qayğıkeşliyinin

kökündə onun şəxsiyyəti, özünün bu sahəyə ruhən yaxın olması dururdu. Böyük rəhbər bu barədə deyirdi: "Mədəniyyət və incəsənətə maraqlı kiçik yaşlardan qəlbimdə xüsusi yer tutur. Bəlkə də gənclik illərində arzum rəssam olmaq, yaxud teatra getmək idi, amma qismət başqa cür oldu. Ona görə də hamısı qəlbəndə gəlir".

Ədəbiyyatla və sənətlə, teatr və kino ilə, folklor və yazılı abidələrlə, rəssamlıq və heykəltəraşlıqla, musiqi və ifaçılıqla bağlı qənaətlərində Heydər Əliyev bir tamaşaçı, səyri təsvirçisi yaratmışdı, incəsənətin daxili qanunauyğunluqlarına və inkişaf perspektivlərinə yüksək peşəkarcılıqla yanaşan bir sənət nəzəriyyəçisi kimi çıxış edirdi. Konsertlərdən, tamaşalardan sonra səhnə arxasında görüşlər keçirər, yaradıcı insanların qayğıları, problemləri ilə maraqlanır, onlara tövsiyələr verirdi, aktyorlarla teatrşünas, musiqiçiləri və sahənin mükəmməl bilicisi kimi danışardı. İnsanları qayğımaq həssas adamların içində. Ulu Öndər insan sənəti, onların xarakterini gözəl bilən, hər kəsə öz dilində danışmaq bacaran şəxsiyyət idi. Onun bu xüsusiyyəti sənət adamlarına güc, yaradıcılıq ruhu verirdi. İnsanlar əməlinin layiqincə qiymətləndiriləcəyinə inanır, daha həvəslə çalışırdılar.

Heydər Əliyevin hakimiyyətdə olduğu dövrdə istedadlı gənclərin üzə çıxarılması üçün mahni müsabiqələri, musiqi festivalları keçirilirdi. Gənclərin öz bacarıq və qabiliyyətlərini nümayiş etdirmək üçün hər cür fürsət yaradılır, seçilən gənclərə qayğıkeşlik göstərilirdi.

Milli dəyərlərimizin dünyaya tanıtılmasında müstəsna rolunu Ulu Öndər xarici ölkələrə səfərləri zamanı soydaşlarımızla görüşlərində onlara milli-mənəvi dəyərlərə sadıqlığı, xalqımıza xas olan adət-ənənələrimizi yaşatmağı, təbliğ etməyi tövsiyə edirdi. Xarici səfərlərdə Azərbaycan mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin Ulu Öndəri müşayiət etmələri ənənəyə çevrilmişdi.

Milli-mənəvi dəyərlərimizin hamısı, qoruyucusu və ən yüksək təbliğatçısı olan Ulu Öndər milli musiqimizin inkişafında müstəsna xidmətləri olmuş Üzeyir bəy Hacıbəyli, Qara Qarayev, Niyazi, Fikrət Əmirov, Arif Məlikov kimi qüdrətli sənət korifeylərinin əsərlərində milli-mənəvi ruha yüksək qiymət verərək onların yaratdığı əsərləri mənəvi xəzinəmizin qiymətli nümunəsi kimi dəyərləndirər, məqamı düşündə ixtisarla Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Niyazi, Arif Məlikov haqqın

da xoş xatirələrini bölüşürdi. Heç kimə sirt deyil ki, dünyəşöhrətli müğənnilərimiz Fidan və Xuraman Qasımova bacıları, xalqımızın sevimli sənətkarı Zeynəb Xanlarova Ulu Öndərin qayğıkeşliyi hesabına sənət zirvəsinə yüksələ bilməmişdilər.

Milli kinomuzun inkişafı da Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bu gün də tamaşaçılar tərəfindən maraqla seyr edilən, insanların hafizəsinə öz möhrünü vurmuş "Dəli Kür", "Uzaq sahillərdə", "İstintaq", "Bir cənub səhərində", "Nəsimi", "Babək" "Axırncı aşırım" filmlərinin yaranmasında və sovet senzurasından keçirilməsində Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri olmuşdur.

Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra ölkədə kino istehsalı, demək olar ki, dayanmışdı. Yalnız Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra dövlət sifarişli filmlərin istehsalına başlandı, kinostudiyaların fəaliyyəti bərpa olundu, Dövlət Film Fondu yaradıldı. Bütün bunlarla yanaşı, ölkədə beynəlxalq kino-festivallar keçirildi.

Ölkəmizdə heykəltəraşlıq, rəssamlıq, xalçaçılıq sənəti Ulu Öndərin hakimiyyəti illərində özünün əsl inkişaf mərhələsinə keçib. Həmin dövr rəssamlarımızın əsərlərini beynəlxalq sərgilərdə nümayiş üçün dövlət dəstəyi əsəkilməmişdi. Xalçaçılığa göstərilən qayğıkeşlik notecəsində isə ölkəmizdə xalçaçı rəssamlar nosli yetişmişdi.

Ulu Öndərin hakimiyyəti illərində rayonlarda mədəniyyət saraylarının, musiqi məktəblərinin, teatr binalarının tikintisinə xüsusi önəm verilir, muzeylər inkişaf etdirilirdi. Bu illər həmçinin milli kadr-ların hazırlanmasına xüsusi diqqət göstərilir, onların mükəmməl mütəxəssis olmaları üçün xarici ölkələrin ali təhsil ocaqlarında təhsil almalarına şərait yaradılırdı. Ümumiyyətlə, bu gün mədəniyyətimizin elə bir sahəsi yoxdur ki, Heydər Əliyevin qayğıkeşliyindən pay almamış olsun.

Nə xoş ki, Ulu Öndərin ənənələri bu gün də yaşayır, inkişaf edir, uğurla davam etdirilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev milli mədəniyyətimizin qorunub saxlanılmasının və gələcək nəsillərə çatdırılmasının qarantı kimi çıxış edir. Heydər Əliyev Fondu ulularımızdan bizə miras qalan mədəniyyət incilərimizin mühafizəsi və bu qiymətli sənətin gələcək nəsillərə əmanət edilməsi yönündə məqsədyönlü iş aparır.

Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"

Azərbaycan dilinin böyük himayədari

Azərbaycan dili dünyanın ən qədim və zəngin dillərindən biridir. Ana dilimiz tariximizin qədimliyinin, mədəniyyətimizin özünəməxsusluğunun göstəricisidir. Bu dil elmi, bədii, üslubi imkanları ilə seçilir. Hələ qədim zamanlardan, yazının kəşf edilmədiyi dövrlərdən ana dilimizdə bir-birindən maraqlı, mənəvi, məzmunlu bədii əsərlər yaranıb. Xalqın hafizəsində qalıb, dildən-dilə keçərək nəsildən-nəsilə ötürülüb.

Tarixin keşməşlərindən keçən ana dilimiz...

Azərbaycan xalqının özü kimi dilinin də başı belalı olub. Dilimiz tarixin keşməşliyi yollarında çətin sınaqlarla üzlişib, ağır imtahanlardan keçib. Ayrı-ayrı əsərlərdə yurdumıza hücum edən yadellilər yalnız onun zəngin yeraltı və yerüstü təbii sərvətlərini çapıb talamayıblar, həm də onun dilini işğal etmək üçün əllərindən gələni əsirgəməyiblər. Beləcə, ana dilimiz gah Azərbaycanı işğal edən ərəblərin, gah da farsların istilasına məruz qalıb. Yağların işğal əsərlərdə davam edib. Həmin dövrlərdə ölkəmizi yağmalayanlar onun dilini dövlət dili olmaqdan uzaqlaşdırıblar. Hətta bu dildə elmi və bədii əsərlər yazmaq imkanını da bu xalqın övladlarına çox götürüblər. Şairlərimiz, alimlərimiz dünyaca şöhrətli əsərlərini orob, ya da fars dilində qələmə almaq məcburiyyətində qalıblar. Bu da istər-istəməz ana dilimizə mənfəət təsir göstərərək, bəzi sözlər arxaikləşib, bəziləri unudulub. Təəssüf ki, onlar orob, yaxud fars dilində ifadələrə əvəz edilib.

Tariximizin sonrakı dövrlərində isə Azərbaycan çar Rusiyasının işğalına məruz qalıb. XIX əsrin birinci yarısında imzalanan iki müqavilə - "Türk-məncəy" və "Gülüstan" müqavilələri notecəsində Azərbaycan iki yere bölünüb. Cənub hissəsinə İran, şimal hissəsinə isə Rusiya sahiblənib. Xüsusilə 1920-ci ildən, Azərbaycan sovetləşmiş Rusiya tərəfindən yenidən işğala məruz qaldıqdan sonra yenidən ana dilimiz çətin sınaqlardan keçməli olub. Əvvəlki dövrlərdə olduğu kimi, o zaman da Azərbaycan xalqı öz doğma dilinə sadıq qalıb. Xalqımızın müttərəqqi fikirləri, qabaqçıl övladları ana dilimizin saflığının qorunmasına, inkişaf etdirilməsinə gələcək nəsillərə ötürülməsi üçün öz bilik və bacarıqlarını əsirgəməyiblər.

"...mən öz ana dilimi çox sevir və bu dildə danışmağımla fəxr edirəm"

Ana dilimizin yad təsirlərdən qorunması, inkişafı, saflaşması və dövlət dili səviyyəsinə yüksəlməsi istiqamətində Ulu Öndər Heydər Əliyev misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Ümummilli Lider deyirdi: "Dil hər bir millətin məniyyətinin əsasidir. İnkişaf etmiş zəngin dil mədəniyyətinə sahib olan xalq öyləməzdir, ölməzdir, böyük gələcəyə malikdir".

Xalqın formalaşmasında, yaşamasında ana dilinin rolunu yüksək dəyərləndirən Heydər Əliyev deyirdi: "Hər bir xalq öz dili ilə yaranır. Ancaq bu dili yaşatmaq, inkişaf etdirmək və dünya mədəniyyəti səviyyəsinə qaldırmaq xalqın qabaqçıl adamlarının, elm, bilik xadimlərinin fəaliyyəti notecəsində mümkün olur".

Dilimizə ögey münasibət bəslənildiyi, sıxışdırıldığı keçmiş SSRİ-də dövründə Azərbaycan dilini labüd bələdan xilas etmək üçün Ulu Öndər böyük çətinliklərlə üzlişdi. Amma Heydər Əliyevin zəngin təcrübəsi, tariximizə, mədəniyyətimizə və mədəniyyətimizə dərin bələd olması notecəsində 1960-cı illərin sonlarından etibarən həyata keçirilən dil siyasəti bu çətinlikləri döf etdi. Dilçi alim Nizami Xudiyev yazırdı: "Mübaləğəsiz deyə bilirik ki, yaşadığımız yüzilliyin son otuz ili ərzində Azərbaycan dilinin hərə-tərəfli inkişafı, onun təkcə sözdə deyil, gündəlik təcrübədə də ümumişlək dilə, dövlət dilinə çevrilməsi, beynəlxalq münasibətlər sistemində - diplomatia alomına yol almama, zənginləşib nüfuz qazanması və dünyanın mötəbər kürsülərindən eşidilməsi tanınmış dövlət xadimi Heydər Əliyev

vin yorulmaq bilməyən fəaliyyəti və yürütdüyü müdrik, uzaqgörən dil siyasəti ilə bağlıdır".

Respublikamızın 1978-ci ildə qəbul olunmuş Konstitusiyasına Azərbaycan dilinin dövlət dili statusu barədə 73-cü maddənin daxil edilməsi üçün Heydər Əliyev böyük qətiyyət göstərdi. Sonralar o, həmin dövrü belə yada salırdı: "Yadımdadır, 1978-ci ildə biz Azərbaycanın Konstitusiyasına Azərbaycan dilinin dövlət dili olması haqqında maddə daxil edəndə Moskvadan nə qədər təzyiqlər göstərildi. Ancaq biz bu təzyiqlərə dözdük".

XX əsrin sonlarında Azərbaycan öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bir sıra əhəmiyyətli məsələlər yenidən gündəmə çevrildi. Ana dilimiz bu sırada mühüm yer tutdu. "Ana dilimiz müstəqil Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının ən böyük milli sərvətidir" deyə Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1995-ci ilin 31 oktyabr - 11 noyabr tarixləri arasında dövlət dili məsələsi Milli Məclisdə müzakirəyə çıxarıldı. Yekdilliklə Azərbaycan Respublikasının dövlət dili Azərbaycan dili qəbul olundu. 1995-ci ilin 12 noyabrında qəbul edilən Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiyasının 21-ci maddəsində Azərbaycan dili Azərbaycan Respublikasının dövlət dili elan olundu.

2001-ci ilin 18 iyununda Ulu Öndərin imzaladığı "Azərbaycan dilinin təbii qaydalarına uyğunlaşdırılması haqqında" və "Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında" 2001-ci il 9 avqust tarixli fərmanlarından irəli gələn tələblərə uyğun olaraq, respublikamızın ərazisində yaşayan hər kəs, bütün Azərbaycan vətəndaşları doğma dilimizi gürümlə, bütün dövlət sənədlərinin bu dildə aparılması irəli sürüldü. Eyni zamanda, 2003-cü ilin 2 yanvarında "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu'nun qəbul edilməsi dilimizin inkişafı istiqamətində Heydər Əliyevin böyük xidmətlərindən biridir. Həmin qanuna əsasən, idarə, müəssisə və təşkilat adları lövhələrdə ilk növbədə ana dilimizdə, sonra xarici dildə yazılmalıdır.

Heydər Əliyevin Azərbaycan gənclərinə arzusu...

Azərbaycan gənclərini savadlı, xalqına, onun tarixinə, mədəniyyətinə və mədəniyyətinə bağlı görmək istəyən Heydər Əliyev bildirdi ki, hər bir Azərbaycan gəncləri birinci növbədə gərəkdir öz dilini, ana dilini bilsin: "Bu, ölkənin dövlət dilidir və gənclər bu dildə təhsil alsın, bu dildə yazsın, bu dildə oxusun. Məhz bu dildə Azərbaycan xalqının zəngin tarixini, mədəniyyətini, əsərlər boyu yaranmış böyük irsini öyrənməlidir".

Bir çox məsələlərdə olduğu kimi, ana dilinə münasibətdə də Heydər Əliyev gənclərə nümunə göstərirdi. O bildirirdi: "Dilimiz çox zəngin və ağəngdar dildir, dərin tarixi köklərə malikdir. Şəxsən mən öz ana dilimi çox sevir və bu dildə danışmağımla fəxr edirəm".

O, gənclərlə görüşlərindəki çıxışlarında ana dilimiz haqqında yüksək fikirlərini dilə gətirirdi. Tələbələrə görüşlərinin birində Ulu Öndər Heydər Əliyev vurğulamışdı: "Mənim şəxsən arzım budur ki, hər bir azərbaycanlı çox dil bilsin. Ancaq birinci növbədə öz ana dilini - dövlət dilini yaxşı bilsin. Bizim gözəl, zəngin, cazibədar dilimiz var və onu heç bir şeyə dəyişməməliyik".

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"

9 May Faşizm Üzərində Qələbə Günüdür

Qarabağı düşmən caynağından alan igidlər qəhrəman ata-babaların övladlarıdır

9 May Faşizm Üzərində Qələbə Günüdür, işğalçının diz çökdüyü, haqqın-ədələtin zəfər çaldığı, vandalizmin ifşa olunduğu gündür. Bu, həm də tarixdə gələcək nəsillərə ibrət kimi, dərs kimi qalan bir gündür.

9 May - Qələbə Günü Azərbaycanda hər il qeyd edilir. Azərbaycan xalqı həmin gün o qələbə üçün canından keçmiş 300 mindən çox oğul və qızını bir daha yad edir. Misilsiz qəhrəmanlıqlar göstərən, odlu cəbhələrdən alnıaçıq çıxanların da sayı 300 mindən artıq idi. İndi artıq sıraları olduqca seyrəklənmiş o insanlar da hörmətə xatırlanır. Azərbaycan arxa cəbhədəki hünərlərindən bir daha qürur duyur, qələbə üçün nələrdən etdiyini yenidən yada salır.

1990-cı illərin əvvəllərində AXC-Müsavat cütüylü öz hakimiyyəti dövründə bu bayramı ləğv etmişdi. Ümummilli Lider Heydər Əliyev xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra bu günə yenidən önəm verdi və indi o, yenidən rəsmi bayramın sırasında qeyd olunmağa başladı. İkinci Dünya müharibəsinin iştirakçılarına ehtiram göstərilməsi həm də gənclərin vətənpərvərlik tərbiyəsində mühüm addımlardan biri idi.

Bu il fevralın 2-də Bakıda Azərbaycan Gəncləri Günü'nün 25 ililiyinə həsr olunmuş Gənclər Forumunda Prezident İlham Əliyev həmin vaxtı xatırlayaraq demişdir: "Yüz minlərlə möcburi köçkün ağır vəziyyətdə yaşayırdı, öz doğma torpaqlarından qovulmuş insanlar cadırlarda, vaqonların altında, uyğunsuz binalarda yaşayırdı... Üstəgəl, nizami ordu yaradılmamışdı və nizami ordunun olması Birinci Qarabağ müharibəsindəki məğlubiyyətə gətirib çıxardı. Bax, belə bir vəziyyətdə Heydər Əliyev Gənclər Günü'nü təsis edir və xatırlayır, o vaxt bəziləri - yəni, hakimiyyətdə olanları nəzərdə tuturam - deyirdilər ki, indi bu, əsas məsələ deyil, ölkə qarşısında digər vacib məsələlər var, onlar həll olunmalıdır. Ancaq Ulu Öndər həmişə olduğu kimi, uzaqgörənlik göstərərək məhz gənclərə üz tutdu... Bu kiçik bir tarixi ekskursu nəzər salsaq görərik ki, Heydər Əliyev nə qədər haqlı idi. Çünki bu gün cəmiyyətimizin böyük hissəsini təşkil edən gənclər ölkəmizin həyatında çox önəmli rol oynayır. Gənclərin təşəbbüsləri, onların əməyi bu gün hər yerdə görünməkdədir və əlbəttə ki, yeni nəslin vətənpərvərlik ruhunda, dövlətə sədəqət əsasında yetişdirilməsi Heydər Əliyevin xidmətləri arasında önəmli yer tutur".

Prezident İlham Əliyev Ulu Öndərin bu ənənəsini də uğurla davam etdirərək gənclərin vətənpərvərlik tərbiyəsinə böyük önəm verir. Təsədüfi deyil ki, işğal olunmuş torpaqlarımızı vəhşi erməni vandallarının caynağından xilas edən igidlər məhz İlham Əliyevin ölkəyə rəhbərliyi dövründə yetişmiş cavanlardır. Dövlətimizin başçısı çox yaxşı bilir ki, Azərbaycan oğulları nəyə qadirdir, çünki böyüməkdə olan nəslin damarlarında tarix boyu qəhrəmanlıqlar göstərmiş ata-babalarının qanı axır.

Qısa tarixi arxiv: 1941-1945-ci illərdə Azərbaycan ordu sıralarına 700 minə yaxın insan səfərbər edilib cəbhəyə göndərilmişdi. Onların 300 mindən çoxu qələbə uğrunda canından keçmişdi. 130 nəfərə yaxın Azərbaycan vətəndaşı Sovet İttifaqı Qəhrəmanı kimi yüksək ada layiq görülmüşdü. 30 nəfər "Şöhrət" ordeninin hər üç dərəcəsi ilə təltif olunmuşdu. 170 min nəfər Azərbaycan əsgər və zabiti orden və medallara almışdı.

Xalqımızın müharibədə iştirakı təkcə igid oğullarının odlu cəbhələrdə göstərdiyi qəhrəmanlıqla bitmədi. Azərbaycanın özü də bir cəbhəyə çevrilmişdi - arxa cəbhəyə. Bu cəbhə o zaman ittifaqı birləşən bütün xalqların vətən dediyi ölkə üçün düşməno qarşı mübarizədə, döyüşlərdə, qələbə qazanmaqda, sözün əsl mənasında, arxa-dayaq olmuşdu.

Beləliklə, Azərbaycan həm birbaşa döyüş meydanında vuruşur, həm arxa cəbhədə işləyir, çalır, əmək qələbələri qazanır. Cəbhəyə gəndirilən Bakı neftinin işə qıyməti, misli-bərabəri yox idi.

Müharibə Azərbaycanın uzaqlarda, SSRİ-nin şimal-qərb regionlarında başlandı da, dünya ağılğınca can atan Hitlerin əsas məqsədlərindən biri neft bazarını ölə keçirmək idi. Faşistlər Qafqaza hücumu başlayanda feldmarşal Manşteyn demişdi: "Biz mütləq Bakını tutmalıyıq". Əgər biz Bakı neftini ölə keçirməsək, müharibəni uzaqlaşdırırıq".

Elə bu böyük iştahla ölə Hitlerin ad günü üçün bəşirilən tortun üstündə Bakı şəhəri və Xəzər dənizi təsvir edilmişdi. Stol ətrafında dövrələnməsi alman zabitləri tortun həmin hissəsini dilim kimi kəsmiş və Hitlerin boşqabına qoymuşdular.

Faşistlər Bakını tuta bilmədilər. Çünki Hitlerin bu mənfur planının puç olması üçün Azərbaycan bütün varlığı ilə çalışdı, vuruşdu, mübarizə apardı. O illərdə Azərbaycanın bütün iqtisadiyyatı müharibənin tələblərinə uyğun qurulmuşdu. Fəhlə və qulluqçular üçün iş günü 11-12 saata qədər uzadılmışdı, məzuniyətlər ləğv edilmişdi. Ərzaq və çoxişləmə sənaye məhsullarının satışı üzrə kartoçka sistemi təbii qayda ilə qurulmuşdu. Cəbhələrdə döyüş əsgərlərinin yerini istehsalatda qadınlar və yeniyetmələr, hətta qocalar tutmuşdular. Müharibənin ilk ilində təkcə neft sənayesində işləməyə 11 min qadın gəlmişdi. Necə deyirlər, hərə bir qəhrəman idi!

Azərbaycan oğullarının müharibədə göstərdiyi qəhrəmanlıqlar isə tarix kitablarında vərəq-vərəq yer tutub. O qəhrəmanlıqlar xalqımızın yeni-yeni nəsilləri üçün bir örməkdir. Keçən əsrin 80-ci illərindən sonundan mənfur qonşularımız - erməni faşistləri ilə vuruşub canından keçən, nəhayət, Müzəffər Ali Bəşarə Kamandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə zəfər çalan yuzlərlə vətən fədaisi həmin o qəhrəmanların gənclərini daşıyır, onların nəvə-nəticələridir.

Mərd oğullarımız bu gün də müstəqil, azad, qalib Azərbaycan keşiyində möhkəm dayanıblar. Xəm xəyallarla sayaqlayan bəzi erməni siyasətçiləri bilsinlər ki, bu gənclər İsrail Məmmədovdan dərslər alıblar - 1941-ci ilin saxtalı dekabr günündə tok bir döyüşdə 70-dən çox faşisti məhv edib Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülməmiş azərbaycanlıdır.

Stalinqraddın müdafiəsində snayper dəstəsi ilə vuruşan Baloğlan Abbasovdan və tank alayı ilə düşməno zərbələr endirən Həzi Aslanovdan öyrənənlər qəhrəmanlığı. Bu döyüşlərdə hər ikisi Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adını almışdır. Sonra Həzi Aslanov bu fəxri ada daha bir dəfə də layiq görüldü.

Şimali Qafqaz uğrunda döyüşlərdə şücaət göstərərək sovet ölkəsinin həmin ən ali mükafatını alan Qafur Məmmədov və İdris Süleymanovun qəhrəmanlığı da bugünkü gənclərimiz, yeniyetmələrimiz üçün təkcə tarix yox, həm də hünər və rəşadət dərsliyidir. Bu siyahını xeyli-xeyli uzatmaq da olar. O oğullar xalqımızın başını uca etmiş, Azərbaycanca heç vaxt sönməyəcək, solmayacaq bir şöhrət çələngi olmuşdurlar.

44 günlük Vətən müharibəsi bizə yeni qəhrəmanlar bəxş etdi. Azərbaycan tarixin kitablarına yeni qəhrəmanlıq səhifələri yazmaqda davam edir!

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 16 mart tarixli 1941 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Yerin təkinin geoloji öyrənilməsinə və mineral xammal bazasından səmərəli istifadəyə dair 2020 - 2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı"nda dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, təbii sərvətlərdən səmərəli istifadənin təmin edilməsi, işğalın azad olunmuş ərazilərin bərpasına və infrastrukturunun qurulmasına olan tələbatı ödəməyə qadir olan mineral xammal bazasının formalaşdırılması məqsədilə **qərara alıram**:

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 16 mart tarixli 1941 nömrəli Sərəncamı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020, № 3, maddə 323; 2021, № 11, maddə 1235) ilə təsdiq edilmiş "Yerin təkinin geoloji öyrənilməsinə və mineral xammal bazasından səmərəli istifadəyə dair 2020 - 2024-cü illər üçün Dövlət Proqramı"nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.2-ci hissənin dördüncü abzasının üçüncü cümləsində "AzerGold" QSC-nin kontrakt sahəsində yerləşən" sözləri "Öyrənilməsi, tədqiqi, kəşfiyyatı, işlənilməsi və səmərəli idarə olunması "AzerGold" QSC-yə həvalə edilmiş" sözləri ilə əvəz edilsin.

2.5.0.1-ci yarımbənddə "Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsindən maliyyələşən aidiyyətli dövlət orqanları (qurumları)" sözləri "icraçı qurumları" sözləri ilə əvəz edilsin.

3.8-ci hissə üzrə:

3.1. 8.1.1-ci yarımbəndin "Tədbirin adı" sütununda "Lənkəran - Astarə iqtisadi rayonu ərazisinin" sözləri "Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonlarının ərazilərinin" sözləri ilə əvəz edilsin;

3.2. 8.1.5-ci yarımbəndin "Tədbirin adı" sütununda "Masallı-Göytəpə" sözləri "Füzuli, Cəbrayıl və Ağdam rayonları" sözləri ilə əvəz edilsin;

3.3. aşağıdakı məzmununda 8.1.7-ci yarımbənd əlavə edilsin:

8.1.7.	Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonlarının geoloji quruluşu (stratigrafiya, tektonika, maqmatizm, hidrogeologiya) və faydalı qazıntıları üzrə toplu məlumat bazasının yaradılması	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi	AMEA	2022-2024
--------	--	--	------	-----------

3.4. 8.2.1-ci yarımbəndin "Tədbirin adı" sütununda "dəmir, kobalt və nəcib metallara (qızıl, gümüş)" sözləri "nəcib metallara (Çovdar yatağının uzun cinahlarında - Quytul-Poyədərə-Nüzgər-Balçılı)" sözləri ilə və həmin yarımbəndin "Digər icraçılar" sütununda "İqtisadiyyat Nazirliyi" sözləri "AzerGold" QSC" sözləri ilə əvəz edilsin;

3.5. 8.2.4-cü yarımbəndin "Tədbirin adı" sütununda "Tufan və Somxət-Qarabağ struktur-formasiya zonalarında mis filizinə perspektivli sahələrdə geoloji axtarış" sözləri "Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonlarının ərazilərində (Kiçik Qafqazın mərkəzi və cənub hissəsi) nəcib və əlvan metallara (mis) perspektivli sahələrdə geoloji-axtarış" sözləri ilə əvəz edilsin və həmin yarımbəndin "Digər icraçılar" sütununa "AzerGold" QSC" sözləri əlavə edilsin;

3.6. 8.2.5-ci yarımbəndin "Tədbirin adı" sütununda "Vəndam struktur-formasiya zonasında (İsmayilli rayonu ərazisində) qızıl perspektivli konqlomeratlarda" sözləri "Daşkəsən filiz rayonunun cənub hissəsində (Zivlən-Alxançallı-Şahkərəm-Qaraqullar-Şahvəddli-Çanaxçı) nəcib və əlvan metal yataqları üzrə" sözləri ilə və həmin yarımbəndin "Digər icraçılar" sütununda "İqtisadiyyat Nazirliyi" sözləri "AzerGold" QSC" sözləri ilə əvəz edilsin;

3.7. 8.2.6-cı yarımbəndin "Tədbirin adı" sütununda "Qusar-Şabran və Şamaxı-Qobustan ərazilərində çökmə məşəli radioaktiv elementlərə perspektivli sahələrin qiymətləndirilməsi" sözləri "Çovdar nəcib metallar yatağının yaxın cinahlarında kəşfiyyat" sözləri ilə əvəz olunsun və həmin yarımbəndin "Digər icraçılar" sütununa "AzerGold" QSC" sözləri əlavə edilsin;

3.8. aşağıdakı məzmununda 8.2.7 - 8.2.13-cü yarımbəndlər əlavə edilsin:

8.2.7.	Gəncəçay-Kürəçay sahəsində (Çıraqlı-Zurnabad-Buzluq-Başqıllaq) axtarış işlərinin aparılması	"AzerGold" QSC	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi	2022-2024
8.2.8.	Gədəbəy rayonu ərazisində (Qaradağ-Xarxar-Cəyirçay sahələrində) axtarış işlərinin aparılması	"AzerGold" QSC	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi	2022-2024
8.2.9.	Göygöl rayonu ərazisində (Tüllallar-Həsənler sahəsi) axtarış işlərinin aparılması	"AzerGold" QSC	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi	2022-2023

Yevlax rayonunun Mingəçevir-Stansiya Mingəçevir-Bəhrəmtəpə (6 km)-Tanrıqulular avtomobil yolunun tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Mingəçevir-Stansiya Mingəçevir-Bəhrəmtəpə (6 km)-Tanrıqulular avtomobil yolunun tikintisi məqsədilə "Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il dövlət büdcəsindən dövlət əsası vəsait qoyuluşu (investisiya xərcləri) üçün nəzərdə tutulan vəsaitin böl-

güsü"nün 1.26.18-ci yarımbəndində göstərilmiş məbləğin 2,1 milyon (iki milyon bir yüz min) manatı Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinə ayrılın.

2. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci hissəsində göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 7 may 2022-ci il

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 23 oktyabr tarixli 975 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Radioaktiv xammalın çıxarılması və radioaktiv tullantıların, zərərli maddələrin basdırılması üçün yerin təkindən istifadə olunması Qaydaları"nda və 2018-ci il 26 iyun tarixli 148 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Kiçik və orta biznes evlərində mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə göstərilən xidmətlərin siyahısı"nda dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 23 oktyabr tarixli 975 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2003, № 10, maddə 580; 2006, № 7, maddə 590; 2008, № 6, maddə 500, № 8, maddə 719, № 9, maddə 798; 2010, № 7, maddə 610; 2014, № 5, maddə 477; 2016, № 8, maddə 1384; 2017, № 6, maddə 1114) ilə təsdiq edilmiş "Radioaktiv xammalın çıxarılması və radioaktiv tullantıların, zərərli maddələrin basdırılması üçün yerin təkindən istifadə olunması Qaydaları"nın 1.3-cü bəndinə və 2.5-ci bəndinin birinci abzasına aşağıdakı məzmununda ikinci cümlə əlavə edilsin:

"Dağ-mədən ayırması statusunun verilməsinə görə "Dövlət rüsumu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş məbləğdə dövlət rüsumu tutulur."

2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 26 iyun tarixli 148 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2018, № 6, maddə 1238, № 10, maddə 1991, № 11, maddə 2287; 2019, № 3, maddə 411, № 4, maddə 619, № 5, maddələr 839, 855, № 6, maddə 1027, № 12, maddə 1921; 2020, № 1, maddə 5, № 2, maddə 100, № 8, maddə 1039, № 11, maddə 1357; 2021, № 1, maddə 30, № 6 (I kitab), maddələr 579, 593, № 8, maddə 908, № 12, maddələr 1369, 1416; Azər-

baycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 5 aprel tarixli 1644 nömrəli və 1645 nömrəli fərmanları) ilə təsdiq edilmiş "Kiçik və orta biznes evlərində mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə göstərilən xidmətlərin siyahısı"nın 20-ci hissəsinin "Göstərdiyi xidmətlər" sütununun 4-cü bəndinə "baytarlıq şəhadətnaməsi," sözlərindən sonra "arayıtı," sözü əlavə edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 7 may 2022-ci il

Müdafiə Nazirliyi: "Azərbaycan Ordusunun Zod mədəninə mülki erməni işçilərə atəş açması barədə Ermənistan mətbuatında yayılan məlumatlar yaldandır"

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi dövlət sərhədinin Kəlbəcər rayonu istiqamətində ordumuzun bölmələrinin guya erməni mülki işçilərə atəş açması barədə Ermənistan mətbuatında yayılan xəbərlərə münasibət bildirib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat xidmətinin bununla bağlı verdiyi açıqlamada qeyd edilib: "Dövlət sərhədinin Kəlbəcər rayonu ərazisində Azərbaycan Ordusunun bölmələri tərəfindən guya Zod mədəninə mülki erməni işçilərə qarşı atəş açılması barədə Ermənistan mətbuatında yayılan məlumat yaldandır, dezinformasiya xarakterindədir. Bu xəbəri qəti surətdə təkzib edirik".

Müdafiə naziri: "Döyüş hazırlığı tədbirləri, təlim və məşqlərin intensivliyi daha da artırılın!"

Mayın 7-də müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənovun rəhbərliyi ilə xidməti müşavirə keçirilib.

Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, müşavirəyə nazir müavinləri, qoşun növü komandanları, nazirliyin baş idarə, idarə və xidmət rəisləri, həmçinin hərbi birlik komandirləri cəlb olunub.

Müdafiə naziri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin Azərbaycan Ordusu qarşısında qoyduğu tapşırıqları müşavirə iştirakçılarına çatdırıb.

Müşavirədə Azərbaycan-Ermənistan dövlət sərhədindəki və Qarabağ iqtisadi zonasındakı əməliyyat şəraiti geniş təhlil edilib, bölmələrin maddi-texniki, mühəndis və digər döyüş təminatının gücləndirilməsi, xidməti-döyüş fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və şəxsi heyətin sayıqlığının artırılması barədə konkret tapşırıqlar verilib.

General-polkovnik Z.Həsənov döyüş hazırlığı tədbirləri, təlim və məşqlərin intensivliyinin artırılması ilə bağlı qoşun növü komandanlarına göstərişlər verib, döyüş vəzirlərinin və sənqorların möhkəmləndirilməsi, eləcə də təminat yollarının daim işlək vəziyyətdə saxlanılması barədə müvafiq tapşırıqları çatdırıb.

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti Azərbaycanca qarşı əsassız iddiaların irəli sürülməsi ilə bağlı məlumat yayıb

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti (DTX) Azərbaycanca qarşı əsassız iddiaların irəli sürülməsi ilə bağlı məlumat yayıb.

AZƏRTAC DTX-nin saytına istinadla xəbər verir ki, məlumatda son zamanlar Azərbaycanda guya üçüncü ölkələrin maliyyə dəstəyi ilə bioloji silahlar üzrə elmi-tədqiqatlar aparın mərkəzlərin fəaliyyət göstərməsi barədə bir neçə dəfə, o cümlədən beynəlxalq tədbirlər çərçivəsində Rusiya Federasiyasının təmsilçiləri tərəfindən müəyyən fikirlərin səsləndirildiyi qeyd olunub.

Bildirilib ki, heç bir fakt göstərilmədən irəli sürülmüş bu mülahizələr respublikamızın ictimaiyyəti tərəfindən müəyyən narahatçılıqla qarşılanmasa müşahidə edilməkdədir.

"Bununla bağlı qeyd edirik ki, Azərbaycanda belə elmi mərkəzlər heç vaxt fəaliyyət göstərməyib, ölkə əhalisinin və ya qonşu dövlətlərin vətəndaşlarının sağlamlığına zərər vura biləcək hər hansı tədqiqatlar aparılmayıb. Bu qəbildən olan məlumatların Azərbaycan tərəfinin mövqeyi öyrənilmədən beynəlxalq tədbirlərdə, o cümlədən BMT kimi mötəbər təşkilatda boyan edilməsi təəssüf doğurur.

Eyni zamanda, tərəfdaşlıq münasibətlərindən çıxış edərək, müqabil tərəfdən qaldırılan məsələ ilə bağlı konkret faktlar təqdim edildiyi halda onların arşdırılmasına hazır olduğumuzu bildiririk", - deyərək DTX-nin məlumatında qeyd olunub.

Rayonumuz tezliklə yenidən "Qızıl Zəngilan"a çevriləcək

Zəngilan füsunkar təbiətə malikdir. 5 qəsəbə və 79 kəndi olan rayonumuz Azərbaycanın cənub-qərbində strateji cəhətdən əhəmiyyətli ərazidə yerləşir. Zəngilan zəngin təbiətə malik olmaqla yanaşı, təbii iqlim şəraitinə və münbüt torpağına, eləcə də meşələrinə və hər növ bitki örtüyünə görə fərqli diyardır.

İşğala qədər rayon əhalisi əsasən tütünçülük və üzümçülük məşğul olmuşdu. Zəngilanda heyvandarlıq, ipəkçilik və taxılçılıq da inkişaf etmişdi. Bütün bunlara görə rayon "Qızıl Zəngilan" adı ilə tarixdə düşmüşdü.

Təəssüf ki, Prezident İlham Əliyevin Zəngilan rayonuna xüsusi nümayəndənin təyin olunması ilə bağlı videofərmanla qəbul etdiyi qərarla Zəngilan rayonunu digər rayonlarımız kimi böyük dağıntılı mərəz qalmışdır. Ermənistan işğalçıları Zəngilani yerləyəkən etmiş, rayonda, demək olar, bir dənə də salamat kənd qoymamışdır. Bütün bunlar bir daha erməni vandalizminin sifətini bütün dünyaya göstərib.

Prezident xüsusi nümayəndəsinin təyin edərək vacib tövsiyələrini verməklə yanaşı, Zəngilan ərazisinin beynəlxalq əhəmiyyətindən danışıq və bu bölgənin qısa müddətdə yenidən qurulmasının region üçün əhəmiyyətli olduğunu diqqətə çatdırmışdır. Dövlət başçısı işğal zamanı mənfur düşmənlər tərəfindən Zəngilan rayonunda bütün tarixi-dini abidələrimizin də ermənilər tərəfindən dağıdıldığını bir daha vurğulayaraq Heydər Əliyev Fondunun maliyyə dəstəyi ilə artıq həmin abidələrin bərpası işinə start verildiyini diqqətə çatdırmışdır. Prezident həmçinin azad edilmiş ərazilərin bərpası zamanı birinci pilot layihənin məhz Zəngilanın Ağalı kəndində həyata keçirildiyinə toxunmuş və bildirmişdir ki, bu kənd faktiki olaraq yenidən qurulur və keçmiş məcburi köçkünlər yaxın gələcəkdə oraya qayıdacaqlar.

Bəli, bu gün bütün Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə, o cümlədən Zəngilan rayonunda böyük infrastruktur layihələri icra edilir. Onların arasında Zəngəzur dəhlizinin tərkib hissəsi olan nəqliyyat infrastrukturunu prioritet məsələdir. Cari il Zəngilan Beynəlxalq Hava Limanının istismara verilməsi gözlənilir. Bu isə o deməkdir ki, yaxın gələcəkdə Zəngilan beynəlxalq nəqliyyat-logistika mərkəzinə çevriləcək.

Sözünə qəbulda Zəngəzur dəhlizinin artıq reallıq olduğunu diqqətə çatdıran Prezident İlham Əliyev Zəngilan rayonunun ərazisindən keçən həm dəmir yolu, həm avtomobil yolunun nəinki Azərbaycanın əsas hissəsini Naçıxvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirəcəyini, eyni zamanda beynəlxalq yükdaşıma üçün yeni bir yol olacağını diqqətə çatdırmış, artıq ərazidə əhalinin rahatlığı üçün dörd və altızolaqlı avtomobil yolunun sürətlə inşa edildiyini və bu yolun hissə-hissə istifadəyə verilməsinin gələn ildən başlayacağını bildirmişdir. Yeri gəlmişkən xatırladaq ki, işğal dövründə işğalçı ölkə Zəngilandan keçməklə Ermənistanın Cəbrayıl birləşmə qənd yolu çökmək istəyirdi. Amma qələbəmiz onların bu niyyətini də gözlərdə qoydu.

Lakin əvəzində bu gün Horadizdən Zəngilana dörd və altızolaqlı magistral avtomobil yolu çəkilir. Bu yol həm məsafə, həm də rahatlıq baxımından beynəlxalq magistralardan qeri qalmayacaq. Əlavə olaraq, Zəngilandan Qubadlıya və Qubadlıdan Laçına yeni yol çəkilir ki, bu da Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan rayonları birləşdirəcək.

Dəmir yolu çəkilişində də işlər sürətlə davam edir. Horadizdən Ağbədə çəkilən dəmir yolunun gələn il istismara verilməyə qəndlənir. Bu yol beynəlxalq yükdaşıma üçün əlverişli marşrut olacaq.

Zəngilanda digər vacib məsələ əhalinin məşğulluğunun təminatıdır. Dövlət başçısı da sözügedən qəbulda keçmiş məcburi köçkünlərin öz doğma yurdlarına qayıdan zaman bu məsələyə xüsusi diqqət verilməyini, azad edilmiş rayonların təbii iqlim və coğrafiyasının heyvandarlıq və əkinçiliklə məşğul olmaq üçün əlverişli olduğunu demişdir. Prezident həmçinin Zəngilanda da bu sahəyə ciddi fikir verildiyini və pilot layihə kimi birinci aqrarkın məhz burada yaradılmasının təsədüfi olmasını bildirmişdir.

Bildiyimiz kimi, Ermənistan işğal dövründə torpaqlarımızın ekologiyasına da böyük zərər vurmuşdur. 50-60 min hektar meşə ilə örtülü sahə tamamilə məhv edilmişdir. O cümlədən Zəngilan rayonunda meşələrin kütləvi surətdə qırılması nəticəsində təbiətə çox böyük ziyan vurulmuşdur. Avropada ərazisinə görə ikinci ən böyük çınar meşəsi olan Bəsitçay təbiət qoruğunun böyük hissəsi məhv edilmişdir. Eyni zamanda mənfur düşmənlər tərəfindən Zəngilandakı Vəjnəli qızı yatağı vəhşicəsinə istismar olunmuşdur. Zəngilanın ərazisindən keçən Oxçuçay çayının ekoloji terrora məruz qalması da göz qabağındadır. Azərbaycanın bu kimi cinayətlərə göz yummayacağını bildiren Prezident düşmənin təbiətə vurduğu ziyanın təminatını mütəlq ödəyəcəyini əminliklə qeyd etmişdir. Buna baxmayaraq, Zəngilanın qısa müddətdə böyük turizm bölgəsinə olacağına inandığını deyən dövlət başçısı rayonda bu istiqamət üzrə təxirəsalınmaz işlərin başlanmasının vacibliyini vurğulamışdır.

Biz zəngilanlılar inanırıq ki, qısa zamanda öz doğma atababa torpaqlarımıza qayıdaraq bir zamanlar "Qızıl Zəngilan" adını almış bu füsunkar diyarın adını özünə qaytaracağıq.

Natiq QULUZADƏ,
YAP Zəngilan rayon təşkilatının sədri

İŞİMİZ, GÜZƏRANIMIZ

Sosial güvənliyin etibarlı təminatı - məşğulluq

Şəhid ailəsi üzvlərinə və qazilərə bu sahədə xüsusi qayğıkeşlik göstərilir

Əhalinin məşğulluğu dövlətin xüsusi önəm verdiyi sahədir. Bu da təsadüfi deyil, çünki vətəndaşın sosial müdafiəsinin ən etibarlı forması məhz məşğulluqdur. Həmin məqsədlə ölkədə yeni istehsal və xidmət sahələri yaradılır ki, bu da iş yerlərinin artması deməkdir. Dövlət həm də sahibkarlara müxtəlif güzəştlər edir ki, öz bizneslərini genişləndirib daha çox iş yerini açsınlar.

Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən ötən il 77 min 640 nəfər işsiz və işəxtarın şəxsi işlə təmin edilmişdir. Onlardan 16 min 232-si özünüməşğulluq proqramına cəlb olunmuş seçdikləri biznes istiqamətləri üzrə aktivlərlə təminatı işləri aparılıb. Proqramın icrasına başlandıqı 2017-ci ilə müqayisədə bu rəqəm 13,8 dəfə çoxdur.

Bütün kateqoriyadan olan insanların sosial müdafiəsi və məşğulluğunun dövlətin diqqət mərkəzində olması dənizdir. Ancaq şəhid ailəsi üzvləri və müharibə əlilləri həssas kateqoriyadan olduğu üçün onların məşğulluğuna xüsusi diqqət yetirilir. Bu məqsədlə 11 min şəhid ailəsi üzvü və müharibə əlillinin məşğulluq prob-

lemi həll olunub. Onların yarısı işə özünüməşğulluq proqramına cəlb edilərək kiçik ailə təsərrüfatının qurulmasına yardım göstərilməmişdir. Digər bir istiqamət işə iştirak etmə, münasib işlə təmin etmə proqramıdır. Bu məqsədlə keçirilən məşğulluq marafonuna dövlət və özəl sektorun dəstək verməsi sayəsində 2 mindən çox şəhid ailəsi üzvü və müharibə əlili işlə təmin olunmuşdur.

Dövlət başçısı həssas kateqoriyadan olan vətəndaşların sosial müdafiəsinə daim qayğı ilə yanaşır və bu barədə bütün məmurlara göstərişlər verir. Müxtəlif dövlət proqramlarının icrasına barədə qərarlar qəbul edilir. Prezident İlham Əliyev şəhid ailəsi üzvləri və müharibə əlillərinin məş-

ğulluğunun önəmli olduğunu bildirərək demişdir: "Vətən müharibəsində qəhrəmanlıq göstərmiş övladlarımızın məşğulluq məsələləri də mənim göstərişimlə öz həllini tapır. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi bu sahədə genişmiqyaslı işlər görür - Məşğulluq Marafonuna keçirilir. Mənim tərəfimdən sahibkarlara tövsiyə edilən ki, işə qəbulda ilk növbədə Vətən müharibəsində fərlənmiş gənclərimizi nəzərə alsınlar. Əlbəttə ki, dövlət qurumları qarşısında bu vəzifəni mən qoymuşam. Siz də bu amili nəzərə almalıyıq ki, öz canını fəda etməyə hazır olan gənclərimiz işlə təmin edilsin. Onların peşə qabiliyyətinin təkmilləşdirilməsi üçün müxtəlif tədbirlər görülməlidir. Yeni biz onları göləcək fəaliyyətə hazırlamaq. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, kadr məsələlərinin düzgün təşkilində əsas prinsiplər, bax, dediyim iş qabiliyyəti, vətənpərvərlik və dövlətçilik əsasları olmalıdır".

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən vətəndaşların özünüməşğulluq proqramının icrasına davam edir. Nazirliyin tabeliyindəki Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən Gəncə şəhəri və ətraf rayonlardan olan 74 nəfər özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində lazım olan vasitələrlə təmin olunub. Cari ilin əvvəlindən həmin bölgədə yaşayan 400 nəfərə yaxın şəxsi özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində aktivləşdirilib. Bu ilin birinci rübündə ümumilikdə agentlik tərəfindən 4,1 min nəfər şəxsi işsiz və işəxtarın kimi özünüməşğulluq proqramına cəlb edilmişdir. Həmin şəxslər əvvəlcə çalışacaq sahələr üzrə təlimlərə qatılıb, qiymətləndirildikdən sonra aktivlərlə təmin olunur.

Məlumdur ki, işsiz vətəndaşların məşğulluğunu təmin etmək məqsədilə onların ixtisaslı kadr kimi hazırlanmasına ehtiyac var. Bu məqsədlə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki Dövlət Məşğulluq Agentliyinin Bakı Peşə Hazırlığı Mərkəzində daha 11 peşə üzrə hazırlıq kursu fəaliyyətə başlayıb. Kursda cəlb olunan 152 işsiz şəxs burada qənaətdir, şirniyyatçı, alətçilər, çilingər, daye, mobil telefonların təmiri ustası, minaxtaran, bağban və digər peşələr üzrə hazırlanacaq. Burada onlar işgözlülərlə əməkdaşlıq çərçivəsində nəzəri biliklərlə yanaşı, müəssisələrdə təcrübə keçmək imkanı da qazanacaqlar. Kursu uğurla başa vuranlar sertifikat almaqla bərabər, işlə də təmin olunaçaq.

Dövlət vətəndaşların məşğulluğunu təmin etmək məqsədilə haqqı ödənilən ictimai iş yerlərinin açılması proqramının əhatə dairəsini də genişləndirir. Görülən məqsədyönlü tədbirlər sayəsində əhalinin məşğulluğunun artırılması sahəsində yeni uğurlar əldə olunur.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"

Şamaxıda sosial müəssisə açılıb

Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşğulluq Agentliyi, "Azəriqaz" İstehsalat Birliyi, Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA), Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyəti və "Bank Respublika" ASC-nin dəstəyi, "İnternet Məzənlərinin Sosial İntegrasiyası" Gənclər İctimai Birliyinin təşəbbüsü ilə icra olunan "Tənha anaların sosial inkişafına dəstək" layihəsi çərçivəsində Şamaxıda sosial müəssisə açılıb.

sial həyatda fəal iştirakını gücləndirməyə kömək etmək və qadınların iqtisadi, sosial təşəbbüslərini planlaşdırmaq və əlaqələndirmək, sahibkarlıq fəaliyyətini inkişaf etdirmək üçün geniş imkanlar yaratmaqdır.

Layihə çərçivəsində ilk olaraq uşaqların tək böyüdən və çoxuşaqlı anaların seçimi aparılıb. Uyğun namizədlərə KOBİA tərəfindən biznes təlimləri keçirilib və təlimin sonunda qiymətləndirmə aparılıb. Layihəyə cəlb olunan şəxslərə Dövlət Məşğulluq Agentliyinin banklarla birgə icra etdiyi "Özünüməşğulluq dəstək" layihəsi çərçivəsində

Açılış tədbirində Dövlət Məşğulluq Agentliyinin sədri Mustafa Abbasbəyli, "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinin baş direktoru Ruslan Əliyev, Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Tahir Məmmədov, KOBİA-nın İdarə Heyəti sədrinin birinci müavini Natiq Həsənov, "Bank Respublika" ASC-nin İdarə Heyətinin sədri Təriyel İsmayılov, "İnternet Məzənlərinin Sosial İntegrasiyası" Gənclər İctimai Birliyinin sədri Arz Əhmədov və digər rəsmilər iştirak ediblər.

Qeyd edilib ki, sosial müəssisənin istifadəyə verilməsində məqsəd tənha anaların so-

Bank Respublika tərəfindən dərziyyət fəaliyyəti üzrə avadanlıqlar təqdim edilmişdir.

"Azəriqaz" İB-nin bazasında olan məkandan biri təmir edilərək sosial müəssisə formasında layihə iştirakçılarına istifadəsinə verilib. Növbəti mərhələdə Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyəti müəssisədə istehsal olunacaq məhsulların satışına dəstək göstərəcək. "Məşğulluq haqqında" qanuna əsasən, sosial müəssisə - sosial müdafiəyə xüsusi ehtiyac olan və işsizlərdə gəlinlik çəkən şəxslərin məşğulluğunun təmin olunması üçün yaradılan ixtisaslaşdırılmış hüquqi şəxsdir.

FAO-nun baş direktoru Tərəvəzçilik ETİ-nin fəaliyyəti ilə tanış olub

BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) baş direktoru Qu Dongyu və Bakıda keçirilən "Gələcəyə baxış: Rəqəmsal kənd təsərrüfatına keçid" beynəlxalq konfransının iştirakçıları Tərəvəzçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunun fəaliyyəti ilə tanış olublar.

Qonaqlara institutda FAO-nun dəstəyi ilə həyata keçirilən "Azərbaycanda sağlam kartof toxumçuluğunun yaradılması" layihəsi barədə təqdimat keçirilib. Bildirilib ki, texniki yardım layihəsi çərçivəsində Tərəvəzçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunda müasir avadanlıqlarla təchiz olunmuş biotexnologiya laboratoriyası yaradılıb. Laboratoriya (in vitro) və müasir istixana şəraitində kartofun toxuma kulturasından mərhələli şəkildə virus xəstəliklərindən azad toxum materialı yetişdirilir və təsərrüfatlarda artırılması istiqamətində lazımı tədbirlər görülməkdədir.

Laboratoriyada aparılan tədqiqat işinin məqsədi virus xəstəliklərindən azad kartof toxumlarının alınması, iş prosesində regenerat bitkilərin və mikroyumruların alınması bitkilərin ELISA üsulu ilə virusla sınaqdan keçirilməsinin, in vitro şəraitində müxtəlif kartof sortlarının həm regenerat bitkilərin, həm də mikroyumruların alınması və onların istixana şəraitində adaptasiya olunmasını öyrənilməsidir.

Qonaqlar biotexnologiya laboratoriyası, süni iqlim otağı, laminar otağı və qida mühitinin hazırlanması otağı, virusologiya laboratoriyası, kartof yumrularının yetişdirildiyi istixana kompleksi ilə tanış olublar.

Meyvə-tərəvəz məhsullarının ixracı 23,6 faiz artıb

Cari ilin yanvar-aprel ayları ərzində meyvə-tərəvəz məhsullarının ixracı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 23,6 faiz artaraq 162,6 milyon ABŞ dolları təşkil edib.

İqtisadi islahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin "İxrac icmalı"nın may nömrəsində bildirilib ki, dönd ay ərzində kimya sənayesi məhsullarının ixracı 9,9 dəfə, alüminium və ondan hazırlanan məmulatların ixracı 90,6, qara metallar və onlardan hazırlanan məmulatların ixracı 53,3, pambıq iplik ixracı 19,8, pambıq lifi ixracı isə 6,8 faiz artıb.

bp birinci rübün yekunlarını açıqlayıb

Bütün layihələr üzrə işlər qrafikə uyğun gedir

bp önonəsinə sadıq qalaraq bu dəfə də təqdimatına "Azəri-Çırağ-Günəşli"də (AÇG) görülən işlərdən başlayıb. 2022-ci ilin birinci rübünün yekunlarına aid məlumatda ilk növbədə AÇG-dən stabil hasilatın təhlükəsiz və etibarlı şəkildə davam etdiyi bildirilib.

AÇG-dən hasilat gündə orta hesabla 434 min bərel, üç ay ərzində isə təxminən 39 milyon bərel, yəni 5 milyon ton olub. Belə ki, "Çırağ" platformasından gündə orta hesabla 25 min, "Mərkəzi Azəri"dən 106 min, "Qərbi Azəri"dən 112 min, "Şərqi Azəri"dən 70 min, "Dorinsulu Güneşli"dən 79 min və "Qərbi Çırağ"dan 42 min bərel neft alınır.

Rübün sonunda AÇG-də ümumilikdə 137 neft hasilatı, 37 su injektor və 8 qaz injektor quyusu istismarda olub. Üç ay ərzində bu yataqlar blokunda üç neft hasilatı quyusunun qazılması tamamlanıb.

AÇG-dən Azərbaycan dövlətinə səmt qazının təhvilə də davam edir. Rüb ərzində əsasən Səngəçal terminalından, həmçinin "Neft Daşları"ndakı qurğu vasitəsilə gündə orta hesabla 12 milyon kubmetr, ümumilikdə isə 1 milyard kubmetr səmt qazı təhvil verilib. Hasil edilən səmt qazının qalan hissəsi təzyiqli saxlamaq məqsədilə yenidən kollektora vurulub.

"Azəri Mərkəzi Şərqi" (ACE) layihəsi plana uyğun şəkildə irəliləyir. Birinci rübün sonuna layihə üzrə işlər 70 faiz tamamlanıb. Hazırda layihənin icrasına üzrə işlər ən yüksək həddədir. Ümumilikdə layihə mühəndis-layihə, tədarük və istehsal-quraşdırma işləri ACE-dən ilk hasilatı 2023-cü ildə əldə etmək qrafikinə uyğun davam edir.

Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) əsas ixrac neft kəməri isə birinci rübədə əlamətdar bir hadisəni qeyd edib. Belə ki, martın 23-də kəmərin Səngəçal terminalından Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədən keçməklə Ceyhan terminalına ixrac etdiyi neftin yükləndiyi 5000-ci tanker yola salınıb.

1768 kilometr uzunluğunda olan BTC boru kəməri 2006-cı ilin yayında istismara verildikdən 2022-ci ilin birinci rübünün sonunadək ümumilikdə təqribən 509 milyon tondan çox (3,82 milyard bərel) xam neft naql edib. Bu neft həcmi Ceyhanda 5007 tankərə yüklənərək dünya bazarlarına göndərilib. Bu ilin birinci rübü ərzində BTC vasitəsilə ixrac olunmuş təqribən 6,7

milyon ton (təxminən 51 milyon bərel) xam neft və kondensat Ceyhan terminalında 68 tankərə yüklənib və yola salınıb. Hazırda BTC kəməri AÇG nefti və "Neft Daşları"ndakı qurğu vasitəsilə gündə orta hesabla 12 milyon kubmetr, ümumilikdə isə 1 milyard kubmetr səmt qazı təhvil verilib. Hasil edilən səmt qazının qalan hissəsi təzyiqli saxlamaq məqsədilə yenidən kollektora vurulub.

"Azəri Mərkəzi Şərqi" (ACE) layihəsi plana uyğun şəkildə irəliləyir. Birinci rübün sonuna layihə üzrə işlər 70 faiz tamamlanıb. Hazırda layihənin icrasına üzrə işlər ən yüksək həddədir. Ümumilikdə layihə mühəndis-layihə, tədarük və istehsal-quraşdırma işləri ACE-dən ilk hasilatı 2023-cü ildə əldə etmək qrafikinə uyğun davam edir.

Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) əsas ixrac neft kəməri isə birinci rübədə əlamətdar bir hadisəni qeyd edib. Belə ki, martın 23-də kəmərin Səngəçal terminalından Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədən keçməklə Ceyhan terminalına ixrac etdiyi neftin yükləndiyi 5000-ci tanker yola salınıb.

1768 kilometr uzunluğunda olan BTC boru kəməri 2006-cı ilin yayında istismara verildikdən 2022-ci ilin birinci rübünün sonunadək ümumilikdə təqribən 509 milyon tondan çox (3,82 milyard bərel) xam neft naql edib. Bu neft həcmi Ceyhanda 5007 tankərə yüklənərək dünya bazarlarına göndərilib. Bu ilin birinci rübü ərzində BTC vasitəsilə ixrac olunmuş təqribən 6,7

İlin ilk üç ayında yataqdan ümumilikdə "Şahdəniz Alfa" və "Şahdəniz Bravo" platformalarından birlikdə təqribən 6 milyard standart kubmetr qaz və 1 milyon ton (9 milyon bərelədən artıq) kondensat hasil olunub. Mövcud "Şahdəniz" qurğularının hasilatı gücü hazırda gündə təxminən 72 milyon (ildə 26 milyardan artıq) standart kubmetrdir.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Beynəlxalq konfransda Azərbaycanda sosial sahə üzrə rəqəmsal həllərin geniş tətbiqinə dair məlumatlar verilib

Beynəlxalq Sosial Təminat Assosiasiyasının (BSTA) təşkilatlığı ilə Tallin şəhərində (Estoniya) sosial təminat sahəsində informasiya-kommunikasiya texnologiyaları üzrə 16-cı beynəlxalq konfrans keçirilib.

Konfransda ölkəmizi Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyindəki DOST Rəqəmsal İnnovasiyalar Mərkəzinin direktor müavini Orxan Salahov təmsil edib.

Tədbirin ilk günündə BSTA-nın baş katibi Marcelo Abi-Ramia Caetano ilə görüşən O.Salahov Azərbaycanda sosial sahədə aparılan islahatları, İKT-nin tətbiqi sahəsində görülən genişmiqyaslı işləri qeyd edib. Ölkəmizdə sosial sahədə İKT üzrə formalaşan kadr potensialını, sosial xidmətlərin elektronlaşdırılması və proaktiv qaydada təqdim edilməsi istiqamətində əldə olunan uğurları və perspektivləri diqqətə çatdırdı.

Tədbirin "Qabaqcıl e-xidmətlər və rəqəmsal transformasiyalar" sessiyasında panelçi qismində iştirak edən O.Salahov Azərbaycanda sosial sahədə rəqəmsal həllərin geniş tətbiqinə dair ətraflı məlumat verib.

Ölkəmizdə dövlət sosial xidmətlərinin elektron müstəvidə, həmçinin proaktiv qaydada vətəndaş məmnunluğuna uyğun qurulması üçün aparılan ardıcıl və genişmiqyaslı işlər, bu sahədə uğurlu iş təcrübəsi və əsas hədəflər tədbir iştirakçıların diqqətinə çatdırılıb.

Konfransda texnoloji dəyişikliklər və yeniliklər üzərində qurulmuş rəqəmsal transformasiya strategiyaları, analitika, məlumatlar və süni intellektin istifadə edərək məlumatlara (data) əsaslanan sosial təminat, təşkilatlararası koordinasiya üçün uyğunluq və məlumat mübadiləsi və digər məsələlər müzakirə olunub.

Dövlət Toxum Fondu toxumluq sahələrdə baxış keçirib

Dövlət Toxum Fondunun agronom və mütəxəssisləri tərəfindən ökin sahələrinə nəzarət tədbirləri davam etdirilib. Növbəti nəzarət tədbiri Tovuz və Gədəbəy rayonlarında həyata keçirilib.

Dövlət Toxum Fondu tərəfindən toxumla təchiz edilən toxumluq sahələrdə baxış keçirilib, fermer və təsərrüfat sahibləri ilə söhbətlər aparılıb. Aqronekologiya qulluqlarıla bağlı Dövlət Toxum Fondunun mütəxəssisləri tərəfindən maarifləndirici məlumatlar verilib. Bildirilib ki, toxum üçün ayrılmış sahələr üzrə aqronekologiya qaydada becərilməli, sortların bioloji xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla gübrələnməli, səpin optimal müddətə, düzgün təymin edilmiş normada və qısa vaxt ərzində aparılmalıdır. Fermerlər, məhsul istehsalçıları yüksək məhsuldarlıq əldə etmək üçün keyfiyyətli toxuma üstünlük verməlidirlər. Çünki keyfiyyətli toxum yüksək məhsuldarlığın əsas şərtidir.

Fermer və təsərrüfat sahibləri bu il hər hektardan 50-55 sentner məhsul əldə edə bələrlərini bildiriblər.

Qeyd edək ki, cari ilin yanvar ayından başlayaraq Dövlət Toxum Fondu tərəfindən Şabran, Axcamaç, Şaki, Ağcabədi, Qobustan, Füzuli, Beyləqan, Göygöl rayonlarında toxumluq sahələrdə baxış keçirilib. Hazırda da toxumluq sahələrdə nəzarət tədbirləri davam etdirilib.

Xatırladaq ki, ötən il Dövlət Toxum Fondu tərəfindən ölkəmizə 340 ton elit buğda toxumu idxal olunub. Fermer və təsərrüfat sahibləri tərəfindən alınan buğda toxumları ölkənin müxtəlif regionlarında ökilib.

"Prezident kuboku-2022" reqatası başa çatdı

Azərbaycan və Türkiyə idmançıları beynəlxalq turnirin qalibi oldular

edilən su üzərində 3D effektli şou və atəşfəşanlıqla yekun vurulub.

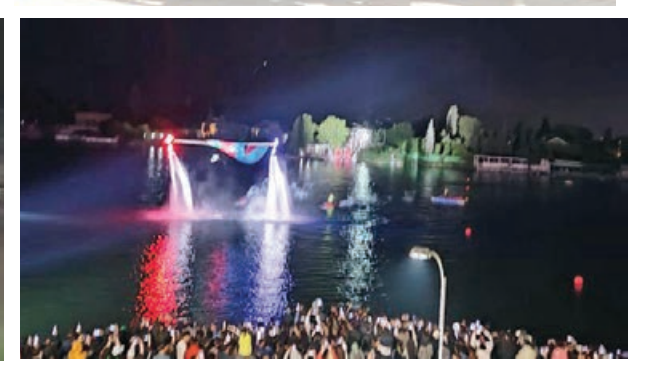
Qeyd edək ki, bu yarış, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə keçirilən ilk beynəlxalq turnir idi.

Yüksək qonaqpərvərliyə görə yarışın təşkilatçılarna təşəkkür edən Gürcüstan Kanoe və Avarçəkmə Federasiyasının prezidenti Zaza Nadi-radze bildirib ki, bu turnirin əhəmiyyəti böyükdür. Azərbaycanda mütəmadi olaraq turnirlərdə iştirak etdiklərini vurğulayan Nadi-radze budəfəki yarışın çox böyük əhəmiyyətinin olduğunu qeyd edib: "Çünki yarış işğaldan azad olunmuş ərazidə təşkil olunub. Bu turnirdə iştirak etməkdən çox məmnunuq. Uzun illər Azərbaycan torpaqlarının işğal altında olması barədə məlumətli idim. Yarışa böyük olmayan heyətlə qatılmışıq. Ancaq idmançılarımızın medal qazanacağına ümid edirdim. Əsas dostluq əlaqələrinin möhkəmlənməsidir. İnanıram ki, sıx dostluğumuz bundan sonra da inkişaf edəcək".

Gürcüstanın avarçəkmə üzrə milli komandasının baş məşqçisi Kaxaber İlxanşvili yarışın əhəmiyyətini vurğulayıb. O, gələcək il Azərbaycanın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinə həsr olunacaq yarışa daha böyük komanda ilə qatılacağılarını və heyətdə daha güclü idmançılar yer alacağını bildirib. Bu yarışın idmançıların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması və təcrübə qazanması istiqamətində əhəmiyyəti böyükdür.

Azərbaycan Respublikasının gənclər və idman naziri Fərid Qayıbov işğaldan azad olunmuş digər ərazilərdə də turnirlərin keçirilməsini Azərbaycan Avarçəkmə və Kanoe Federasiyası ilə müzakirə etdiklərini vurğulayıb. Nazir bildirib ki, işğaldan azad olunmuş başqa ərazilərimizdə də gələcəkdə idman yarışlarının təşkil planlaşdırılır. Federasiya ilə birlikdə bu istiqamətdə müzakirələr aparılır. Artıq müəyyən işlər görülür.

*Rizvan CƏFƏROV,
"Azərbaycan"*

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümünə həsr edilən avarçəkmə üzrə "Prezident kuboku-2022" reqatası başa çatıb.

Mayın 6-7-də keçirilən yarışlara Azərbaycan ilə yanaşı, Türkiyə, Gürcüstan, Moldova və Özbəkistandan 100-dən artıq idmançı qatılmışdı.

Turnirin birinci günündə idmançılar Suqovuşan Su Anbarında kayak və kanoe növlərində mübarizə

aparılıb. Yeniyetmə və gənclər arasında 5 yaş kateqoriyasında təşkil olunan yarışlarda Azərbaycan komandası 7 qızıl, 10 gümüş və 8 bürünc medala sahib olub.

Reqatının ikinci günündə Mingəçevirdəki "Kür" Olimpiya Tədris-İdman Mərkəzində start verilib və idmançılar akademik avarçəkmə növündə mübarizəyə qoşulublar. Nəticədə Azərbaycan milli komandası 3 yaş kateqoriyasında yarışlarda 2 qızıl, 2 gümüş və 4 bürünc medal qazanıb.

Ümumi komanda hesabında akademik avarçəkmə yarışlarında Azərbaycan, kayak və kanoe yarışlarında isə Türkiyə idmançıları birinci olublar. Hər iki ölkənin idmançılarına kubok təqdim olunub.

Yekunda Azərbaycan komandası reqatada 9 qızıl, 12 gümüş və 12 bürünc medal əldə edib.

"Prezident kuboku-2022" turnirində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətinə həsr

İrəvanda etirazlara məğlub ordunun hərbiçiləri də qoşulur

Ermənistan növbəti "rəngli inqilab" astanasındadır

İrəvanda Nikol Paşinyana qarşı təşkil edilən etiraz aksiyalarında polisün müdaxiləsi nəticəsində 100-dək insan yaralanıb. Onlardan bəzilərinin vəziyyəti ağırdır. Hazırda baş verənlərdən belə məlum olur ki, yaxın tezlikdə Ermənistanda vəziyyət daha acınacaqlı xarakter alacaq. Çünki xalq N.Paşinyanın baş nazir kimi ölkə idarçılığını davam etdirməsini istəmir.

Dünyəni müxalifət tərəfdarları yenidən "Fransa" meydanından yürüşə çıxıblar. Yürüş iştirakçılarınin hədəfi Baqramyan prospekti və Moskovan küçələrini tutmaqla paytaxtın neqliyyat sistemini iflic etmək olub. Hədəflərinin bu səpkidə inkişafı baş nazirə ciddi şəkildə qorxu yaşadıb. Aksiyalara polisler növbəti dəfə müdaxilə etmək məcburiyyətində qalıblar, hətta qadınlara qarşı zorakılıq tətbiq edilib. Yayılan vi-

deogörüntülərdə polislin bu davranışından sonra erməni qadınlarnin güc strukturuna öməkdaşlarınin üzünə hücum etməsi də əks olunub.

Etiraz aksiyalarında iştirak edənler sırasında keçmiş hərbi xuntanın Qarabağ müharibəsində iştirak etmiş zabitləri, eləcə də İkinci Qarabağ savaşında yaralanmış keçmiş hərbiçilər də olub. Müharibədə yaralanan Manvel Sarukyanın atası qeyd edib ki, 44 günlük

müharibədə ölüb, amma tibbi-sosial ekspertiza zamanı hüquqlarının pozulmasından şikayət edən xeyli sayda hərbiçi var. Müharibədə ağır yaralanmış həmin şəxslər şikayət edirlər ki, sözügedən ekspertizanın gedişində ekspert komissiyalarının qərarı anormal qaydalarla verilir. Yəni onlar 1-ci qrup olsalar da, 3-cü qrup əlillik alırlar. Bir çoxu isə, ümumiyyətlə, ölüb statusu ala bilmir.

N.Paşinyanın göstərişi ilə İrəvan küçələrinə əlavə hərbi və polis qüvvələri cəmləndirilib. Erməni hərbi ekspert Ayk Nahapetyan ölkədə "rəngli inqilab"ın təşkil edildiyini vurğulayıb. Qeyd edilir ki, Ermənistan paytaxtında gün-

lərdir küçələrə faktiki nəzarət edən etirazçıların məqsədi hakimiyyəti və əlbəttə ki, ölkənin xarici siyasət kursunu dəyişdirməkdir. Bu da öz növbəsində "rəngli inqilab"ı aparır. Etirazçılar başqa ölkələrdə "rəngli inqilab" təşkilatçılarının metodları ilə hərəkət edirlər. "Rəngli inqilab"ın emissarları Ermənistanda hakimiyyətdən yığılıb qalmış narazılıqlardan istifadə etməyə çalışırlar.

Göründüyü kimi, İrəvanda etirazlar söngümək bilmir. N.Paşinyan isə ona qarşı yönəlməli təhdidləri güc yolu ilə aradan qaldırmağı düşünür. Bu isə o deməkdir ki, Ermənistanı qarşıda ağır günlər gözləyir.

*Elçin CƏFƏROV,
"Azərbaycan"*

Azərbaycan Respublikasının ərazisində COVID-19 ilə bağlı son vəziyyət	
Ümumi	Bu gün 07.05.2022
Ümumi yoluxanların sayı	792 618
Yeni yoluxanların sayı	11
Ümumi sağalanların sayı	782 849
Yeni sağalanların sayı	3
Aktiv xəstə sayı	60
Ümumi test sayı	6 832 323
Yeni test sayı	2 841
Ümumi ölənlər sayı	9 709
Yeni ölənlər sayı	0

Salmanov Vüsal Səxavət oğluna aid Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən 17.09.2018-ci il tarixdə dövlət qeydiyyatına alınmış "Nasimi-19" MMMC-yə məxsus (№ 1118-MM5-0093) Şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!
Azərbaycan Memarlar İttifaqının İdarə Heyətinin sədri Elbay Qasımzadə "Bakı Abadlıq Xidməti" MMC-nin baş direktoru Binnət Əli Qasımova atası **OKTAY QASIMOVUN** vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Mən həmişə səninləyəm,

Azərbaycan, Azərbaycan, Azərbaycan!

HEYDƏR ƏLİYEV və Heydər Əliyev

BAŞ REDAKTOR
Bəxtiyar
SADIQOV

Ünvan

AZ 1073, Bakı şəhəri,
Məhəlibəy prospekti,
529-cu məhəllə, 11 mərtəbə
e-mail:
secretary@azerbaijan-news.az
az.reklam@mail.ru
azerbaijan-news@mail.ru
www.azerbaijan-news.az

Telefonlar

Qəbul otağı	- 539-68-71,	Beynəlxalq həyat, idman	
Baş redaktor müavinləri	- 538-86-86, 434-63-30,	va informasiya şöbəsi	- 539-63-82, 432-37-68
	539-72-39,	İnformasiya şöbəsi	- 538-56-60
Məsəlül katib	- 539-43-23,	İctimai əlaqələr şöbəsi	- 539-49-20, 538-31-11,
Məsəlül katib müavinləri	- 539-44-91,	Fotolüstrasiya şöbəsi	- 538-84-73,
Parlament və siyasət şöbəsi	- 539-84-41, 539-21-00,	Kompyüter mərkəzi	- 538-20-87,
İqtisadiyyat şöbəsi	- 538-42-32, 538-35-55,	Mühasibatlıq	- 539-59-33

Qeydiyyat nömrəsi 1

“Azərbaycan” qəzetinin
kompyüter mərkəzində
yığılıb sahifələnməmiş,
“Azərbaycan Nəşriyyatı” MMC-də
çap edilmişdir

Rosmi sənəd və çıxışlarda
söylənilənlərlə bərabər,
dərəcə üçün göndərilən digər
yazılarda fikirlər də
Azərbaycan dövlətinin
mənafeyinə uyğun gəlmalıdır
Əlyazmalara cavab verilmir
və onlar geri qaytarılmır

Gündəlik qəzet

Tiraj 5976
Sifariş 1226
Qiyməti 40 qəpik